Avonturen in het land van Rode

A. Toussaint

bron
A. Toussaint, *Avonturen in het land van Rode*. Met illustraties van W.A.G.H. Hendrikx. Fonds voor Heemkunde, Lutterade 1939

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/tous011avon01_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren

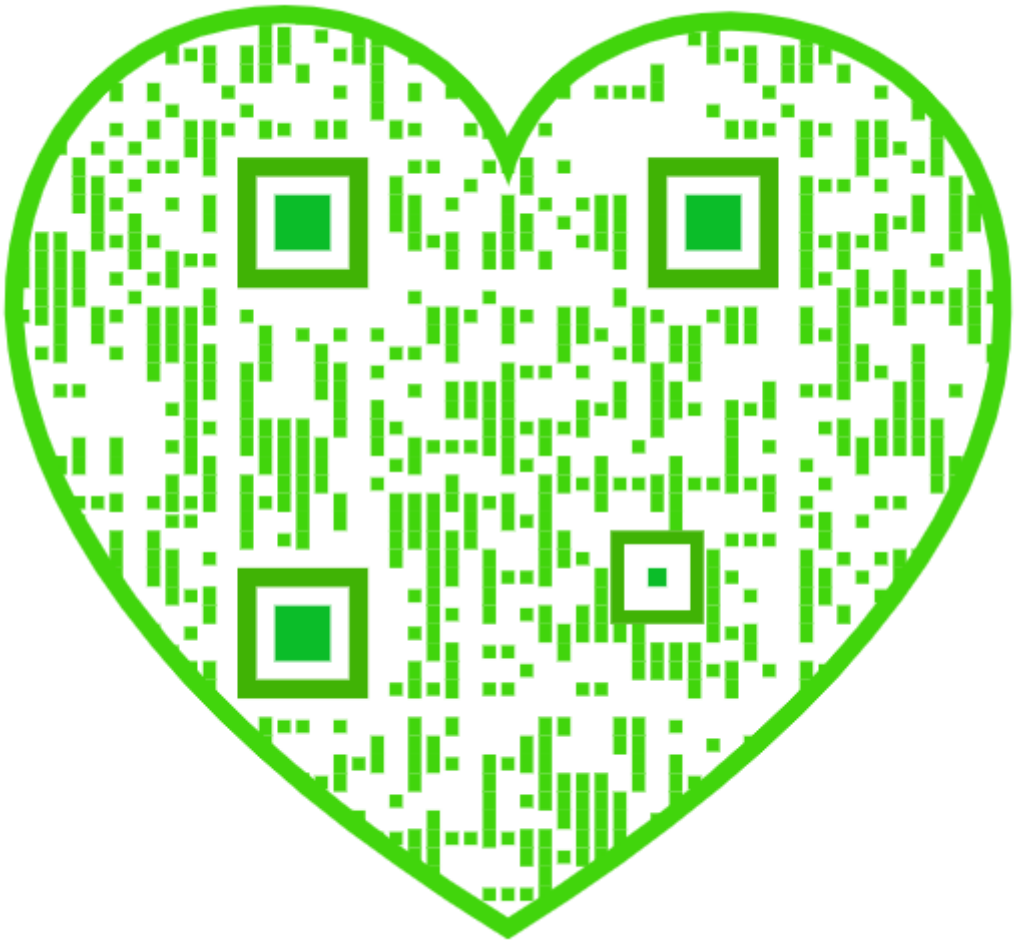

Inleiding

Het is een gelukkige gedachte van den schrijver om aan de geschiedenis der oude, eerbiedwaardige Augustijnen abdij, die door de eeuwen heen een centrum van vroomheid, wetenschap en zelfs techniek (mijnbouw) is geweest, in de vorm van een spannend verhaal groter bekendheid te geven - en op voortreffelijke wijze heeft hij zijn plan uitgevoerd.

Het verhaal is in de eerste plaats bestemd voor de jeugd, voor wie het en door de stof, geput uit historische bronnen, en door de verteltrant een bijzondere aantrekkelijkheid zal hebben, maar ook volwassenen, vooral zij die met Rolduc, of beter Kloosterrade, bekend zijn, zullen het verhaal met voldoening ten einde lezen. En wie van heemkennis houdt, kan kennis maken met het land van Kerkrade (voorheen Land van 's-Hertogenrade), dat een heel aparte lokale kleur heeft.

Het boekje is niet alleen een aanwinst voor de jeugdlectuur, maar is tevens geschikt als leesboek over heemkennis voor de hoogste klassen der lagere school.

In ieder geval mag het in geen enkele school van Zuid-Limburg en vooral niet van de Oostelijke Mijnstreek ontbreken.

Schaesberg, 19 Mei 1939.
J.J. JONGEN
Leraar Geschiedenis M.O.

L.S.

Ten dienste van hen, die dieper op de geschiedenis van de abdij Kloosterrade wensen in te gaan, volgt hier onder de lijst van de geraadpleegde werken.

Verder een woord van oprechte dank aan den uitgever en aan allen, die mij bij het schrijven van dit werkje met raad en daad ter zijde stonden.

DE SCHRIJVER.

Bronnen:

Ernst	Histoire du Limbourg.
Lennartz	Die Augustiner-Abtei Klosterrath.
N.N.	Jaarboeken van Rolduc.
N.N.	Rolduc in Woord en Beeld.
Rode v.	Schetsen en Herinneringen.
N.N.	De geschiedenis van Kerkrade.
Büttgenbach	Kirchrath, eine uralte Gemeinde.
Michel	Die Bockreiter.
Blok	De geschiedenis van het Nederlandse Volk.
Annegarn	Weltgeschichte.
Weber-Baldamus	Lehr- und Handbuch der Weltgeschichte
Verein katholischer deutscher Lehrerinnen	Aachener Sagen und Sprichwörter.

1 Kerstmis op de hoeve ‘Zur Wentzelen’

Drie dagen voor het Kerstfeest begon het te sneeuwen. De witte laag op de heuvels werd steeds dikker. Op Kerstavond draaide de wind naar het Oosten, waardoor de grijze wolken spoedig verdwenen. Ontelbaar veel sterren schitterden in de zwart-blauwe vrieslucht.

De boer van de hoeve ‘Zur Wentzelen’ - de tegenwoordige Terwinseler Hof - sloot de grote inrijpoort. Het werk was klaar, het vee verzorgd en de dorsvloeren opgeruimd.

De bewoners van de hofstede verzamelden zich voor het avondeten aan de lange blankgeschuurde ruwhouten tafel in het grote keukenvertrek. Ieder kreeg een bord met dampende pap en daarnaast lag een twee-vinger dikke snee donker roggebrood. De een na de ander schoof op een van de lange banken aan weerszijden. Na het eenvoudige gebed grepen zij de houten lepels en aten zwijgend hun avondmaal.

Terwijl de boerin en de meiden de tafel afruimden en in een aangrenzend vertrek gingen afwassen, zochten de mannen een warm plaatsje bij de open haard. De jongste knecht haalde een paar knoestige beukenblokken in het houtschuurtje op het erf en smeet die op het vuur. Knetterend zakte de grotendeels verkoolde houttoren in elkaar, zodat de vonken omhoog sproeiden en in de duistere schouw verdwenen.

De ouderen praatten over de oorlog, die door de pas gesloten vrede van Utrecht ten einde was, en over het gespuis, dat bij nacht en ontij langs de wegen liep. Toen Dingo, de heemhond, plotseling blafte, was het stil en werd er geluisterd, of soms iemand aan de poort rammelde.

De jongeren volgden aandachtig, maar zwijgend het gesprek. Van naar bed gaan was geen sprake op die heilige avond, want volgens oud gebruik gingen de mannen van de hoeven der Abdij Kloosterrade naar de nachtmis, die door Vader Abt gelezen werd.

Tegen elf uur schoof de grendel van de kleine poortdeur. Een groepje mannen, van wie er twee een stallantaarn droegen om de weg te verlichten, trad naar buiten. Achter hen deed de boerin, die de hond in bedwang hield, de poort weer op slot.

Voorop liep de boer met den oudsten knecht. Daarachter de zeven jongens met de overige knechts. Op de rijweg door de ‘huiswei’ waren zij door een hoge dorenheg beschut tegen de vinnige kou. Maar eenmaal buiten het hek blies hen de grimmige Oostenwind recht in het gezicht, zodat ze huiverend de mutsen dieper in het hoofd trokken.

De veldweg, die zij nu volgden, leidde langs het Kaal-heiderbos naar de steenweg, welke de abdij met de heerbaan van Maastricht over Heerlen en Drievogels naar Aken verbond.

De mannen bleven dicht bij elkaar. Zo beschutte de een den ander een beetje tegen de felle wind. Ofschoon de korst hard bevroren was, zakten zij toch bij iedere stap een eindje in.

Bij Kaalheide bereikten zij de grote weg. Hier ging het beter. In de holle wegen was het donker. Als zwartbruine vlekken lagen de met struiken begroeide bermen in het smetteloze wit.

De kerkgangers hoorden klokken luiden. Het was het gelui van Sint Lambertus, dat de Kerkradenaars ter nachtmis riep.

De weg ging bergaf naar de Anstelbeek, waar een andere hoeve van Kloosterrade, ‘de Maelmul in der Brucken’, de tegenwoordige Brughof, lag.

De horigen van ‘Zur Wentzelen’ gingen voorbij. Het licht van een raapolielampje schemerde vaag door een der vensters van het woonhuis. Daar maakte men zich dus ook gereed voor de mis.

Ruisend stroomde de Anstelbeek onder de weg door. Als een zwarte streep kronkelde ze door de witte weiden om te verdwijnen in de bossen rondom huize Ehrenstein.

Nu de Kerkraderberg op. Beneden aan weerszijden diepe ravijnen en verderop de hoge bermen van de Wijngracht, donker door het struikgewas. Onwillekeurig liepen de mannen hier dichter naast elkaar. Ze dachten aan rovers.

Nauwelijks een paar weken geleden reed hier op een avond een zwaar beladen wagen naar Kloosterrade. Enige woeste kerels versperden plotseling de weg. Geweren knalden. De voerman tuimelde van de bok. De bende verdween met paard en al. Twee dagen later vond men de leeggeplunderde wagen op een eenzame plaats bij Spekholz.

Met schuwe ogen keken de kerkgangers rond, of er niets bewoog achter die kale takken. Zij voelden zich pas veilig, toen zij boven in Kerkrade kwamen en de weg naar de abdij insloegen. Het gelui van Kloosterrade, dat zij nu opeens duidelijk hoorden, deed hun de pas versnellen, zodat zij spoedig het groepje mensen, dat een eind voor hen liep, ingehaald hadden. Dat waren de horigen van de hoeve ‘Grossen Vroenrade’ bij Horbach in de heerlijkheid ‘Zur Heiden’, bij wie zij zich zwijgend aansloten.

Ginder ver werd vaag de toren van Rode zichtbaar. Toen zij door de ruisende eikenlaan liepen, zagen zij de verlichte kerkramen. Dreunend viel de klopper op de kloosterpoort. Even later opende de portier. De mannen traden binnen. Zacht schuifelend over de zartwitte plavuizen, beklommen ze de trap naar de feestelijk versierde kerk.

Het priesterkoor straalde in het licht van honderden kaarsen. De dubbele rijen koorbanken aan weerskanten waren nog leeg. Achter het hekje, dat het gedeelte bestemd voor de kloosterlingen afsloot van de ruimte voor de gelovigen, waren reeds verschillende banken gevuld. Geheel vooraan zaten, de horigen van hoeve ‘Uff der Anstelen’ en die van hoeve ‘Wingaerdsberg’. Hierachter nam boer Doveren van ‘Zur Wentzelen’ met zijn zoons en knechts plaats. Even voor twaalven kwamen, enigszins gehaast, ook de bewoners van de ‘Maelmul’, die van hoeve ‘de Men’ en tenslotte nog de horigen van de ‘Vinckenberg’ binnen.

Door een zijdeur verschenen de broeders, die in eerbiedige houding naar het middenpad gingen, knielden en geruisloos hun plaatsen innamen.

Twee aan twee betraden de Koorheren het heiligdom. Zij negen diep voor het tabernakel en schreden naar de koorbanken, waar zij na een kort gebed de grote missaals openden en de introïtus van de ‘Missa in nocte’, van de nachtmis, opsloegen.

Eerbiedig wachtten allen op de komst van Vader Abt.

Bim, bim! - - - Een lange stoet verliet de sacristie. Voorop de misdienaars met wierooksvat, scheepje en kandelaars, daarachter de priesters in gewaden zwaar van goud en eindelijk Vader Abt met staf en mijter.

Orgelmuziek bruiste door de schemerige gewelven en het koor zong een oud kerstlied.

De mis begon. - - -

Na de mis verzamelden zich de boeren in de ruime hal. Daar was intussen een lange tafel neergezet en werd ieder getracteerd op een kan eigen bier en een dik met boter besmeerde snee tarwebrood: Een echte feestmaaltijd voor die mensen, die thuis steeds uiterst sober leefden.

Nadat allen verzadigd waren, vertrokken ze. In Kerkrade splitsten zich de groepen. De lui van hoeve 'die Maelmul in der Brucken' daalden met die van 'Zur Wentzelen' de Kerkraderberg af. Onder bij de Anstelbeek wensten zij elkaar een prettige feestdag.

Doveren stapte met de zijnen in de richting van Kaalheide. Het was nu prettiger lopen met de wind in de rug. Naast den ouden boer liep Nand, de jongste zoon. Hij vroeg vader allerlei dingen over de abdij, den Abt en de andere bewoners. Dat interesseerde den jongen allemaal heel bijzonder, omdat hij van plan was met Nieuwjaar de boerderij te verlaten en dan knecht in het klooster te worden.

Zo pratend waren ze na een goed kwartier thuis. Met één woord kalmeerde boer Doveren de hond, die luid blaffend tegen de binnenkant van de poort sprong. Vanbinnen knarste de grendel, de kleine deur ging open en achtereenvolgens stapten de donkere gedaanten in de zwarte opening. Bij het rosse licht van de stallantaarns beklommen zij de 'spronk'*, zich goed vasthoudend aan de leuning vanwege het ijs op de treden. Bij het naar binnengaan beloofde vader aan Nand, dat hij na het avondeten de geschiedenis van den stichter van Kloosterrade vertellen zou. Even later was alles in diepe rust. - - -

Slechts enkele uren konden de hoevebewoners slapen, want, toen de dag aanbrak, eiste het vee hun zorg. De Kerstdag ging voorbij als een gewone Zondag. Alleen de maaltijden waren iets feestelijker. Na het middageten mochten de jongens en de knechts naar de vijvers van het kasteel 'Striethagen' om zich daar een paar uurtjes te vermaken. Tegen vier uur, het begon reeds te schemeren, kwamen ze thuis. Toen haastten zij zich in het werkplunje en naar de stallen.

Bij het avondeten kregen ze eerst pap en daarna beboterd roggebrood met bier. Dat was hun feestdis.

Zodra de mannen na het maal bij het haardvuur zaten, herinnerde Nand zijn vader aan hetgeen hij beloofd had.

Moeder en de meiden, die ook graag de vertelling wilden horen,

* De spronk is de hoge stoep rondom de mestvaalt van de Limburgse boerderijen. Op de hoeve 'zur Wentzelen' moest men bovendien nog een haardstenen trap beklimmen om de huisdeur te bereiken.

lieten de deur open en maakten zo weinig mogelijk gedruis met het eetgerei. Vlug werden nog enige houtblokken op het vuur gestapeld.

Net toen vader met het verhaal over den Stichter van Kloosterrade wilde beginnen, viel met een zware slag de klopper op de poort.

Geschrokken keken allen op en de vrouwen kwamen met bleke gezichten in de keuken terug. Wie kon dat zijn? Zij dachten aan de rondzwervende boeven. De hond was uit zijn hok gevlogen en ging geweldig te keer.

Doveren pakte zijn ‘goeden dag’, een met ijzer beslagen knots, en liep naar buiten.

Bij de poort gekomen, vroeg hij, wie er was.

‘Maak open, Joep! Ik ben het, je broer Hannes.’

Dadelijk herkende Doveren die stem. Hij schoof de grendel weg en trok zijn verkleumden broer, van wien hij jaren niets meer gehoord had, haastig naar binnen. Dingo echter vertrouwde den vreemdeling niet al te zeer. Als de baas hem niet bij de halsband gegrepen had, was ie Hannes naar de keel gevlogen.

Doveren bracht zijn broer, nadat hij alles weer goed gesloten had, in de keuken. De aanwezigen keken den man in zijn gehavende soldatenplunje verbaasd aan. Was dat Hannes, die met het Staatse leger was meegegaan? Wat zag hij er toen kranig

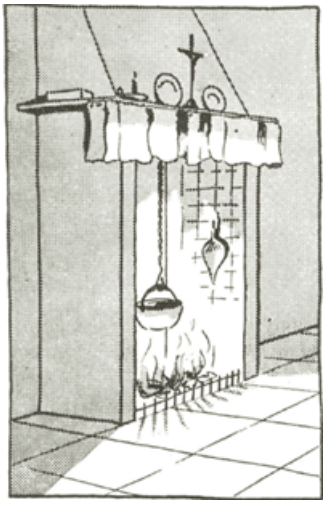

uit in zijn kleurige uniform! En nu stond hij daar, bleek en hongerig, met vervuilde kleren en totaal versleten schoeisel. Direct kreeg hij het beste plaatsje aan de haard. Vrouw Doveren, die medelijden met haar zwager had, zorgde voor een flinke hartversterking. Na een half uurtje voelde Hannes zich weer wat opgeknapt en kon hij de nieuwsgierige vragen beantwoorden.

Bijna dertien jaar was hij weg geweest. Omdat men nooit meer iets van hem vernomen had, dacht iedereen, dat hij ergens ver weg gesneuveld was. Joep verheugde zich, dat zijn enige broer weer was teruggekeerd.

Ofschoon Hannes een vermoeiende dag achter de rug had, was hij toch bereid om een en ander van zijn wedervaren te vertellen.

‘Van hier,’ zo begon de soldaat, ‘trok ik naar Maastricht, waar ik in garnizoen kwam. Daar moest ik mijn recrutentijd doormaken. Dat viel helemaal niet mee. 's Avonds waren wij op van vermoeidheid. Toen brak de oorlog uit. De stadspoorten waren gesloten en werden streng bewaakt. De Fransen naderden de stad. Ondanks de nauwlettende bewaking wisten enige spionnen, al zwemmend over de Maas, bij nacht in de vesting te komen. Geholpen natuurlijk door verraders binnen de muren, kregen zij in het geheim een onderkomen in een smerig kroegje, dat enkel bedelaars tot klanten had. Die spionnen zochten contact met Staatse soldaten. Dit lukte. Er werd een plan ontworpen om Maastricht in handen van den vijand te spelen. De wacht bij de Tongerse poort wilden ze overrompelen, waarna de verraders de poort zouden openen om zo bij nacht de vijand in de stad te halen. Het plan lekte uit. De commandant, die korte metten met de samenzweerders maakte, liet ze geselen op het Vrijthof, dat het bloed hun langs het lichaam stroomde en daarna vierendelen.’

De luisteraars in de keuken huiverden van afschuw voor deze gruwzame straf.

‘In 1703 vertrokken wij onder commando van den kapitein-generaal-Marlborough met een troep van dertigduizend man naar Zuid-Duitsland. Begin Augustus 1704 zagen we de oevers van de Donau, waar wij ons verenigden met het leger van den Duitsen keizer onder aanvoering van Prins Eugenius.

Bij Hochstädt en Blenheim ontmoetten wij de verenigde Franse en Beierse legers, die onmiddellijk tot de aanval overgingen. Al dadelijk ontwikkelde zich een hevig gevecht, waarbij ik met mijn hopman van de troep afraakte. Wij waren omringd door Beieren. Het ging op leven en dood. De hopman, die van zijn paard gesprongen was, leunde aan de rechter kant met de rug tegen het rijdier, hield met een hand zijn paard in bedwang en zwaaide met de andere de sabel. Ik stond aan de andere zijde en hield me de vijanden van het lijf met een lange ijzeren lans. De Beieren, die van alle kanten opdrongen, probeerden mij met hun pieken te doorboren. Ik brulde uit alle macht: “Hier Holland!” om mijn krijgsmakkers op mijn gevaar attent te maken. Een woeste kerel kwam aanstormen en schreeuwde:

“Wacht, ik rijg hem aan zijn knol vast!”

Maar gelukkig kwam er op dat moment hulp opdagen. De piek van dien woesteling kon ik net opzij slaan. Tegelijkertijd kreeg ik echter zo'n slag op mijn rechter schouder, dat ik in elkaar zakte.

Toen ik weer tot bewustzijn kwam, lag ik in een kerkgebouw op stro tussen kreunende krijgsmakkers. Ik had mijn schouder ernstig gekneusd en ontwricht en kon enige weken geen dienst doen.

Kort nadat ik hersteld was, vertrok ons vendel naar de Nederlanden. Langs de Rijn naar Nijmegen en vandaar naar Zuid-Nederland. Ik vocht mee in de bloedige slag bij Malplaquet tegen de Fransen. Onze dapperste en beste mannen zijn daar gesneuveld. Na die veldslag bleven wij vechtend rondtrekken door Vlaanderen en langs de Franse grenzen, totdat de Vrede van Utrecht, waar jullie wel van gehoord zult hebben, een einde maakte aan die krijgsbedrijven. Wij keerden gisteren terug naar Maastricht, waar ons vendel ontbonden werd.

Om tien uur vanmorgen verliet ik de stad, na een jolig afscheid van mijn kameraden. Op de boerderijen langs de weg, waar ik eten vroeg, werd me dat gaarne gegeven. De mensen waren gul op deze Kerstdag. In de herberg bij het barrier in Klimmen dronk ik een kan bier en bleef een uurtje plakken, om wat uit te rusten. Maar nu ben ik toch blij, dat ik weer veilig bij mijn familie zit.'

'Ga je weer terug naar het leger, Hannes?' vroeg zijn broer.

'Neen Joep, ik heb er genoeg van. Ik zal proberen werk te vinden op een hoeve hier in de omtrek. Dat is nog altijd beter, dan soldaatje spelen.'

'O, dat treft goed, Hannes. Onze Nand gaat hier weg en er is dus een plaats open voor jou.'

'Prachtig! Maar, zeg eens, waar wil de jongen naar toe? Toch niet soldaat worden? Geen domme dingen doen, Nand! Daar krijg je, net als ik, later berouw van.'

'Neen, oom Hannes, ik ga naar Kloosterrade voor knecht. Vindt U dat niet reusachtig?'

'Die wil hoger op en nog een keer abt worden,' lachte zijn vader met een knipoogje tegen Hannes.

Op de vraag van Hannes, wat ze deden, toen hij kwam binnen vallen, antwoordde Wiel, de oudste, dat vader net wilde vertellen van Ailbertus.

'Nou laat je niet storen. Ga je gang, Joep. Ik wil ook nog eens graag de geschiedenis horen, die broeder Martinus ons vertelde, toen we jaren geleden bij hem in het brouwhuis zaten.'

2 Ailbertus, de stichter van kloosterkade

Op voorstel van vader werd eerst een oud Duits kerstlied gezongen. Hannes, die altijd een goed zanger was geweest, wilde nog een kerstlied zingen, dat hij van een Hollands soldenier geleerd had. Hoe vaak hadden zij dat niet samen gezongen, als zij de Kerstdagen in het koude bivak doorbrachten.

‘Nou als je niet te moe bent, Hannes, willen we graag luisteren,’ zei vader Doveren.

‘Dat zal wel gaan, Joep. Wij zijn wat gewend, hoor!’

Hannes ging recht zitten en zong met prachtig heldere stem:

Nu syt wellecome, Jesu, lieven Heer,
Ghy komt van alsoo hooghe, van alsoo veer.
Nu syt wellecome van den hooghen Hemel neer.
Hier al in dit aerdryk syt ghy ghesien noyt meer.
Kyrieleys.

d'Herders op den velde, hoorden een nieuw lied,
Dat Jesus was gheboren, sy wisten 't niet:
Gaet aen gheender straeten en ghy sultet vinden klaer.
Bethlem is de stede, daer 't is gheschiedt voorwaer.
Kyrieleys.

d'Heylighe drie Koonighen uyt soo verren landt,
Sy sochten onsen Heere met offerhand:
Se offerden ootmoedelyck Myrrh', Wieroock en Goudt,
't Eeren van dat Kindje, dat alle ding behoudt.
Kyrieleys.

Aandachtig luisterden de aanwezigen en toen het lied ten einde was, keken allen, ontroerd door die schone melodie, naar den zanger.

‘Wat is dat mooi, zwager,’ zei moeder zacht. ‘Dat moet je ons ook leren.’

Glimlachend keek Hannes op en beloofde het te zullen doen.

‘Laat Hannes nu met rust,’ zei vader. ‘Ik ga vertellen. Luister!’

Heel lang geleden woonde op een kasteel in de buurt van de vesting Antoing op de linker oever van de Schelde, een vroom edelman. Hij heette Amorricus. Een van zijn zoons, Ailbertus, had van God bijzondere gaven naar geest en hart ontvangen. Toen deze voldoende onderwezen was, werd hij student aan de stiftschool van Doornik, waar Ailbertus in de wetenschap uitblonk en de titel van Magister verwierf.

Na zijn priesterwijding werd hij leraar aan de hogeschool en van heinde en verre kwamen leerlingen om zijn lessen bij te wonen.

Maar dat was den jongen geestelijke, die de gelofte gedaan had zich terug te trekken uit deze wereld, niet naar de zin. Hij besloot zijn vaderland te verlaten.

Ailbertus vastte streng. Op zekere nacht, toen hij in gebed verzonken was, openbaarde God hem in een visioen, waar Hij wilde, dat Ailbertus een kerk en klooster te zijner eer zou bouwen.

De plek, die den Man Gods getoond werd, is dezelfde, waar wij vannacht ons Kerstfeest gevierd hebben.

Hij bouwde nog een kerk en een klooster in Doornik en verdeelde daarna al zijn goederen onder de armen.

Vertrouwend op de Allerheiligste Drievuldigheid verliet Ailbertus het land zijner vaderen, vergezeld van zijn beide broeders, Theymo en Walgerus.

Buiten de stad stonden zij stil om te overleggen, welke richting zij zouden inslaan. Ailbertus sprak:

‘Wij moeten een woeste plek zoeken tussen Maas en Rijn, waar wij samen een klooster bouwen om den Heer te dienen.’

Met z'n drieën oostwaarts stappend door het eenzame Kempenland, door bossen en over paarse heidevelden, bereikten zij, na een dagenlange tocht, het heilige Maastricht. Eerbiedig gingen de Trichtenaars opzij voor die onbekende pelgrims, die zich naar de Sint Servaaskerk begaven, om een ogenblik te bidden bij het graf van den eersten bisschop van Maastricht.

Diezelfde dag nog verlieten zij de stad en zochten langs de beide oevers naar de plaats, waar Ailbertus het klooster moest bouwen. Ze vonden ze niet en stapten dus weer verder in oostelijke richting. De loop van de Geul volgend, kwamen zij in het Land van Valkenburg en vandaar leidde hun weg over Heerlen naar het Land van Rode.

Op een heuveltop lag de burcht en aan de voet in het dal van de Worm het stadje 's Hertogenrade. Hier woonde in die tijd graaf Adelbert van Saffenburg, die niet lang voor Ailbertus' komst er zijn intrek genomen had.

* * *

Op een zonnige Octobermorgen daalde een lange kleurige stoet de helling af, waarop het kasteel lag. Voorop de drijvers met de jachthonden en daarachter gezeten op hun vurige paarden de slotheer en een tiental edellieden uit de omtrek. Hartsvanger, jachtmes, pijl en boog waren hun wapens. Over een houten brug passeerden zij de Worm. Uit het luid geblaf bleek al spoedig, dat de honden zich in de bossen op de heuvels verspreidden. De

jachthoorn schalde en de jagers achtervolgden de pijlsnel vluchtende reeën.

In de namiddag verzamelden zich de jagers in de buurt van Kohlscheid. Zij hadden een goede jacht gehad. Vier knechts torsten twee zware reebokken.

Op de terugweg naar het kasteel ontmoette de graaf, als door een beschikking van God, Ailbertus en zijn gezellen in de buurt van Kohlberg.

Ailbertus trad op den graaf, die zijn paard inhield, toe en vertelde hem het doel van zijn tocht.

Welwillend stond Adelbert den vromen pelgrim toe zijn land te doorzoeken naar die plek en beloofde hem naar vermogen te helpen, als hij mocht slagen.

De drie broeders doorkruisten het land van Rode in alle richtingen. Zij kwamen op een vlak terrein ten Westen van het kasteel, waar Ailbertus plotseling staan bleef. Dit was de plaats, die hij in zijn visioen gezien had. Rondom stonden zware berken en aan de voet borrelde op twee plaatsen helder water uit de grond. Ailbertus deed enige stappen naar voren en viel, God dankend, plat ter aarde. Theymo en Walgerus hoorden toen klokkengelui. 't Scheen van onder de bodem te komen. Zij begrepen, dat zij de door God

uitverkoren plek gevonden hadden. Waar Ailbertus den Almachtige dankte, bevindt zich nu het priesterkoor, waar Vader Abt de nachtmis las.

Nauwkeurig onderzochten zij de omgeving. Tot hun grote tevredenheid constateerden zij, dat een rivier op korte afstand stroomde. De bossen waren rijk aan hout en niet ver verwijderd ontdekten zij steengroeven, die uitstekend materiaal voor de bouw zouden leveren. De grond was vruchtbaar. Hier wilde Ailbertus blijven om het bevel van God uit te voeren.

De stichter klopte daarna aan de burchtpoort. Een dienstknecht deed open en bracht den bezoeker bij den graaf in de kleine zaal, waar Adelbert zijn gast met eerbied ontving en hem een met rood stof beklede

zetel aanbood. Ailbertus nam plaats en sprak:

‘Heer, ik heb de plek gevonden. Hier, vanuit het raam kunt U de hoogte zien. Daarboven, aan de overzijde van die kleine vallei is het, waar God zijn bedehuis wil hebben. Van uwe goedheid hangt het nu af, of ik mijn opdracht ten uitvoer kan brengen.’

‘Eerwaarde, gaarne wil ik U ter wille zijn. Maar het klooster ligt dan zo kort bij het kasteel. U weet, dat het hier dikwijls zeer druk is. Zou die luidruchtigheid de stille vrede niet verstoren? Verderop langs de Worm ligt een terrein, waar U en uwe gezellen zich ongehinderd aan de dienst van God kunnen wijden. Bouw daar uw klooster.’

‘Neen Heer, daar boven ligt de plaats mij door God aangewezen.’

‘Welaan dan, Eerwaarde, het zij, zoals U verlangt. Voor de dienst van God en tot zijn meerdere eer schenk ik U het land gelegen tussen de beide bronnen en de daaruit stromende beken. Alle bossen, weilanden en akkers tussen de weg in het Westen en de rivier in het Oosten behoren tot het klooster, dat U gaat stichten.’

Ailbertus stond op, dankte den graaf en zegende zijn huis. Adelbert deed hem uitgeleide tot aan de slotpoort.

In de late herfst van het jaar 1104, toen de eerste stormvlagen over het Limburgse land bruisten, legden Ailbertus, Theymo en Walgerus de grondslagen voor de houten woning. Ze kapten zelf het hout in de bossen, zaagden planken en timmerden een eenvoudige kluis. Het was zwoegen. Maar gehard als zij waren, schrokken ze voor geen moeilijkheid of last terug. Naast hun woning verrees een eenvoudige kapel, waar Ailbertus dagelijks het Heilig Misoffer opdroeg en hij God dankte voor de zichtbare hulp en bijstand, welke hij ondervonden had.

De vestiging van de drie monniken was spoedig bekend in heel de omtrek. De mensen kwamen naar het klooster om raad en hulp te vragen bij den vromen stichter, zodat de faam van zijn heilig leven zich steeds verder verbreidde.

In die tijd was Conradus bisschop van Utrecht. Op een van zijn reizen naar deze streken hoorde hij van het nieuwe klooster en bezocht toen ook Kloosterrade. Ailbertus, die den kerkvorst met grote eerbied ontving, leidde hem binnen in zijn schamele kerk. Conradus verzocht de drie monniken deze plaats te verlaten en met hem mee te gaan naar zijn bisdom, waar hij hun nog meer landerijen en nog vruchtbaarder grond ter beschikking wilde stellen. Maar Ailbertus weigerde beslist. God had hem bevolen hier te wonen. Geen rijkdom of wat dan ook kon hem bewegen dit oord te verlaten.

Het stamslot van den graaf van Saffenberg, den heer van Rode, lag aan de Ahr, een zijrivier van de Rijn. Daar verhief zich

de trotse Saffenburg hoog boven op een rots en beheerste het gehele dal.

In de buurt van het Ahrdorpje Meinscozen woonde Embrico, een vazal van graaf Adelbert. Die man wilde zijn leven aan God wijden door zich terug te trekken in de eenzaamheid van een klooster. Op de Saffenburg hoorde hij van het heilige leven van Ailbertus, die het klooster nabij 's Hertogenrade gesticht had. Tot hem voelde hij zich aangetrokken. Vrouwe Adelheid had dezelfde plannen als Embrico en hun beide kinderen, Herman en Margaretha, wilden eveneens kloosterlingen worden.

Samen reisden vader en zoon naar Kloosterrade en verzochten nederig om te worden opgenomen. Ailbertus nam beiden aan. Hun akkers en wijngaarden in het Ahrdal schonken zij aan het klooster.

Embrico had allerlei plannen, die hij uitvoerig met Ailbertus besprak. Er moesten op de eerste plaats stenen gebouwen komen. Na rijp beraad besloot de priester daartoe. Samen braken zij de houten kapel af, bouwden op dezelfde plaats de crypte of onderkerk en legden de grondslagen voor het klooster.

In het jaar 1108 waren ze daarmee klaar. Ailbertus zond een bode naar den bisschop van Luik met het nederige verzoek naar Rode te komen, om de plaats voor het klooster en de nieuwgebouwde crypte te wijden.

Obbertus van Luik voldeed aan het verzoek en arriveerde op twaalf December in Kloosterrade. Ailbertus trad naar buiten en kuste de ring van den bisschop. Hij leidde zijn hogen gast rond en was zeer verheugd, dat Obbertus al zijn plannen goedkeurde. Zij betraden het houten woonhuis, waar de bisschop een eenvoudig maal met de bewoners gebruikte.

De volgende morgen, dertien December, vond de wijding plaats. Obbertus had plaatsgenomen op een zetel voor het altaar.

Twee edellieden in goud bestikte mantels traden toen de crypte binnen. Het waren graaf Adelbert en zijn zoon Adolf, die op de onderste altaartrede voor den bisschop neerknielden en openlijk afstand deden van de plaats en alle goederen, welke zij aan het klooster gegeven hadden. Een oorkonde met het grafelijk zegel, die deze schenking ten eeuwigen dage bevestigde, reikten zij over aan den Luiksen bisschop.

Obbertus verhief zich daarna van zijn zetel en wijdde het klooster van Rode en de crypte toe aan de Heilige Moeder Maria en den Heiligen Aartsengel Gabriël. - - -

Aan de kloosterpoort kwamen veel mensen, die gebrek leden tengevolge van de slechte tijden. Ailbertus zond niemand terug. Hij gaf alles weg, iets waar Embrico voortdurend tegen sputterde. Op zekere dag ging hij naar Ailbertus en zei:

'Vader, als U altijd maar alles uitdeelt aan de armen, dan

zullen wij onze plannen niet kunnen uitvoeren.’

Het zegel van de abdij

‘Beste Embrico, God is onze hulp. Alles, wat we maar verlangden, hebben we gekregen en meer dan dat, want we kunnen anderen, die minder hebben, zelfs in ruime mate helpen.’

‘En toch loopt dat een keer spaak, Vader! We moeten daarmee ophouden en alle inkomsten zuinig beheren ten bate van ons klooster.’

‘Embrico, gij hebt niet genoeg vertrouwen. Wij worden er heus niet armer van. Niemand zal ik ooit ongetroost van onze deur wegzenden!’

‘En ik wil, Vader, dat we alles, wat we hebben, behouden, anders komen we nooit verder!’

Embrico wilde niet luisteren. Ailbertus zag in, dat hij niet meer met hem kon samenwerken. Hij dacht ook aan al de goederen, welke Embrico aan het klooster geschonken had en hij wilde daarom geen sta-in-de-weg voor hem zijn.

Op een morgen stond de stichter van Kloosterrade in de kleine refter met de reisstaf in de hand om afscheid te nemen. Hij spoorde de broeders nog eens aan, steeds eendrachtig samen te werken en vertrok.

Waar ging hij heen? Ailbertus wist het zelf niet. God zou zijn schreden wel leiden.

Voor Kloosterrade was zijn vertrek een ramp. Het ene ongeluk kwam na het andere. Embrico, die nu meende spoedig met het werk te kunnen beginnen, ondervond allerlei moeilijkheden. De bouw van de kerk was gestaakt, sinds Ailbertus vertrokken was.

Door God geleid kwam Ailbertus in Gallië, waar hij het klooster Clairefontaine stichtte. Hij verbleef daar tot het jaar 1122. Toen besloot hij een bezoek te brengen aan zijn vrienden in onze streek.

Te voet langs de Rijn noordwaarts reizend, klopte hij op een avond aan bij een deftig huis en vroeg om onderdak. Gelijk met hem klom een man de stoep op, die, naar zijn uiterlijk te oordelen, ook een pelgrim was. Hij was gehuld in een schapenvacht en leunde op zijn palster. In werkelijkheid was dat een rover, die op zo'n manier probeerde zijn slag te slaan.

De deur ging open. Beiden traden binnen en werden vriendelijk ontvangen door den heer, die hun een goed maal liet brengen.

De heer meende, dat die pelgrim bij Ailbertus hoorde en Ailbertus dacht, dat het een bekende van zijn gastheer was.

De volgende morgen ging de stichter van Kloosterrade al vroeg naar de veraf gelegen kerk om mis te lezen. Ondertussen was die vreemdeling ook te voorschijn gekomen en zei tegen den heer:

'Geef mij uw paard, dan kan ik den priester afhalen bij de kerk, want hij was gisteren zeer vermoeid van de lange reis.'

'Gaarne, beste man, ga en neem een paard.'

De rover, die intussen nog kans gezien had een paar kledingstukken te stelen, ging naar de stal, zadelde een paard en verdween.

Ailbertus keerde terug en toen ontdekte men de diefstal.

De heer was verontwaardigd. Hij beschuldigde den onthutsten priester van medeplichtigheid en bracht hem voor het gerecht.

De rechter zei tegen Ailbertus:

'U wist heel goed, wie bij U was! U heeft de gastvrijheid met voeten getreden en zult uw straf niet ontgaan.'

'Ik ben onschuldig en meende, dat de man, die gelijk met mij naar binnen ging, een kennis van mijn gastheer was. Ik zag dien man voor de eerste keer.'

'Ons kunt U niet bedriegen. U is medeplichtig aan de misdaad en ik veroordeel U ter dood.'

De gerechtsdienaars grepen Ailbertus en sleepten hem naar de strafplaats. Kalm en rustig biddend stond de veroordeelde onder de galg. De menigte rond de galgenheuvel hield zich doodstil.

Plotseling kwam er een paard aanhollen. Op de rug van het dier, dat erg mak was en tussen de mensen staan bleef, was een bundel kleren vastgebonden.

Allen riepen met verbazing:

'Het gestolen paard! Het gestolen paard!'

Nu bleek zonneklaar, dat Ailbertus onschuldig was. Zijn gastheer kwam naar hem toe, viel op zijn knieën en vroeg om vergiffenis. Albertus deed hem opstaan en vergaf hem van harte de fout, welke hij begaan had. Hij zegende de knielende toeschouwers en verliet daarna onmiddellijk de stad.

Nu reisde hij naar de Saffenburg aan de Ahr. Daar immers woonde zijn vriend, graaf Adolf, op het vaderlijk slot. De graaf, die zeer blij was met het bezoek van Ailbertus, vertelde van Rode, van de tegenslag, waarmee ze daar te kampen hadden. De stichter maakte zich zorgen. Daarom nam hij spoedig afscheid, want hij wilde nu zo vlug mogelijk naar de broeders in Kloosterrade.

Hij bereikte het dorpje Sechtem in de buurt van Bonn, waar hem een zware ziekte overviel. Ailbertus voelde zijn einde naderen

en overleed, kort nadat de pastoor van Sechtem hem de Heilige Teerspijze gereikt had. Zijn wens, om in Rode begraven te worden, werd niet vervuld. De bewoners van Sechtem brachten het lijk in de kleine kerk. Na een plechtige lijkdienst werd het stoffelijk overschot in de grafkelder van de kerk bijgezet.'

Vader zweeg. Een tijdje bleef het stil in de schemerige keuken. De wind huilde in de schouw. Het vuur knetterde en kleine vonkjes spatten omhoog.

Hannes, die door de warmte last van slaap had gekregen, zat te knikkebollen.

Moeder stond op en zei:

'Dat was een prachtig verhaal, vader. Maar nu gaan we toch naar bed, want het is zeker al middernacht voorbij.'

Zij schudde haar zwager aan de arm.

'Kom, Hannes!' Joep brengt je naar de paardenstal. Er is nog een bed vrij. Erpo, onze paardenknecht, slaapt daar ook en kan je met een en ander behulpzaam zijn.'

Kort daarna werden alle lichten gedoofd. Zwak hoorde men, meegedragen door de Oostenwind, de hoornstoten van den nachtwacht in Kerkrade.

3 Naar de bossen van Ubach

Nand, die al bijna twee jaar in de Abdij werkzaam was, stond op zekere dag in de tuin en harkte de paden, terwijl hij lustig een deuntje floot. Het beviel hem uitstekend in het klooster. Vader Abt regeerde streng, maar met zachte hand.

Terwijl hij daar bezig was, kwam de abt naar hem toe. Nand hield op met werken en ging recht staan. Abt Heyendael vroeg, of hij tevreden was. De knecht kon niet anders zeggen, dan dat hij het niet beter had kunnen treffen. Bij deze gelegenheid hoorde Nand ook, dat hij spoedig met de jagers uit moest. Er kwamen voortdurend berichten, dat wilddieven bezig waren in de bossen van de abdij. Op de vraag, of de jongen daar lust in had, keek Nand den abt recht in de ogen en zei:

'Vader, als U mij daarvoor uitkiest, zal ik naar vermogen mede helpen om deze dieven te achterhalen.'

'Nand, durf jij bij nacht in die donkere bossen de wacht te houden, ook wanneer je bedenkt, dat daar wel eens van alle kanten gevaar dreigt?'

'Vader Abt, bang ben ik niet. Voor den abt van Kloosterrade doe ik alles, wat ik kan!'

Abt Heyendael glimlachte, knikte den jongeman vriendelijk toe en ging verder.

Nand keek hem na. Hij had een grote eerbied voor dien abt, die zoveel weldaden bewees aan de bewoners van zijn rechtsgebied. Menige boer, die door tegenslag zijn tienden niet kon opbrengen, werd door hem mild behandeld. Zijn eenvoudig vriendelijk optreden maakte hem bemind bij alle horigen, die van hun kant den abt grote achting en liefde toedroegen.

Op een zonnige Octobermorgen, enige dagen na dit gesprek tussen den abt en Nand, kwam een man van de kant van 's Hertogenrade naar de abdij. Hij verzocht den portier onmiddellijk aan den abt mede te delen, dat in de afgelopen nacht twee reeën gestolen waren. Men had de bloedsporen gevolgd tot aan de Worm. De dieven waren met hun buit in de richting van Rimburg verdwenen.

Direct liet de abt de jagers bij zich roepen in zijn werkkamer en zei:

'Jullie vertrekken terstond naar de bossen van Ubach, waar vannacht twee reeën geroofd zijn. Tracht de dieven op te sporen en te grijpen. Neemt als hulp Nand Doveren mee. Op de hoeve van boer Werden, even benoorden het dorp, kunnen jullie eten vragen en uitrusten.'

'Vader Abt, wat moet er gebeuren, als we de dieven vatten?' vroeg Pitter, de oudste jager.

‘Breng ze hierheen! Bewaak ze goed onderweg, dat ze niet kunnen ontsnappen.’

De jagers beloofden hun best te zullen doen en verlieten het vertrek.

Nand, die met nog twee broeders bij de visvijvers bezig was een zootje vis te vangen voor het middagmaal, zag de jagers komen en snapte wel, wat er aan de hand was. Hij riep hun toe:

‘Zeg 'ns, jullie lopen de verkeerde kant uit! Of gaat het nu andersom? Jullie proberen vissen te schieten en wij gaan naar hazen hengelen.’

Pitter gaf daar geen antwoord op, maar zei:

‘Je moet met ons mee op dievenjacht. Loop vlug naar de abdij en pak wat je denkt, dat je noodig hebt. We blijven een paar dagen weg.’

Dat was boffen. Als de wind rende de jongen naar het klooster, trok een ander buis en andere laarzen aan, pakte zijn knuppel en was spoedig weer bij het troepje.

Over Eygelshoven leidde hun weg naar Ubach. Voorop liepen Pitter, de leider en verantwoordelijke man, Nelis en Sjang en achter dit drietal Frens en Nand. De jagers, die onderweg het geval druk bepraatten en een krijgsplan klaar maakten, droegen een groenkleurig pak met een riem van hertenleer om hun middel. Als wapens hadden zij een lang vlijmscherp mes in leren schede en een geweer, behalve Nand, die zijn knuppel en een mes had.

Midden in de bossen was het stil, maar daar lette niemand op, want zij bespraken een veel te gewichtige kwestie. Direct na hun aankomst in Ubach wilden de jagers naar de hoeve van Werden gaan om uit de rusten, voorts tegen de schemering het avondmaal gebruiken en dan de weideplaatsen van het wild opzoeken.

Tot nu toe hadden ze nog geen levende ziel ontmoet. Maar op een gegeven ogenblik kwam er plotseling een oude, in lompen gehulde vrouw, die een zak op haar rug torste, uit een holle weg te voorschijn. Met haar vinnige ogen keek zij de mannen aan.

‘Goeie middag,’ zei ze met een schel piepstemmetje.

‘Goeie middag!’

‘Waar gaat de reis naar toe, oudje?’ informeerde Pitter.

‘Och, ik moet naar 's Hertogenrade, naar mijn zoon. Hij is ziek en nu breng ik hem een lekker stukje vlees.’

‘Vlees? Wat is dat voor vlees?’

‘Dat heb ik gekregen van Chris Stevens in Rimburg. Hij zei,

dat ie zijn varken geslacht had en daarom voor 'n keer royaal wilde zijn.'

'Laat ons eens zien, wat je in die zak hebt, vrouw!'

'Och heer, doe me niks. Ik heb 't niet gestolen, maar eerlijk gekregen. Neem het me niet af!'

Met tegenzin opende de vrouw de zak. Tot hun verbazing vonden de jagers een in een gore doek gewikkelde reebout. Aan het vlees was duidelijk te zien, dat het dier nog niet lang geleden gedood was. Pitter floot tussen zijn tanden en zei tegen de vrouw:

'Pak maar in, vrouwtje, en ga!'

Dit liet het wijf zich geen twee keer zeggen. 't Vlees verdween in de zak en ze strompelde, zo vlug ze kon, verder.

De jagers stonden in een kring bij elkaar. Nu wisten zij in elk geval al iets. Het bericht, dat de dieven over de Worm waren verdwenen, was dus juist en van dien Stevens hadden ze wel meer gehoord. De nachtwacht van Eygelshoven had aan Pitter nog niet lang geleden verteld, dat de Kromme - onder die naam was Chris Stevens uit Rimburg overal bekend - een gevaarlijk heerschap was, die voor het geringste het mes trok en die bovendien over een geweldige kracht beschikte. Werken deed hij niet. Overdag was hij meestal nergens te zien. Tegen de avond zocht hij een of andere herberg op, waar hij zijn kornuiten trof. Daar werd dan het plan voor de komende nacht beraamd. Stelen was het handwerk van die ongure kerels. De mensen, die binnenkwamen, bleven zover mogelijk uit de buurt van dat gezelschap. Voor geen geld ter wereld wilde iemand wat met den Kromme te doen hebben.

Terwijl de jagers hier druk over redeneerden, hadden zij niet gemerkt, dat de vrouw in het bos verdwenen was en naar Rimburg terugging, nadat ze, om vlugger vooruit te komen, de zak haastig onder een struik verborgen had. Ze ging Chris Stevens waarschuwen, dat de jagers van Kloosterrade op weg naar Ubach waren.

Pitter vond, dat het oponthoud nu lang genoeg geduurd had en zei:

'Vooruit mannen! We gaan verder en zullen, als het nodig mocht zijn, laten zien, dat wij weten, hoe men wilddieven moet behandelen.'

Zij stapten voort en bereikten in de late namiddag de boerderij, waar

zij vriendelijk en gastvrij ontvangen werden. Een stevig maal was hun zeer welkom en een kan schuimend bier bracht al spoedig een vrolijke stemming. Zij zaten in de keuken. Boer Werden en de knechts luisterden naar de nieuwtjes, die de jagers vertelden. Toen ze van den Kromme hoorden, keken zij elkaar eens aan, want iedereen kende dat gevaarlijk heerschap.

'Wees maar voorzichtig. Die is nergens bang voor,' merkte de boer op.

'Voorzichtig zijn we, maar reken er op, Werden, dat als hij het waagt ons onder de ogen te komen, wij hem duidelijk zullen maken, dat de abt van Kloosterrade niet met zich laat spotten,' antwoordde Pitter op driftige toon. - - -

Het was acht uur. De jagers maakten zich gereed. Werden liet ze de deur uit en sloot achter hen de grote poort.

Dicht naast elkaar liepen de mannen over de donkere weg. Boven hun hoofden flikkerden de sterren. Van tijd tot tijd verschoot er een en tekende een vuurstreep aan de duistere hemel. In de verte pinkten de zwakke lichtjes in de huizen van Ubach. De wind waaide over de stoppelvelden en schudde zachtjes aan de bomen langs de weg. Rondom de akkers stond een zwarte muur. Dat waren de bossen. Aan de zoom maakten de mannen halt. Pitter, die zacht het woord voerde, wees ieder zijn taak aan. Ze spraken af, dat, als Pitter de schreeuw van de uil zou nabootsen, de anderen naar hem toe moesten sluipen. Nelis, Frens en Sjang moesten een paar honderd meter verder oostwaarts een pad door het bos volgen om aan de Noordkant de grote open plek in de gaten te houden. Pitter en Nand volgden nog een eind de grote weg en sloegen toen een paadje in, dat het tweetal spoedig op de plaats van bestemming zou brengen. Intussen was de maan opgekomen, iets wat de mannen zeer welkom was en de bewaking vergemakkelijken zou.

Zwijgend waren beide groepen in het donker verdwenen. Zij trachten zo weinig mogelijk gedruis te maken.

Nand liep achter Pitter. Hij volgde voorzichtig de donkere gestalte voor hem, terwijl hij scherp op ieder geluid lette. Voor hém was het ongewoon werk zo in de nacht door dat geheimzinnig bos te lopen. Zijn ogen probeerden de duisternis tussen de stammen te doorboren. Even schrok hij, toen een nachtvogel met een schrille kreet uit de takken opvloog. Op een zijpad werd het lastiger, omdat de takken van de struiken opzij geduwd moesten worden, die dan terug zwiepten en Nand in het gezicht sloegen. Één keer trapte de jongen in een kuil en tuimelde tegen Pitter aan. Weldra zagen zij het maanlicht tussen de stammen doorschijnen. Dat was de weideplaats van het wild. Pitter bleef staan. Nand schoof naast hem.

‘Nu voorzichtig, Nand. Ginds is een greppel. Daar sluipen we naar toe en dan kunnen wij gemakkelijk en ongemerkt het terrein overzien. Als Sjang en de anderen op hun plaats aangekomen zijn, liggen zij precies tegenover ons.’

‘Pitten, wij blijven toch niet bij elkaar? Is het niet beter, wanneer we ieder een paar honderd meter van elkaar verwijderd de wacht houden? We kunnen dan in geval van nood de stropers, die in alle richtingen vluchten, beter de pas afsnijden.’

Pitter bekeek den jongen eens. Die kerel had toch een goeie kijk op de zaak.

‘Dit voorstel is zo kwaad niet, Nand. Als je moed genoeg hebt om alleen te blijven, dan vooruit.’

Nand werd kwaad bij die woorden en zei:

‘Ik hoop, Pitter, dat je me niet aanziet voor een bangerik. Ik sta mijn man wel. Die mij in de vingers valt, kan zijn ribben nummeren.’

‘Dat er wat in je vuisten zit, weet ik wel, jongen. Maar denk er aan, dat je met volleerde vechtersbazen in aanraking kunt komen.’

‘Dat weet ik, Pitter, maar laat ze komen, de kinkels! 't Zal hun niet meevallen!’

‘Vooruit dan, Nand, jij naar links en ik naar rechts. Maar opletten hoor, ginds is een steile rand. Zorg, dat je niet misstapt en een twintig meter naar beneden tuimelt.’

‘Ik zal wel uitkijken, hoor! Tot straks, Pitter!’

[4] Nand beleeft zijn eerste avontuur

Op handen en voeten kroop ieder naar de aangegeven plek. Nand, op zijn buik tegen de schuine greppelwand liggend, loerde over het open terrein. Achter hem gaapte de zwarte diepte, waarvoor Pitter hem gewaarschuwd had. Boven in de kruinen ruiste de wind. Op de grasvlakte in het zilveren licht van de maan was geen levend wezen te zien. Jawel toch!... Ginder tussen de struiken bewoog een gewei. Kop en voorpoten stonden in het volle licht. De neus in de lucht draaide de hertenkop naar alle kanten. Even wachtte het dier... en kwam toen te voorschijn, gevolgd door nóg drie herten, die direct begonnen te grazen. Spoedig verschenen aan de tegenovergestelde kant twee reeën. Een tak kraakte... geschrokken keken de dieren op, loerden rond en gingen weer door met grazen.

Een uurtje ging voorbij. Heel in de verte sloeg het twaalf uur op de kerktoren van Ubach. Nand meende achter zich iets gehoord te hebben. Scherp luisterde hij.... Ja daar hoorde hij het weer. Net alsof daar onder in de diepte iemand door de struiken schoof. Voorzichtig rolde hij zich om en keek over de rand naar beneden.... Niets te zien, maar wel hoorde hij zacht gefluister. Gespannen luisterend, wachtte hij, op wat komen zou. Wildstropers waren, aangezien de wand ongeveer loodrecht was, van die kant niet te verwachten. - - -

Een dievenlantaarn, die men uit voorzorg omhuld had met een zwarte doek, kwam te voorschijn. Nu zag Nand drie mannen, die hun gezichten met roet onherkenbaar gemaakt hadden. Aan hun kleding was wel te zien, dat het een minder soort volk was. Zij gingen rond de lantaarn zitten. Een van de drie, een lange, zware kerel, scheen de leiding te hebben. Hij voerde het woord.

‘Luisteren jullie eens, Lennert en Frans. Trien Moren bracht mij vanmiddag bericht, dat de pastoor van ons dorp een grote gouden monstrans gekregen heeft van den hertog, als vergoeding voor de geleden schade bij de doortocht van zijn huurtroepen!’

‘Als die schele heks ons maar geen verkeerd bericht brengt. Net als laatst, toen ze kwam vertellen, dat de boer van hoeve “de Men” de volgende dag naar Kloosterrade moest om een belangrijke som te betalen en wij in zijn huis slechts twee goudgulden vonden.’

‘Hetzelfde bericht, Lennert, ontving ik ook van “Chriske met de ene hand”. Het moet dus waar zijn. Wij zullen proberen vannacht die monstrans in ons bezit te krijgen. Een plan heb ik al klaar gemaakt. Tieske, mijn zoon, is voor deze gelegenheid vroeg naar bed gestuurd. Straks zullen wij hem wekken. Dan gaat hij den pastoor roepen om de zieke vrouw Krings te bedienen. We laten hem zeggen, dat ze stervende is en mocht de pastoor vra-

gen, wie hij is, dan moet hij de naam van den buurjongen van Krings noemen. Als de pastoor weg is, hebben wij gemakkelijk spel!'

Lennert vond het plan niet kwaad. De andere mompelde maar wat. Met zijn handen trachtte hij duidelijk te maken, dat hij er ook mee accoord ging, waaruit Nand, die met stijgende belangstelling in zijn pikdonkere schuilhoek lag te luisteren, opmaakte, dat die bandiet niet spreken kon.

De aanvoerder haalde uit zijn opgerolde mantel een kruik, die hij met zichtbaar welbehagen in het licht van de lantaarn bekeek. Hij smakte met zijn tong en zei:

'Kijk 'ns, jongens, nog een fijn slokje uit de kelder van den schout van Erkelenz!'

In een ommezien was de kurk er af. De 'lange' nam een fikse teug, toen was de beurt aan Lennert, vervolgens aan Frans, dan weer aan den 'lange', net zolang tot de kruik leeg was.

'Ziezo, dat geeft moed,' sprak de aanvoerder. 'Hoorden jullie het, daar sloeg het net één uur in Ubach. Wij vertrekken, jongens! Tegen half drie zullen we den pastoor van den gouden schat verlossen. Dan heeft hij ook een zorg minder.'

Lachend stonden de vagebonden op, hulden de lantaarn weer in de doek en slopen weg.

Nand wachtte nog een tijdje en kroop toen op handen en voeten naar Pitter. Die keek op. Wat was er aan de hand? Nand vertelde fluisterend, wat hij gezien en gehoord had.

'Maar Nand, je hebt gedroomd!'

'Neen, Pitter, wat ik je vertel, is waar en we moeten proberen dat plan te verijdelen.'

'Wacht jongen, ik roep de anderen. Dan overleggen we samen.'

De roep van de steenuil klonk door het stille bos. Terwijl het tweetal kalm op de anderen wachtte, viel het op, dat de wind veranderde en zware wolken voor de maan schoven.

Een zacht gekraak duidde aan, dat er iemand naderde. Opeens rees een gestalte naast Nand omhoog. Even schrok de jongen, maar aan de fluisterstem herkende hij Sjang. Onmiddellijk volgden ook Nelis en Frens.

Pitter vertelde, wat er aan de hand was. Natuurlijk waren allen het er over eens, dat zij die bandieten moesten vatten. Be-

sloten werd, dat Nelis en Frens zouden achterblijven voor de bewaking. Pitter gaf hun de opdracht bij onraad direct van hun geweren gebruik te maken.

Pitter, Sjang en Nand liepen naar het dorp terug. Het was nu pikdonker en er viel een kille regen.

'Echt een nacht voor dieven,' vond Sjang.

Tegen twee uur kwamen zij bij de kerk, waar alles in diepe rust was. Het drietal stapte het donkere kerkportaal binnen, want vandaar uit konden ze alles zien, wat er bij de pastorie gebeuren zou, zonder zelf gezien te worden.

Ruim een half uur verliep, zonder dat zich een levende ziel op de weg vertoonde.... Daar kwam iemand aan. Vlug klepperdden klompen over de bultige keien. De wachtenden zagen een jongen naar het huis van den pastoor gaan en hoorden hem even later kloppen. Enige minuten heerste doodse stilte.... Weer trommelde de jongen op de deur. Op dat moment ging er op de bovenverdieping een raam open en vroeg iemand:

'Wie is daar? Wat wil je?'

'Mijnheer Pastoor, vrouw Krings is stervende. Tina verzoekt U dadelijk te willen komen.'

'Wie ben jij dan?' vroeg de pastoor.

'Ik ben Pierre van Broens,' loog Tieske van 'Langen Peter'.

'Loop maar gauw terug; ik kom dadelijk.'

Het raam werd gesloten en even later kwam er licht in de gang. De pastoor verliet zijn huis. Door een zijdeur ging hij de kerk binnen, haalde de H. Olie en spoedde zich naar de zieke, onbewust van de strik, die men hem spande.

De priester was nauwelijks goed en wel weg, toen uit een tegenoverliggend zijstraatje drie gedaanten kwamen, die naar de woning slopen. De dieven, bedreven als zij waren in hun vak, kregen met een beetje inspanning gemakkelijk de ongegrendelde deur open en verdwenen achter elkaar in de gang.

Nu kwamen de Kloosterraders te voorschijn en liepen behoedzaam naar de deur van de pastorie. Zij drukten zich tegen de muur aan weerszijden van de ingang om de dieven, zodra ze naar buiten kwamen, te overrompelen. Zo heel lang hoefden ze niet te wachten. De deur werd zachtjes geopend en een man wilde vlug in gebogen houding naar het kerkportaal lopen. Pitter echter sprong als de bliksem naar voren. Met één slag van zijn geweldige vuist velde hij den kerel neer. Snel trok Pitter hem tegen de muur. Net op tijd, want daar kwamen de beide anderen ook al. De drie jagers sprongen op het tweetal toe. Spoedig rolden de mannen over de grond en er vielen harde klappen. Vooral die 'lange' beschikte over een grote kracht. Door het geschreeuw ontwaakten de mensen in de buurt, die ijlings te hulp schoten, zodat de bandieten al gauw weerloos op de stoep voor de pas-

torie lagen. Nand raapte een zak op, waarin de kostbare monstrans zat, die jammer genoeg gebroken was.

Een man, die naar het huis van Krings snelde, ontmoette den pastoor reeds halverwege, want toen de geestelijke bij vrouw Krings gekomen was, had hij daar tot zijn verbazing van de geschrokken vrouwen vernomen, dat men hem niet geroepen had.

Bij zijn huis gekomen, hoorde de pastoor van de Kloosterrader jagers, hoe alles in zijn werk gegaan was. Ontroerd dankte de pastoor de mannen voor hun moedig en doortastend optreden.

De dieven werden naar binnen gesleept en daar stevig gebonden op de vloer gelegd onder bewaking van de jagers.

Bij het licht van de olielamp zag men pas goed, hoe hevig er gevochten was. Pitter bloedde aan de rechter arm, waar de ‘lange’ hem in gebeten had. Sjang en Nand hadden beiden een dik oog en bovendien was Sjang z'n rechter oor ingescheurd. Hun kleren hadden ook heel wat geleden. Door de val had Pitter een groot gat in zijn knie gekregen. De pastoor haalde water en linnen om de wonden van de jagers te verbinden. Daarna tracteerde hij ze op een flink glas wijn.

Een van de nieuwsgierigen, die buiten het geval druk bepraatten, kreeg van den pastoor de opdracht in galop naar 's Hertogenrade te rijden om den drossaard te waarschuwen.

Tegen de morgen kwam de schout met zijn dienaars, om de gevangenen naar 's Hertogenrade te brengen, waar ze streng gestraft zouden worden voor hun misdrijf.

Na een stevig ontbijt gingen Pitter, Sjang en Nand naar de boerderij van Werden.

Nelis en Frens, die even tevoren uit de bossen thuis gekomen waren, luisterden met spanning naar het avontuur van hun makkers. Later dan andere dagen klommen ze die morgen de trap op naar de zolder, waar zij spoedig op de harde strozakken lagen te snorken.

5 De list van Nand

De bewaking van het jachtterrein had geregeld elke nacht plaats; maar er kwamen geen dieven meer opdagen. Reeds veertien dagen waren de Kloosterraders in Ubach en nog steeds hadden zij geen succes.

Op een avond, dat ze weer naar het bos stapten en druk redeneerden over hun vergeefs werk, kwam Nand opeens met een plan.

'Zeg, Pitter, we moesten eens een list toepassen.'

'Vertel op, Nand, we luisteren,' riepen de anderen. Zij hadden in hem een trouwen en moedigen makker gevonden. En graag luisterden zij naar zijn plannen, want het was nu al verschillende keren gebleken, dat Nand een goede kijk op vele dingen had.

'Of het lukken zal, jongens, dat weet ik niet. Maar te proberen is het in elk geval. Voorgisteren zat ik bij den smid van Ubach in de smidse. Ik hielp zo'n beetje en trok de blaasbalg, dat de vonken tot boven tegen de zwartgerookte zoldering vlogen. Daar komt opeens die vrouw langs, weten jullie nog, die we ontmoet hebben, toen we hier naar toe kwamen.'

'O, die dat vlees van den Kromme uit Rimburg gekregen had!' viel Frens hem in de rede.

'Ja die, Frens. Maar luister. Ik informeerde natuurlijk dadelijk, wie dat was. De smid vertelde nu zachtjes, dat zij Mie Sterk heette en dat zij niet te vertrouwen was. Wij moesten maar voorzichtig zijn, want zij spionneerde overal voor Chris Stevens uit Rimburg. Nu denk ik ook, dat zij hem gewaarschuwd heeft voor ons. Wij moeten nu eens het volgende proberen. We vertellen morgen overal rond, dat de dieven niet meer komen en wij nu gerust naar huis kunnen gaan. Wij blijven dan tot overmorgen en verlaten op klaarlichte dag het dorp. Tien tegen één, dat die ouwe heks het hoort en het overbrieft aan den Kromme. Wij gaan niet verder dan Hofstad en blijven daar tot 's avonds, om in het donker langs veldwegen terug te keren naar de weideplaats, die we zodoende ongezien bereiken. Op deze manier zouden we misschien met dien Rimburger kunnen afrekenen.'

Van verbazing keken de jagers den jongen een ogenblik zwijgend aan.

'Maar Nand, jij moet veldheer worden. Je bent er geknipt voor. Dat vind ik een reuzenplant!' riep Sjang uit.

'Nou Nand, we proberen het zeker. Als het lukt, dan stel ik Vader Abt voor, je tot jager te bevorderen,' zei Pitter geestdriftig.

De anderen vonden het ook een prachtig voorstel en verkneukelden zich reeds bij de gedachte, dat ze op zo'n manier de dieven gemakkelijk in handen konden krijgen.

Nauwkeurig werd nog eens alles overlegd. Intussen hadden zij het bos bereikt en trok ieder na een korte groet naar zijn post.

Traag gingen de uren voorbij in de pikdonkere nacht. Een koude wind deed de mannen huiveren en dwong hen zich vaster in hun mantel te wikkelen.

In de ochtendschemering keerden ze terug. Het lopen deed hun goed, want ze waren stijf van kou. Gelukkig maar, dat er een knappend houtvuur in de keuken van boer Werden brandde. Met welbehagen werd de kop hete melk opgedronken. Zo terloops vertelden ze, dat zij de volgende morgen weer terug wilden naar Kloosterrade, want de dieven kwamen nu toch niet meer. Ze aten gretig hun pap met roggebrood en gingen slapen.

Nand, die al vroeg wakker was, kwam vlug naar beneden, stak zijn slaperige kop in de bak met ijskoud water bij de pomp op 't erf en deed zich daarna te goed aan boerenkool met worst.

Hij praatte nog een poosje met de boerin en slenterde toen het dorp in, om aan iedereen, die 't maar horen wilde, te vertellen, dat de stropers niet meer kwamen en zij nu de volgende dag vertrokken. Het geluk diende hem. Bij smid Vleugels zat Mie Sterk. Zij had een kom melk gekregen en mocht een poosje uitrusten in de keuken. Nand trad binnen, zei goede dag en nam plaats bij het vuur naast de vrouw. De oude bekeek hem van onder tot boven en vroeg toen met een onnozel gezicht:

‘Hoe is het, jager, nog niks gezien in de bossen?’

‘Neen, vrouw. We geven het op. Morgen vertrekken we weer. De dieven hebben de schrik al te pakken, als ze alleen al maar horen, dat de Kloosterraders komen.’

‘'t Is hun ook geraden, dunkt me, want Vader Abt zou de boosdoeners gevoelig straffen.’

‘Ja, vrouwtje, dat geloof ik ook, maar je vergeet, dat aan die straf van den abt ook nog een gevoelig pak slaag van ons voorafgaat,’ snoefde Nand.

Mie grinnikte eens, maar zweeg verder. Ze dronk vlug haar melk op en zei, dat ze weer verder moest.

‘Waar gaat de reis naar toe?’ vroeg Nand belangstellend.

‘Och, jager, ik bezoek hier in het dorp de goede mensen, die mij ondersteunen in mijn armoede. God moge hen allen zegenen.’

‘Ik hoop maar, dat je een goeie dag hebt, vandaag.’

Ze keek Nand nog eens aan met haar kraaloogjes en trok toen, een groet mompelend, de deur dicht.

‘Is het waar, Nand, dat jullie morgen weggaan?’ vroeg de smid.

‘Ja zeker, Vleugels, morgen gaan we, want hier schijnt nu weer alles veilig te zijn. Bovendien de nachten worden koud. Maar daar had ik haast iets vergeten. Ik moet gaan, want Werden heeft me gevraagd vanmiddag zijn nieuwen vos in te rijden.’

‘Pas maar op. Die is alles behalve mak.’

‘Geen zorg hoor. Ik heb al meer op een paard gezeten!’

Met een ‘goeie dag’ verliet Nand de keuken. Toen hij de deur open deed, zag hij Mie Sterk net haastig van de stoep afstappen. Dus die had zijn gesprek met den smid afgeluisterd.

Nand, die deed, of hij haar niet zag, ging regelrecht naar de boerderij van Werden. De jagers, die intussen ook opgestaan waren, zagen al dadelijk aan het gezicht van hun kameraad, dat ie iets plezierigs beleefd had. Ze vroegen dan ook direct naar de oorzaak van zijn opgewektheid.

‘Nou jongens, beter kon het niet. Eer het avond is, weet de Kromme al, dat we weggaan. Ik loop daar even bij den smid binnen en wie zit me daar?..... Mie Sterkt Ik heb die ouwe feeks maar dadelijk ingelicht. Nadat ze vertrokken was, heeft ze aan de deur geluisterd en voor de tweede keer gehoord, dat we werkelijk terugkeren naar Kloosterrade.’

‘Nou, jij hebt de slag te pakken, Nand,’ zei Pitter, hem een ferme klap op de schouder gevend.

Op de boerderij vloog de middag om. Nand vertoonde zijn rijkunst en maakte den vurigen vos zo mak als een lam.

Mie Sterk haastte zich, zo vlug haar oude benen het haar toelieten, naar Rimburg, naar de woning van Chris Stevens, dien ze gelukkig thuis trof. Met gedempte stem vertelde de vrouw het grote nieuws.

‘Is dat allemaal ook wel juist, Mie, wat je me daar zegt, of hebben je ouwe, dove oren weer slecht geluisterd?’

‘Neen, neen, Chris. Ik heb het duidelijk gehoord, twee keer zelfs. Aan de deur luisterde ik nog even en de jager zei het toen ook nog eens tegen smid Vleugels. Nu krijgen we weer eens een heerlijk stukje vlees, hé! Je gaat er toch dadelijk op uit?’

‘Ja natuurlijk! Wat dacht je? De Koorheren van Kloosterrade mogen toch geen vlees eten. Wat moet er anders met het wild gebeuren? Overmorgen kom je maar een lekker hapje halen, Miel!’

De vrouw wreef verheugd haar handen, terwijl ze met haar

vurige ogen den op en neer wandelenden stroper aankeek. Deze draaide zich plotseling naar haar toe en zei:

‘Zeg, Mie, jij moet morgen uitkijken in Ubach, of ze ook werkelijk gaan. Als ze weg zijn, kom je onmiddellijk naar de kroeg van Joep Fliks en zeg je aan den waard, dat alles in orde is.’

‘Ik zal er voor zorgen, Chris. Heb je nog bier? Me dunkt, dat ik toch wel een flinke pint verdiend heb, hé?’

Aan haar verlangen werd dadelijk voldaan. Met lange teugen dronk zij het koude bier, waarna ze, met de schort het schuim van haar lippen vegend, haastig opstapte.

Chris trok zijn buis aan en sloot zacht de huisdeur. Bij Fliks in de herberg, waar hij zijn kameraden, die om de tijd te korten een spelletje pandoerden, vond, was verder niemand aanwezig, zodat zij ongehinderd de zaken konden bespreken.

Zodra Stevens binnen kwam, staakten zij het spel en trokken een stoel van een ander tafeltje in hun kring. De Kromme ging zitten en liet brandewijn aanrukken. Op zijn bevel sloot de herbergier de voordeur. Nu konden ze rustig praten en daarom viel Chris maar met de deur in huis.

‘Jongens, morgenavond moet alles gereed zijn. De groenen van Kloosterrade vertrekken, want 't wordt hun te koud in Ubach. Nu zijn wij aan de beurt om weer 'ns een lekker hertje naar huis te brengen. Wat zullen ze opkijken, als ze het horen. Kom, ik tracteer al vast!’

Een luid hoera daverde door het vertrek. In één keer goten ze hun glas brandend vocht door de keel.

Nu moest geloot worden, wie den aanvoerder zouden vergezellen. Het lot wees Stef Kroy en ‘Rode Willem’ aan. Ze spraken af de volgende dag om tien uur 's avonds bij het stenen kruis aan de Worm bij elkaar te komen, van waar het bos in tamelijk korte tijd te bereiken was. Nog een hele tijd bleven ze zitten bomen en drinken. 't Was reeds lang middernacht voorbij, toen ze stilletjes door de achterdeur de herberg verlieten.....

De Kloosterraders stonden op hun post. Vaag zagen zij zwarte gedaanten rustig stap voor stap verder gaan over de grasvlakte. Dat waren grazende reeën en herten. Boven in de takken schreeuwde een steenuiltje. Een enkele keer hoorde Nand iets ritselen in de dorre bladeren op de grond. Zien kon hij het niet, maar hij dacht, dat het wel een of ander klein roofdier was, op zoek naar zijn prooi. Wat duurde die nacht lang. De mannen waren blij toen in het Oosten de lucht lichter werd. Nu konden ze spoedig naar huis en zich verwarmen bij het vuur.

Het sloeg zes uur. Pitter bootste de schreeuw van de uil na, het teken, dat de anderen hun post konden verlaten om gezamenlijk naar huis te gaan.

Op de boerderij was het bedrijf al in volle gang. In de kenkern vond het vijftal een knappend houtvuur en warme melk. Dat deed goed. Ze bleven niet lang beneden. Nadat ze den boer verzocht hadden hen om tien uur te wekken, klommen zij vlug de trap op om hun vermoeide lichamen nog een paar uurtjes rust te gunnen. - - -

Op de afgesproken tijd ging Werden naar boven. Hij had heel wat moeite om die slaapdronken kerels wakker te krijgen. Eindelijk lukte het dan en na heel wat rekken en strekken kwamen ze overeind. Zij pakten hun boeltje bij elkaar en kwamen beneden voor het afscheidsmaal. Werden wist niet beter, dan dat zijn gasten nu voor de laatste keer aan zijn tafel zaten.

Er werd aan de deur geklopt.

'Binnen!'

Niemand minder dan Mie Sterk verscheen in de deuropening. De smullende jagers keken op. Maar het wijf gaf hun geen tijd om iets te vragen.

'Mag ik ook een sneetje brood meeëten, Werden? Ik heb vanmorgen nog niets gehad.'

'Kom maar, Mie. Hier ben je in fijn gezelschap. Pak een stoel en schuif bij.'

Nand gaf Pitter een trap onder de tafel en trok gelijktijdig een stoel voor Mie naast de zijne.

'Kom, Mie, vandaag mag je voor de laatste keer nog eens naast mij zitten. Wij gaan terug naar Kloostergade.'

'Het zal wel koud zijn in de bossen?' vroeg zij aan Pitter.

'Ja vrouw, we hebben allemaal de jicht gekregen. Ik moet me vast en zeker laten behandelen door den heelmeester van 's Hertogenrade.'

'Dan wens ik je goeie beterschap, man. Hou je van de winter maar goed warm,' gaf Mie spottend terug.

Vrouw Werden had tussen al haar bezigheden door nog even tijd weten te vinden om wat in te pakken voor onderweg. Zij zette het mandje naast Pitter neer en deze bedankte haar hartelijk.

6 Chris stevens loopt in de val

Tegen elf uur stonden de jagers op, pakten hun reiszakken, namen afscheid van den boer en zijn huisgenoten en vertrokken.

Mie Sterk liep nog een tijdje achter de mannen aan, maar bij het kruispunt even buiten Ubach sloeg zij rechts af naar Rietburg. Nand merkte het op en bromde:

‘Die heeft haast. Nu zal de Kromme gauw weten, dat we weg zijn.’

Het vijftal liep kalm verder en bereikte spoedig Hofstad. In een herberg, de enige aan de grote weg, stapten ze binnen. Frens kende den waard heel goed. Deze was spoedig op de hoogte en bracht zijn gasten in de achterkamer. Daar konden ze ongezien de middag doorbrengen en alles beluisteren, wat er in het café voorviel, want de muur was maar een houten tussenschot.

De Kloosterraders maakten het zich gemakkelijk. Zij trokken hun laarzen uit en gingen bij de tafel zitten met hun benen lang uitgestrekt over een tweede stoel.

De waard, die hen bij tussenpozen gezelschap hield, luisterde met belangstelling naar het nachtelijk avontuur met de dieven. Van tijd tot tijd moest hij weg, als er klanten kwamen. 't Waren gewoonlijk voerlui, die kolen van de Kloosterrader mijnen haalden. Zij maakten, staande aan de tapkast, een praatje met den herbergier. In de achterkamer konden de jagers die gesprekken woord voor woord volgen.

De waard stond met twee voerlui te praten, toen opeens de deur openging.

Een onbekende trad binnen. Hij bestelde een pint bier en bleef ook aan de tapkast staan. Hij zei verder geen woord, maar loerde steeds door het raam naar de straat.

Eindelijk gingen de vrachtrijders. De vreemdeling had zijn pint leeg en vroeg een nieuwe.

‘Mooi weer,’ begon hij, ‘maar wel koud, vind je niet?’

‘Ja, 't zal gauw winter zijn. Nu kun je er niet meer op aan. Het verandert soms drie keer op een dag.’

‘Zeg eens, zijn hier een uurtje geleden geen jagers voorbij gekomen?’

‘Welke jagers?’

In de kamer hielden de Kloosterraders de adem in.

‘Die van den abt. Zij hebben de wacht gehouden in de bossen van Ubach. Vanmorgen zijn ze weer teruggegaan naar Kloosterrade.’

‘Waarom vraag jij naar die jagers? Wat heb je er mee te maken?’

‘Dat gaat je niet aan. Wil je geen antwoord geven op mijn vraag? Ook goed!’

De herbergier bekeek den kerel 'ns van top tot teen. Die zag er alles behalve vriendelijk uit. Als hij ruzie met hem maakte, kon hij er wel 'ns nadeel bij hebben, want je kon nooit weten, wat voor vagebond het was. Daarom zei hij maar gauw:

‘Zo meen ik het niet. Maar als je het weten wil.... Ze zijn vanmiddag tegen kwart over twaalf hier langs gekomen en zullen nu wel onderhand 's Hertogenrade bereikt hebben.

‘Ja, als ze zo vroeg waren, zullen zij wel haast bij den abt zijn, die z'n jagers zeker niet al te vriendelijk ontvangen zal. Drie weken op wacht staan en niks ontdekken. 't Is me wat! Mijn zorg, hoor!’

De man, schijnbaar voldaan over de verkregen inlichtingen, haalde zijn beurs voor de dag en betaalde. Met een korte groet verliet hij de herberg en stapte gehaast in de richting van Ubach, nageoogd door den waard.

Nadat de vreemdeling uit het gezicht verdwenen was, grendelde de herbergier de deur en begaf zich naar het vertrek, waar de jagers zich schuil hielden. Hij was nauwelijks binnen, of de mannen vroegen fluisterend, waar die vreemde gast naar toe gegaan was. Toen zij hoorden, dat hij naar Ubach terugkeerde, waren zij tevreden. Ieder begreep, dat ie door den Kromme gestuurd was om zekerheid te hebben, dat de Kloosterraders ook werkelijk naar huis gegaan waren.

Geduldig wachtten de mannen op de avond, die al vroeg inviel. Tegen zeven uur verlieten zij hun schuilhoek, om via de tuin ongezien langs een veldweg, die in een boog om het dorp heen liep, Hofstad te verlaten. Spoedig zagen zij aan hun linkerhand in de verte de lichtjes van Ubach. 't Was wel lastig lopen over die slechte wegen, maar in anderhalf uur waren zij bij het bos precies tegenover de plaats, vanwaar zij de laatste weken steeds naar hun post gegaan waren. Hier werd halt gemaakt om

te overleggen. Pitter had zijn plan klaar en wees dadelijk ieder zijn plaats nauwkeurig aan. Hij beval zijn mannen zich goed verdekt op te stellen. Als de ‘Kromme’ kwam, dan mochten zij niet ingrijpen, voordat de stropers met het geschoten dier wilden vluchten. Op dat moment moesten zij met geladen geweren te voorschijn komen en wie niet staan bleef, bedreigen met schieten. Allen keken nog eens goed hun wapens na en verdwenen in het struikgewas. - - -

Ze hadden er enige uren gestaan, toen de eerste ree kwam. Het dier, dat nergens onraad bespeurde, begon rustig te grazen. Weldra verscheen een tweede. In Ubach sloeg het elf uur. - - -

Plotseling knalde een schot. Één van de reeën deed een sprong en viel toen met een plof neer. De andere zocht als de wind bescherming in het kreupelhout. Aan het breken van de takken hoorden de jagers, hoe het dier zich met geweld een weg baande. Vaag zag men de omtrekken van het gedode wild, maar niemand kwam opdagen om het te halen. De rovers wachtten af. Toen alles hun veilig leek, kwamen zij te voorschijn en slopen naar hun buit. Als drie donkere schimmen bewogen zij zich over het grasveld. Bij de ree gekomen, betastten zij haar van alle kanten, terwijl de ‘Kromme’ aanwijzingen gaf. Tussen de samengebonden poten staken zij een lange, stevige stok en twee kerels tilden de last op hun schouders. Het troepje, met den Kromme voorop, zette zich in beweging. Maar nu kwamen de Kloosterraders uit hun schuilhoek. Vier geweermonden bedreigden de bandieten. Pitter gelastte hun de ree neer te gooien en de handen omhoog te steken. Op het moment bleef het drietal als aan de grond genageld staan. Maar zij zouden hun ambacht slecht verstaan hebben, als zij zich zo zonder meer lieten vangen. Ze begrepen dan ook direct, dat het hier ging spannen. Neen hoor, zo gemakkelijk gaven zij zich niet gewonnen, want ze hadden al 'ns ooit voor heter vuren gestaan. Met één blik had de Kromme gezien, dat er één bij was, die over geen schietwapen beschikte. Aan die kant zou hij proberen de kring te doorbreken. Met een vervaarlijke sprong stond hij bij Nand en zwaaide zijn arm als een molenwiek om den jongen een geduchte klap te geven. Maar deze was op zijn hoede, bukte zich bliksemsnel en greep een been van zijn aanvaller, waardoor deze zijn evenwicht verloor en in het gras rolde.

‘Hou die twee in de gaten,’ schreeuwde Pitter, zijn geweer wegwerpend, de anderen toe.

Hij sprong op den Kromme, die Nand vastgegrepen had en met één hand de dolk uit de schede probeerde te trekken. Pitter, die het zag, omknelde snel de pols van den bandiet en wrong hem het mes uit de vingers. Pitter zelf kreeg daarbij zo'n schop tegen zijn schenen, dat hij meende, dat zijn been aan splinters

vloog. Maar de tanden op elkaar klemmend, wierp hij zich met zijn volle gewicht op den spartelenden man. Nand, die zich intussen losgewerkt had, greep zijn aanvaller bij de keel en kneep. De Kromme snakte rochelend naar adem. Stef Kroy en Rode Willem stonden met de handen in de hoogte machteloos toe te kijken. Ofschoon Chris Stevens geweldig sterk was, moest hij het tegen die twee toch afleggen. Al gauw was hij overmand en stevig gebonden lag hij hijgend op de grond, nu en dan heftig rukkend om de knellende touwen te breken, iets, waar hij echter gauw mee ophield, want dat bezorgde hem een schrijnende pijn.

Pitter en Nand bonden de beide andere dieven en legden ze naast hun aanvoerder. Op de vraag, wat de Kloosterraders van plan waren, kregen zij geen antwoord.

Sjang raapte een lantaarn op, waarvan de ruitjes bij het gevecht gebroken waren en stak het kaarsstompje aan. Om de vlam tegen de wind te beschutten spande hij er aan een kant een stuk doek omheen.

In het schijnsel bekeek Pitter zijn been. Nou, die trap was aangekomen. Wel een decimeter was de huid weggeschaafd en hij bloedde flink. Zo goed en zo kwaad als het ging, verbond hij de wonde met een niet al te schone lap. Hij stond op en hinkte naar Sjang en Frens. Die twee moesten naar Werden.

‘Vraag, of hij met een kar tot bij het bos komt. Breng ook de knechts mee. Zij zullen ons met plezier helpen.’

Terwijl dat tweetal hulp haalde, stonden de overigen bij de gevangenen.

Nu en dan vloekten de geboeiden en probeerden zich om te wentelen. Maar dan zette een van de bewakers hun een voet op de borst en dwong op die manier den weerbarstige te blijven liggen, zoals hij neergelegd was.

Geruimen tijd later schemerde in de verte een lichtje tussen de bomen. Aan de stemmen, duidelijk hoorbaar in de stilte van het bos, bemerkten de wachters al gauw, wie het waren. Nog enkele minuten en Werden, twee knechts, Sjang en Frens voegden zich bij hen. Met belangstelling bekeken de aangekomenen de geboeide stropers. Zij feliciteerden Pitter en zijn helpers met hun vangst.

‘Wat moet er gebeuren, Pitter? De kar staat op de veldweg,’ zei de boer.

‘We zullen hun voeten losmaken, dan kunnen ze lopen. Maar deze hier - hij wees op Chris - moet heel bijzonder in de gaten gehouden worden. Nelis en Sjang, jullie bewaken hem nauwlettend, voor het geval hij gedurende het transport naar de kar lust zou krijgen om uit te breken. Frens, Nand en de beide knechts nemen de twee anderen voor hun rekening. Dan ga jij voorop, Werden, met de lantaarns. Ik volg met het geweer in de aanslag.’

En dreigend tot de rovers:

‘Probeert er een van jullie kunsten te maken, dan is er geen genade. Begrepen, lummels!’

Pitter was woedend.

De touwen om de enkels werden losgeknoopt. De Rimburgers moesten opstaan. Den Kromme bonden ze nog een stevig touw om zijn middel. Nelis en Sjang sloegen de beide uiteinden om hun arm, zodat ontsnappen zo goed als onmogelijk was. Stef Kroy en Rode Willem werden aan weerskanten stevig bij de arm vastgehouden. De stoet zette zich daarna in beweging. De gevangenen probeerden een praatje te maken met hun begeleiders, maar Pitter snauwde hun toe te zwijgen.

Zo bereikten ze de kar. De stropers moesten er op klimmen en op de bodem gaan liggen. De Kromme verzette zich. Sjang, die korte metten maakte, wierp Chris met een handige greep neer. De voeten werden weer gebonden. Werden pakte, nadat de jagers naast hun arrestanten hadden plaats genomen, het paard bij zijn halster en sloeg de weg naar 's Hertogenrade in.

Tegen de morgen passeerden zij Merkstein. De kar ratelde over de hobbelige keien. Hier en daar ging een raam open en nieuwsgierige, verwonderde gezichten keken naar dat vroege voertuig met zijn vreemde last. De nachtwacht kwam aanstappen. Hij hield Werden aan en vroeg, waar hij naar toe reed. De man verbaasde zich, over wat hij nu vernam, klom op de kar en bekeek de gevangenen. Ja, waarachtig, dien zwarte kende hij ook. Hij beloofde in de loop van de morgen even bij den drossaard aan te komen om enige inlichtingen over dat heerschap te geven.

Eindelijk kwam 's Hertogenrade in zicht. Juist luidden de klokken van Kloosterrade het Angelus. De jagers trokken hun mutsen af en baden, ieder stil voor zich, de Engel des Heren.

Bij de woning van den drossaard hielden ze stil. De klopper viel met dreunende slag op de zware, zwarte deur. - - -

Boven ging een raam open. Een man met bakkebaarden en een witte muts op het hoofd riep met een knorrige stem:

‘Wat moet dat daar beneden?’

‘Heer Drossaard, wij zijn van Kloosterrade en brengen U drie stropers, die wij in de bossen van Ubach

op heterdaad betrapt hebben,' antwoordde Pitter.

'Wie zijn het?'

'De aanvoerder is Chris Stevens, de Kromme genaamd. De beide anderen kennen we niet. De nachtwacht uit Merkstein herkende er één van. Hij zou straks naar U toekomen.'

'Breng ze naar het raadhuis. Ik kom dadelijk!'

Met een klap sloot de drossaard het raam. De kar dokkerde verder. Een paar nieuwsgierigen begeleidden het voertuig naar het raadhuis.

Een half uurtje later was het troepje belangstellenden al aardig aangegroeid en het regende opmerkingen en schimpscheuten aan het adres van de geboeiden. De Kromme, die zijn woede en spijt niet kon verkroppen, schold en zwoer wraak te zullen nemen.

Daar kwam de drossaard, gevolgd door den schout en enige dienaars. De mensen gingen opzij. Ongehinderd bereikten de gerechtsdienaars de kar en bekeken de boosdoeners, die op bevel van den schout van de wagen getrokken en naar binnen gesleept werden.

De jagers brachten hun verslag uit. Alles werd nauwkeurig opgetekend. De ondervraging van de gevangenen leverde niets op, want ze zwegen als moffen.

'Ja, mannekes,' dreigde de schout met krakende stem, 'we krijgen jullie wel aan het praten. Wacht maar!'

'Breng de gevangenen weg,' gebood de drossaard. De dienaars maakten de voeten los en leidden het drietal naar de gevangenis onder het raadhuis. De anderen mochten vertrekken.

Buiten namen de jagers afscheid van Werden en zijn knechts. Pitter bedankte hen voor hun hulp en verzocht den boer de geschoten ree te halen en naar het klooster te brengen.

De jagers klommen de heuvel op naar de abdij, waarvan zij het torenhaantje in de morgenzon zagen blinken.

7 Baltus

Haastig liep de broeder-portier naar het werkvertrek van abt Heyendael en meldde hem, dat de jagers teruggekeerd waren. Deze ontbood ze onmiddellijk bij zich.

Daar stonden ze weer als enige weken geleden voor hun heer.

‘En Pitter, wat breng je voor nieuws. Ik zie wel, dat jullie een lastige tocht achter de rug hebben. Heeft het waken succes gehad? De pastoor van Ubach was reeds hier, om mij op de hoogte te brengen van 't moedig optreden van mijn jagers tegen de dieven. Maar daar praten we straks nog wel over!’

‘Ja, Vader Abt, ons werk is niet vergeefs geweest. Wij hebben de schuldigen gegrepen en overgeleverd aan het gerecht van 's Hertogenrade. Daar zitten ze nu achter slot en grendel.’

In het kort vertelde Pitter, hoe zij te werk gegaan waren.

‘Prachtig hoor. Ik dank jullie voor je trouw. Maar ga nu naar de refter. Ik zal een stevig maal laten brengen en daarna gaan jullie uitrusten. Straks na de vespers kom je weer hier terug om een uitvoerig verslag uit te brengen.’

De vermoeide mannen bogen en verlieten de kamer. De abt zag Pitter naar de deur hinken. Hij riep hem terug en vroeg, wat hem scheelde.

De jager toonde den abt zijn verbonden been. Deze had medelijden met den man, greep de zilveren schel op zijn werktafel en belde.

Een broeder trad binnen, die van den abt het bevel kreeg direct den pater-heelmeester te waarschuwen.

De anderen begaven zich alvast naar de refter. Pitter moest plaats nemen op een stoel. De heelmeester, die niet lang op zich wachten liet, deed voorzichtig de vuile bloederige lap van het been.

‘Nou jager, dat is een lelijke wonde. Een ogenblikje, ik haal zalf en windsels.’

In weinige minuten was hij terug en verzorgde den gewonde, zo goed hij kon.

Vader Abt had toegekeken en zei, dat Pitter maar enige dagen rust moest nemen.

Pitter bedankte zijn Heer voor diens goedheid en ging hinkend naar de refter, waar zijn gezellen rond de tafel zaten.

De keukenbroeder bracht brood, gebakken spek met eieren en bier. Als wolven viel het vijftal op deze heerlijke gerechten aan. Dat deed hun goed. Zij spraken niet veel, daarvoor waren ze te moe. Na het ontbijt bedachten zij zich niet lang en gingen dadelijk slapen. - - -

In de abdij ging intussen alles zijn gewone gang. Tegen drie uur in de namiddag verzamelde de kloostergemeente zich in de

schone romaanse kerk, waar de Koorheren de vespers zongen. Plechtig ruiste het psalmgezang door het heiligdom.

Na de dienst verlieten de monniken hun plaatsen in de koorbanken en hervatten zwijgend hun arbeid.

De abt begaf zich naar zijn werkvertrek. Hij belde den broeder en informeerde, of de jagers reeds gewekt waren.

'Ja, Vader, zij wachten beneden om bij U toegelaten te worden.'

'Ga, broeder Severus, laat ze onmiddellijk hier komen.'

De broeder boog eerbiedig en verliet geruisloos het vertrek. Hij spoedde zich naar de jagers en verzocht ze, direct bij hun heer te komen.

Een zachte tik op de deur.

'Binnen!' riep de abt.

De mannen bleven eerbiedig naast elkaar bij de deur staan en wachtten geduldig, op wat Vader Abt van hen verlangde.

De abt beval hun met een minzaam gebaar plaats te nemen op de bank.

Ze gingen zitten. Om zijn mannen op hun gemak te zetten, vroeg abt Heyendael aan Pitter hem eens te vertellen van die kerkdieven.

'Ik ben vol lof over jullie moedig gedrag. Je doet de abdij eer aan,' voegde hij er aan toe.

Pitter ging even verzitten, schraapte zijn keel en vertelde in geuren en kleuren het avontuur gedurende de eerste nacht, dat zij de wacht hielden in de bossen van Ubach. Nand werd natuurlijk in het zonnetje gezet. Hij werd er verlegen van en vond, dat Pitter nu toch wel een beetje overdreef en de anderen te kort deed. Hij wilde protesteren, maar de abt wenkte lachend, dat hij zwijgen moest. Sjang knikte voortdurend en keek met trots naar zijn jongsten kameraad. Het werd Nand te erg en hij viel Pitter in de rede:

'Maar Pitter, aan jouw reuzenkracht hebben wij het toch te danken, dat wij dien aanvoerder er onder kregen. Wat zag je er uit. Jij hebt de hardste klappen gekregen. En Sjang niet te vergeten. Hij wist dien tweede toch maar goed in bedwang te houden.'

'Het is nobel van je Nand, het zo op te nemen voor je makkers. Ik waardeer dat in je. Maar ongetwijfeld hebben wij het toch aan jouw oplettendheid te danken, dat de dieven gevat konden worden,' sprak de abt met zichtbare voldoening.

'Dan heb ik nog een verrassing voor jullie allemaal. De pastoor van Ubach gaf mij voor ieder een goudgulden, als beloning voor je moed en hulpvaardigheid.

Hij overhandigde de glunderende jagers ieder een blinkend geldstuk.

'Maar nu wil ik eens precies horen, hoe jullie die Rimburgers gevangen hebben. Het is voor mij een bijzondere voldoening, dat

ze gepakt zijn en er nu een einde gekomen is aan die diefstallen. Vertel op Pitter, ik ben nieuwsgierig.'

Pitter kweet zich goed van zijn taak. Vader Abt keek met bewondering naar zijn jongsten knecht, die onweerlegbaar bewezen had, dat er pit en durf in hem zat. Pitter kwam met zijn voorstel om Nand tot jager te benoemen. De abt glimlachte eens en beloofde er over te zullen denken. In elk geval zegde hij de mannen een extra beloning toe. Om te beginnen kregen zij twee dagen vrijaf. Dat hadden ze wel verdiend. Over twee dagen zou hij hun wel nadere orders geven. Nu mochten ze genieten van de rust, die hun na deze moeilijke weken zeker welkom was. Abt Heyendael stond op, het teken, dat het onderhoud geeindigd was. De jagers verlieten met een eerbiedige buiging het vertrek. Ze gingen nu naar de kamer, waar het dienstpersoneel van de abdij de avond doorbracht.

Het nieuwtje van het succes in de bossen van Ubach had zich natuurlijk als een lopend vuurtje onder de bewoners van de abdij verspreid. De knechts zorgden er voor, dat ze die avond op tijd klaar waren met hun werk, want ze wilden niets missen van het verhaal.

Met een luid hoera werd het vijftal in het schemerige vertrek ontvangen. In de schouw brandde een houtvuur. Tussen de knoestige beukenblokken schoten de vlammen omhoog. De aanwezigen vormden een kring rondom het vuur. Enige zaten op stoelen, de overigen langs de grond op het verse stroo, waarmee men de ijskoude blauwe en witte plavuizen bedekt had. Dadelijk drongen de knechts aan en Pitter moest alweer vertellen. Het was muisstil. Nu en dan hoorde men een goedkeurend gemompel of een uitroep van bewondering. Vooral Nand keken ze met grote ogen aan, want zoiets hadden ze niet achter dien vrolijken baas gezocht. Toen Pitter klaar was, kwamen de tongen los en hadden de luisteraars nog allerlei bijzonderheden te vragen. 't Was laat, voor men het wist.

Nand keek de kring eens rond. Daar zag hij ook een nieuweling zitten. Hij had hem niet zo gauw opgemerkt, omdat hij het te druk had met de anderen en de jongen wat achteraf zat. Nand ging naar hem toe en vroeg, wie hij was.

'Ik ben Baltus van Bleyerheide,' antwoordde hij kortaf. Hij keek Nand niet aan, maar hield zijn onrustige ogen op het vuur gericht.

Nand dacht bij zich zelf:

'Een rare snuiter. Misschien nog een beetje verlegen. Dat zal wel overgaan,

als hij een tijdje hier is.' En om hem op zijn gemak te zetten vroeg hij:

'Wat doe je hier?' Waar is je slaapplaats?'

'Ik help in de stallen en ik slaap boven naast de grote toren.'

'O, dat zal wel naast mij zijn. Daar was nog een kamertje leeg.'

'Neen Nand,' riep een knecht, hij slaapt bij jou. Daar was immers ook nog een bed vrij.'

'Dat is lollig, Baltus. Dan kunnen we zo nog 'ns over het een en ander praten. Maar vanavond niet hoor. Ik ben nog slaap achter.'

''s Avonds moet jij maar je mond houden. Je weet, dat het verboden is op de slaapplaatsen te praten. Bovendien interesseren me al die dingen heel weinig. Ik heb genoeg aan me zelf en wens rustig te slapen,' gaf Baltus allesbehalve vriendelijk terug.

'Nou jongen, kalmpjes aan maar. Even goede vrienden hoor. Over mij zul je heus niet te klagen hebben. Maar zeg, zijn die lui van Bleyerheide allemaal zo kort aangebonden?'

'Geen ruzie maken, jongens!' riep Pitter, die in het dienstvertrek de baas was. 'We gaan naar bed. Vooruit, morgen is het weer vroeg dag.'

Met een 'welterusten' gingen de knechts naar hun kamers.

Nand beklom achter zijn slaapgenoot de trap. Zonder verder nog een woord te wisselen, lagen zij spoedig op een oor. Op zijn 'slaap lekker Baltus' kwam geen antwoord.

'Een rare gast,' dacht Nand. Hij draaide zich om en sliep weldra als een marmot.

Er heerste enige tijd rust in het grote gebouw. Van de toren klonken de uren in de stille nacht. De hemel was bedekt met donkere wolken en zacht vielen de vlokken op de daken, de bomen, de weilanden en de velden.

Tegen half twee kwam er beweging in de kille gangen. Uit de cellen kwamen de monniken met hun lampjes en gingen zacht schuifelend naar de kerk, waar zij, terwijl daarbuiten in de steden en dorpen de mensen sliepen, de metten en lauden zongen.

Boven naast de grijze toren was er nog iemand wakker. Dat was Baltus. Aan de rustige ademhaling hoorde hij, dat Nand vast sliep. Hij stond op en keek door het raam naar buiten. Het verhaal van de jagers wou hem maar niet uit zijn gedachten. De Kromme uit Rimburg was geen onbekende voor hem. Met gespannen aandacht luisterend, had Baltus een schok gekregen, toen hij die naam hoorde. Dat was immers een broer van zijn moeder. Dikwijls was zijn vader met oom Chris er op uit geweest. Dan was de daarop volgende dag altijd feest in hun armoedig huisje. Één keer, bij de inbraak op de Vroenhof, was hij zelf mee gegaan. Zijn moeder, die nu al een jaar dood was, had hem gezegd thuis te

blijven. Maar hij had niet willen luisteren. Door de voorspraak van den pastoor van Kerkrade was Baltus hier in de abdij gekomen. Het beviel hem niet erg, maar vader had hem gedwongen het aan te nemen. Nu moest hij zijn vader waarschuwen. Maar hoe? Vaag hoorde hij het gezang van de monniken in de abdijkerk. In het geheim het klooster verlaten was gewaagd, te meer, omdat hij vóór het aanbreken van de dag wel niet terug zou zijn. Peinzend staarde Baltus over de besneeuwde velden.

Een plank kraakte.

Nand werd wakker. Hij sloeg de ogen op, maar bleef roerloos liggen. Wie stond daar bij het raam? Hij keek eens goed. Lieve hemel, dat was Baltus! Wat scheelde die? Nu moest hij toch eens opletten, wat ie wou. Nand hoorde hem iets mompelen. Hij vond zijn kamergenoot toch een raren vent. Of was ie misschien een slaapwandelaar? Kijk, daar draaide Baltus zich om en sloop op zijn tenen weer terug in bed.

‘Die moet ik toch eens goed in de gaten houden. Zo'n kunsten heb ik nog nooit meegemaakt,’ dacht Nand bij zich zelf.

Nog een hele tijd bleef hij wakker, maar uit het andere ledikant klonk een regelmatig gesnurk, wel een bewijs, dat Baltus nu vast sliep.

Om vijf uur luidde de bel. De knechts moesten opstaan. Om twintig over vijf woonden zij de H. Mis bij en na het ontbijt toog ieder aan zijn werk.

8 De boodschap van Baltus

De jagers, die tijd in overvloed hadden, slenterden wat rond en hielpen hier en daar een handje.

Nand kreeg van den abt verlof om zijn ouders te bezoeken.

Precies toen hij de poort uitging, stapte Baltus ook de oprijlaan in.

‘Morgen, Baltus! Ook al op weg? Ik ga 'ns kijken, hoe vader en moeder het nog maken.’

‘Morgen,’ bromde Baltus. ‘Vader Abt stuurt mij met een boodschap voor schepen Kerkhoffs naar Kerkrade.’

Wat gek, vond Nand, dat was toch de taak van een broeder. Hij kon zich maar niet voorstellen, dat daarvoor een staljongen van zijn werk gehaald werd en keek daarom Baltus dan ook ongelovig aan. Het onvriendelijke, norse gezicht van Baltus maakte Nand achterdochtig. Er was iets niet in orde met dien jongen. Maar wat? Nou ja, hij kende hem ook nauwelijks. In elk geval Nand zou hem voorlopig niet vertrouwen.

Bij het kruispunt ging ieder zijns weegs.

Nand bereikte na een half uur de hoeve ‘Zur Wentzelen’, waar hij met open armen ontvangen werd. Vader was trots op zijn dapperen jongen. Moeder kreeg de goudgulden.

Dat verhaal van die boodschap aan schepen Kerkhoffs was niet waar. Baltus was naar den abt gegaan en had verlof gevraagd om naar huis te mogen gaan. Hij had hem voorgelogen, dat hij bericht ontvangen had, dat zijn vader ziek was.

De abt geloofde den jongen en in zijn goedheid gaf hij hem vrij tot aan het middagmaal.

Baltus was blij, dat hij Nand Doveren kwijt was, want hij vond hem een echt vervelenden vent. Die dacht zeker, dat hij nu een hele Piet was door die heldendaad in Ubach. Maar lang plezier zou hij er niet van hebben. Zijn overtuiging was, dat vader wel een middel zou weten te vinden om oom Chris uit de klauwen van het gerecht te halen. Als Nand niet bij de jagers geweest was, hadden ze de Rimburgers nooit in handen gekregen. Zij met hun domme koppen zouden nimmer op die gedachte gekomen zijn. Dus Nand was de schuldige en hij zou er voor boeten.

‘Ik, Baltus, zal hem dat wel op de een of andere manier betaald zetten,’ bromde de jongen met gebalde vuisten.

Intussen bereikte Baltus Klein-Nulland, een gehucht bij Bleyerheide, waar zijn vader woonde. Hij was blij, dat ie zover was. Hij had het koud en dat door de sneeuw baggeren was lastig en vermoeiend.

Baltus hief de klink op. Ja, de deur ging open, vader was dus thuis.

Door de voordeur kwam men dadelijk in de keuken, waar een

lange, magere man met een groot litteken van zijn linkeroor tot op zijn neus aan tafel zat. Deze keek verbaasd op, toen hij daar opeens zijn zoon zag binnenstappen.

‘Wat moet jij hier, Baltus? Hebben ze je weggestuurd in Kloosterrade, vlegel? Ik had je toch gezegd, dat je er moest blijven. Moet je mijn plannen nu altijd in de war schoppen?’ bulderde de opgewonden man.

Hij wilde al naar de stok grijpen, die op de bank achter de tafel lag.

Maar Baltus pakte zijn vader bij de arm en riep:

‘Neen, vader, niet slaan. Ik kom met een treurige boodschap. Oom Chris zit te 's Hertogenrade in de gevangenis en nu moet jij hem helpen.’

Ruw schudde de man den jongen van zich af en beval hem plaats te nemen op de bank en zonder veel omhaal te zeggen, wat er aan de hand was.

Haastig vertelde Baltus, wat hij van de jagers gehoord had. Gespannen luisterde zijn vader.

Zodra Baltus zweeg, stond de man op en liep een paar keer het vertrek op en neer.

Hij bleef voor zijn zoon staan en sloeg met een vuist op tafel. In zijn woede raakte hij het bord met etensresten, dat er nog stond. Dit vloog naar beneden en viel rinkelend in scherven op de plavuizen. Vader zwoer oom Chris te zullen bevrijden en vooral dien Nand een geducht pak ransel te geven.

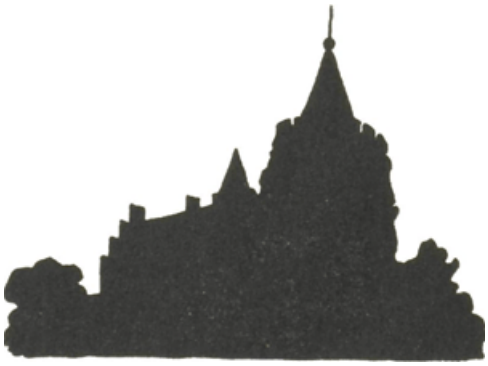

‘Maar zeg 'ns vader, wat denk je te doen voor oom Chris? Hij zit onder het raadhuis en zal wel goed bewaakt worden. Ik denk, dat je vlug zult moeten handelen, immers in 's Hertogenrade wordt altijd snel berecht.’

‘Weet je niet, of zij al verhoord zijn, Baltus?’

‘Ik heb gehoord, dat zij bij de eerste ondervraging door den drossaard geen antwoord gegegeven hebben. Ik vermoed, dat het tweede verhoor intussen wel heeft plaats gehad en dat de gevangenen niet gespaard zullen zijn. De beul zal zeker zijn duimschroeven niet ongebruikt gelaten hebben. Oom Chris geeft geen kik, dat is zeker, maar de anderen? Ik weet niet, wie dat zijn. Als die praten, zijn ze verloren en zij worden dan zonder twijfel aan de galg geknoopt.

‘Toe, jongen, niet zo hard van stapel lopen. In elk geval weet Chris Stevens, wie hij uitkiest om met hem mee te gaan. Het zullen vast en zeker geen zwakkelingen zijn. Zeg, Baltus, nu iets anders. Let eens goed op, wanneer die vlegel van “Zur Wentzelen” buiten het klooster moet werken. Je waarschuwt me in dat geval tijdig hoor, dan zal ik hem wel ergens tussen licht en donker te pakken krijgen!’

‘Nou, vader, je hebt vanmiddag toevallig een prachtgelegenheid.’

‘Hoe dat, jongen? Vertel op! De handen jeuken me. Is hij misschien in de buurt?’

‘Neen, vader, niet te haastig. Vanmorgen toen ik de poort uitging, stapte hij ook net de laan door en ik liep een eind met hem mee. Al aanstonds begon hij tegen mij op te scheppen over zijn heldendaden. Ik kon goed zien, dat ie zich verkneukelde over de gevoelige straf, die oom Chris en zijn helpers zouden krijgen,’ loog Baltus.

‘Waar moest hij naar toe?’

‘De helden van Ubach hebben van den abt twee dagen vrijaf gekregen. En nu is Nand een dagje naar zijn ouders, maar voor het avondeten moet hij weer thuis zijn. Als je hem dus onder handen wil nemen, heb je nu een gelegenheid, die je niet mag laten voorbijgaan, vader.’

‘Dat doe ik ook niet, Baltus! Reken er maar op, als hij straks bij jullie in het klooster komt, zal hij niet veel te missen hebben. Maar zeg, hoe laat moet je weer terug zijn? 't Is nu ongeveer elf uur.

‘Vader Abt, dien ik wijs gemaakt heb, dat jij ziek was, heeft me vrij gegeven tot aan het middagmaal.’

‘Baltus, ik moet je prijzen, jongen! Je wordt zo langzaamaan verstandig. Kom, we gaan. Eten kan ik je niet geven, want er is niets meer in huis. Ik stap nu naar 's Hertogenrade, om eens te informeren, hoe het met de kameraden staat. Allicht, dat ik iets meer te weten kom. Kijk jij nu goed uit en volg nauwkeurig de gesprekken. Wie weet, welk voordeel wij er van kunnen hebben. Wees voorzichtig en doe vroom, dat ze niks aan je merken. Tegen de avond stap ik in de richting van Kaalheide, waar ik dien aap zal tracteren voor de bewezen diensten.’

Zij verlieten het huisje en begaven zich op weg naar 's Hertogenrade.

Bij de mijn in buurt van Kerkrade stond een lange rij karren, die de kolen naar veraf gelegen dorpen en steden vervoerden. Hier haalden de mijnwerkers reeds enige eeuwen kolen uit de grond. Op sommige plaatsen kwamen de kolen zelfs aan de oppervlakte. Nu werkte men al meer dan honderd meter onder de begane grond. Deze mijnen, die aan de abdij behoorden en

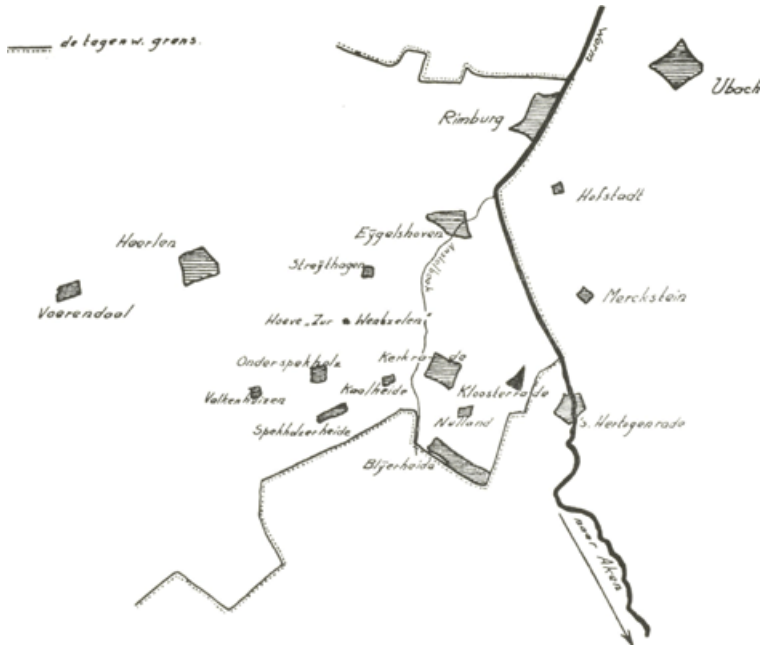
de tegenw. grens
Ubach
Rimburg
Hofstadt
Eygelshoven
Heerlen
Strijthagen
Merckstein
Voerendaal
Kloosterrade
Nieuland
Bijenheide
Maar Aken

een rijke bron van inkomsten waren, verschaften aan enige honderden mensen werk en brood.

Het tweetal kwam bij het kruisbeeld van de Holz, waar Baltus links de weg naar de abdij insloeg en zijn vader de helling in de richting 's Hertogenrade afdaalde.

In een kroegje, niet ver van de stadspoort verwijderd, stapte de man binnen. De herbergier bracht de gevraagde drank en begon een praatje over het slechte weer. Zo terloops vroeg de gast naar de laatste vangst der Kloosterraders. De praatzieke waard raakte niet uitgepraat en vertelde, dat de Rimburgers al twee keer verhoord waren. Twee hadden gezwegen. Maar de derde, een jonge kerel nog, had zich laten ontvallen, toen hij op de pijnbank lag, dat zij ruim twee jaar geleden een voerman overvallen hadden in de buurt van Kerkrade.

‘Ja,’ ging de waard verder, ‘ik herinner me dat nog heel goed. Het was een paar weken voor Kerstmis. De voerman bracht goederen naar de abdij en had nog al veel geld in zijn tas. De wagen heeft men later in de buurt van Spekholz teruggevonden.’

‘De gevangenen zullen wel goed bewaakt worden?’

‘Ze zijn opgesloten onder het raadhuis en zitten daar zo goed opgeborgen, dat er geen ontsnappen mogelijk is. De getraliede vensters, of beter gezegd luchtgaten, komen uit op een binnenplaats. Als je bij den wapensmid door het raam van de werkplaats kijkt, kun je ze zien.’

‘Ja, als ze daar zitten, kunnen de bewoners van 's Hertogenrade rustig slapen. Maar kom, ik moet verder.’

De man wandelde eens door de straten. 't Was wel niet prettig in die kou, maar hij moest toch op de een of andere manier iets vinden om Chris te helpen. Bij den smid vroeg ie, of hij zijn verkleumde handen bij het vuur mocht warmen. Dat werd hem toegestaan. Nu kreeg de vader van Baltus de gelegenheid om ongemerkt de situatie eens goed op te nemen. Hij had ook al gauw in de gaten, dat hij hier voor een lastige karwei stond. Gelukkig maar, dat men nog bezig was met het onderzoek. Maar een oplossing moest toch spoedig gevonden worden. Zo piekerend, liep de man in de richting van de stadspoort, waar hij een bekende trof, die hem mee naar zijn huis nam. Hij kreeg een kop warme geitenmelk, die hij gretig opdronk. Daarna begaf hij zich op weg naar ‘Zur Wentzelen’ om met Nand af te rekenen.

Het was al donker, toen hij bij de hoeve kwam, waar hij, achter struikgewas verborgen, ongeduldig op de komst van den jongen wachtte. Hij trof het. Nog geen kwartier later ging de poort open en hoorde hij duidelijk:

‘Vader, tot Zondag. Dan kom ik na het eten.’

‘Nand, het beste hoor. Doe trouw je plicht en houd God voor ogen.’

Met een klap werd de deur gesloten. Nand zette er een stevige pas in, want over een half uurtje moest hij binnen zijn. Hij had dus niet veel tijd te verliezen. Even voorbij Kaalheide meende hij, dat iemand hem achterna kwam. Hij keek eens om, maar zag geen mens.

De laatste huizen van Kerkrade lagen achter hem. Van hier tot de abdij liep de weg door de velden. Nu hoorde Naad duidelijk, dat iemand hem snel volgde. De onbekende kwam steeds korter bij en enige minuten later liep een lange man naast hem, die Nand staande hield en vroeg:

‘Zeg eens, vader, ben jij die held uit Ubach?’

‘Op de eerste plaats, at gaat jou dat aan en op de tweede plaats, hoepel op, zo gauw je kunt. Ik heb geen tijd om naar jouw beuzelpraat te luisteren.’

‘Ho, maar niet zo driftig, manneke! Ik moet je daarvoor de beloning van Chris Stevens komen brengen. Hier - - -

Nand kreeg een klap in zijn gezicht. Maar de kerel was aan het goede adres. Nand vloog hem aan, greep zijn jas vast, die krakend scheurde, en gaf den aanvaller zo'n slag op zijn neus, dat 't hem groen en geel voor de oogen werd. In een ommezien lagen ze in de sneeuw en het regende van beide kanten slagen en stompen.

Dat er iemand van de kant van Kerkrade naderde, hoorden ze niet. Het was een monnik, die in het refugiehuis der abdij gewerkt had. Dit huis was het toevluchtsoord voor de monniken binnen de muren van de aloude rijksstad Aken, waarheen de kloostergemeente in oorlogstijd verhuisde. Ook bewaarde de abdij daar haar annalen. Dit waren de boeken, waarin alle voorvallen uit de eeuwen van haar bestaan waren opgetekend. De monnik was samen met den pastoor van Kerkrade van Aken gekomen en had den ouden herder, die toch al moeilijk vooruit kon, vergezeld tot aan de pastorie.

Nu trof hij aan het einde van zijn thuisreis nog twee vechtersbazen. Naar het tweetal toestappend, gebood hij hen op te houden. De vader van Baltus sprong overeind en verdween in de velden. Nand stond voor den Koorheer, die, zodra hij hoorde, met wien hij te doen had, met een boetepreek beginnen wilde. Nand liet hem echter geen tijd en vertelde maar gauw, hoe de vork in de steel zat. Nu vond de Koorheer het maar gelukkig, dat hij langs

deze weg gekomen was. Op de vraag, wie die bandiet was, kon Nand geen antwoord geven. Hij had trouwens ook niet veel lust meer om te praten, want het zoemde en bonsde in zijn hoofd en hij bloedde uit zijn mond.

In vijf minuten waren zij thuis. Nand begaf zich direct naar het vertrek van de knechts, waar hij met verbazing ontvangen werd. Hij vertelde, wat er gebeurd was. Jammer, dat hij niet kon zeggen, wie hem aangerand had.

De heelmeester, door een melkknecht gewaarschuwd, nam Nand mee naar de huisapotheek, waar hij de wonden reinigde en de builen koelde.

Nand kroop dadelijk in bed, want hij had vreselijke hoofdpijn.

9 Nand wordt geen jager

Baltus kwam een tijdje later boven en zag Nand met een verbonden hoofd in bed liggen.

‘Hoe is het, Nand? Wat is er toch met je gebeurd?’

Nand vond het vreemd, dat Baltus zich nu opeens zo bezorgd over hem maakte. Zou hij hem toch verkeerd beoordeeld hebben? Hij scheen een goed hart te hebben. Daarom antwoordde Nand dan ook:

‘Ik weet het niet, Baltus. Ik geloof, dat het een helper van Chris Stevens was, die zich op mij wilde wreken. In elk geval, ik zal de eerste tijd een beetje moeten oppassen.’

‘Dat moet je ook maar doen. Alle knechts hebben besloten uit te kijken en op te letten, of er niks van dien aanrander te ontdekken is. Geloof maar, als hij ons in de vingers valt, dat wij het hem dan geducht zullen inpeperen. Nand, ik zou het haast vergeten, het nieuwste is, dat de Rimburgers morgen veroordeeld zullen worden. Maar slaap nu maar eens goed, dan ben je ook weer gauw opgeknapt.’

‘Ja, dat hoop ik, Baltus. Wel te rusten, hoor.’

‘Slaap lekker, Nand.’

Maar goed, dat Nand Doveren het valse gezicht van zijn kamergenoot niet zien kon.

Baltus stapte heimelijk lachend in zijn bed en rolde zich in de dekens. Wat was hij in zijn sas, dat zijn vader dien aap alvast 'ns onderhanden genomen had.

‘Ik zal hem wel klein krijgen. Als oom Chris wat overkomt, is ie nog niet van me af,’ zwoer Baltus stil bij zich zelf. - - -

Buiten sneeuwde het. Een ijskoude wind joeg de fijne sneeuw op hopen. De kou dwong de mensen thuis te blijven. Nergens was een levende ziel te zien. Nu en dan hoorde men een hond janken.

Toch was er nog iemand, die weer en wind trotseerde en moeizaam door de sneeuw waadde in de oprijlaan naar de abdij. Wat moest die man toch nog zo laat?

Bij de kloosterpoort bleef hij staan en haalde met veel moeite een stuk papier uit de binnenzak van zijn jas te voorschijn. Hamer en spijkers had hij ook meegebracht. Het was niet gemakkelijk die dingen in zijn verkleumde handen te houden.

Het papier streek hij glad tegen de deur om het met zachte tikken op twee plaatsen vast te spijkeren. Zodra hij daarmee klaar was, maakte hij zich zo snel mogelijk uit de voeten.

In de abdij, waar niemand iets bemerkt had, begon als altijd om half twee het koorgebed.

De monnik, die om vijf uur het klooster verliet, om in de parochiekerk van Kerkrade de vroege mis te gaan lezen, bemerkte ook niets van het papier.

Tegen half zeven keerde hij terug. Van verre zag hij reeds de witte plek op de kloosterpoort en nieuwsgierig, wat dat kon zijn, versnelde de monnik zijn pas.

Na weinige ogenblikken stond hij voor de poort en las met verbazing de vastgespijkerde bedreiging:

Haastig liet hij de klopper op de deur vallen. De slag dreunde na in de stille kloostergang.

Het wachten duurde hem te lang en voor de tweede keer bonsde het ijzer op het eikenhout. - - -

De deur ging open. Met verstoord gezicht keek de portier, wie daar buiten zo ongeduldig klopte.

O, het was een Koorheer. Och ja, hij begreep het best. 't Was ook zo koud. Daarom zo'n haast. Maar de monnik greep den portier bij de mouw, trok hem ruw naar buiten en wees den onthutsten broeder het papier. Deze staarde met open mond naar die vreemde aankondiging. Dat moest toch onmiddellijk aan den abt gemeld worden.

De portier rukte het papier van de deur en liep naar binnen. In enkele minuten stond hij voor het werkvertrek van abt Heyendael. Haastig klopte hij en zonder antwoord af te wachten, opende hij de deur.

De abt, die achter zijn werktafel zat te schrijven, keek verstoord op en wilde den broeder een strenge terechtwijzing geven voor zijn overtreding. Maar de zenuwachtige bewegingen van den portier weerhielden zijn woorden. De portier legde het stuk papier voor den abt op tafel neer met de woorden:

‘Vader, dit vonden we op onze kloosterpoort gespijkerd.’

Abt Heyendael nam hat blad en las, wat er met onvaste en weinig geoefende hand op geschreven stond. Nadenkend tuurde

hij op de woorden. Dus wanneer die Rimburgers hun rechtvaardige straf kregen, zouden hun handlangers wraak nemen. Op welke manier zouden ze dat willen doen.

Hij keek op en vroeg den broeder, of er nog sporen van die nachtelijke bezoekers te zien waren.

‘Jammer genoeg is er niets meer van te zien, want de pas gevallen sneeuw heeft alles uitgewist, Vader.’

‘Ga en roep den prior.’

De broeder haastte zich het bevel uit te voeren. De prior was niet op zijn kamer en nu liep de portier door de kruisgangen en vroeg overal naar den overste, dien hij eindelijk in de kerk aantrof. De prior stond bij den steenhouwer en sprak met dezen over enige grafzerken en verzakte gedeelten van de vloer, die noodzakelijk hersteld moesten worden.

Dadelijk begaf de prior zich naar den abt.

Samen overlegden zij, wat in dit geval te doen. Tot zijn grote verwondering vernam abt Heyendael nu pas, wat er de vorige avond met Nand Doveren gebeurd was. Die aanplakking was dus niet enkel een bedreiging, maar de bandieten stonden al gereed om aan te vallen.

De abt liet Nand roepen, die hem alles nog eens uitvoerig vertelde.

Vader Abt keek nadenkend naar buiten. Na enig overleg had hij zijn besluit genomen en deelde Nand mede, dat het beter was, om voorlopig binnen de abdij te blijven. Dit was veiliger voor hem en daarom beval hij den prior Nand een taak aan te wijzen.

Beiden stonden op, bogen en verlieten den abt.

De prior bracht den zichtbaar teleurgestelden Nand naar de kerk bij den steenhouwer.

‘Most, hier is hulp voor je. Maar vandaag moet je nog alleen werken, want Nand heeft nog een dag vrij. Morgenvroeg zal hij present zijn om je te helpen.’

‘Best, prior, zo'n hulp is me zeer welkom.’

En tot Nand:

‘Morgen, jongen, beginnen wij hier en knappen de vloer van onze abdijkerk op.’

‘Nou Most, vandaag wil ik ook wel beginnen. Maar 't zal niet zo vlug gaan, want ik heb nog altijd wat pijn in mijn hoofd.’

‘Neen, Nand,’ kwam de prior tussenbeide, ‘vandaag heb je nog vrijaf. Ga maar 'ns naar den heelmeester. Die kan je misschien wat geven. Straks moet je met de jagers naar 's Hertogenrade gaan, want vanmiddag wordt het vonnis over de Rimburgers geveld.’

De prior en Nand verlieten de kerk. De laatste wandelde naar de boerderij. Die hoofdpijn zou wel verdwijnen. Kleinzerig was Nand nooit geweest.

Bij het hek van den moestuin ontmoette hij zijn vriend Sjang.

‘Ho, Nand! Waar naar toe? Kom 'ns mee naar Pitter. Die strompelt rond op een stok. Hoe maak jij het, zeg?’

‘Met mij loopt het wel los, Sjang. Onkruid vergaat niet, hoor. Waar zit Pitter?’

‘Dat raad je nooit, jongen? Kom maar 'ns mee.’

In de keuken van het dienstpersoneel zat Pitter en hij hakte vlees op een grote eikenhouten plank. Nand en Sjang begonnen te lachen.

‘Die jaagt nu achter de lekkere hapjes. Heb je wat in de gaten?’

Pitter wenkte met de lap vlees, die hij net op het hakbord leggen wou.

Sjang en Nand stapten proestend de keuken binnen.

‘Ik geloof Pitter, dat dit de beste manier is om gauw beter te worden,’ merkte Naad op.

De jager ging er niet op in, maar riep:

‘Jongens, straks gaan we naar 's Hertogenrade. Ik wil er bij zijn om te horen welke straf die lummels krijgen. 't Vonnis zal niet mals zijn, geloof me dat. Gisteren is aan het licht gekomen, dat het edele drietal ook nog een moord op het geweten heeft. Het moet twee jaren

De oude Sint Lambertuskerk van Kerkrade

geleden in de buurt van Kerkrade gebeurd zijn. Maar nog iets, jongens! Vanmorgen ging een Koorheer naar Kerkrade om in Sint Lambertus mis te lezen. Toen hij terugkwam, vond hij een papier op de poort genageld. De Kromme moest vrijgelaten worden, anders zouden ze zich wreken, stond er op. Hoe vinden jullie dat?’

Nand en Sjang keken elkaar aan. Wat moest dat nu betekenen? Nand ging een licht op. Hij had gisteravond de eerste beurt gehad en begreep nu ook, waarom de abt hem geen jager maakte en het veiliger vond hem voorlopig binen de muren van het klooster te houden.

‘Ze moeten maar voorzichtig zijn,’ vervolgde Pitter, ‘probeert er één ons een haar breed in de weg te leggen, hij zal er niet gemakkelijk afkomen! Wij zijn nu met z'n vijven. Laat ze maar komen!’

‘Het zal wel een tegenvaller voor je zijn, Pitter, maar er is niks aan te doen. Ik word geen jager.’

‘Wat vertel je me nou? Ben je stapel, of wil je me soms kwaad maken, Nand?’

Pitter was opgesprongen, maar een stekende pijn herinnerde hem aan zijn beenwonde.

Sjang greep den jongen bij de schouder en bulderde hem toe:

‘Zeg gauw, dat het niet waar is, anders gebeurt er een ongeluk!’

‘Laat me los, Sjang. Wat ik zeg, is waar. Vader Abt heeft me pas gezegd, dat ik in de abdij te werk gesteld word en van den prior kreeg ik al een opdracht. Ik moet Most helpen bij de herstellingen in onze kloosterkerk. Graag was ik weer met jullie er op uitgetrokken, omdat wij het samen zo goed konden vinden.... Er is echter niets aan te veranderen, omdat de abt het veiliger vindt, dat ik hier blijf.’

‘Dat is me ook een boodschap, Nand. Jongen, jongen, wat valt me dat tegen,’ riep Sjang uit.

Pitter beviel het ook niet. Hij wist echter, dat abt Heyendael nooit op een eenmaal genomen besluit terugkwam. Hij moest zich maar bij het feit neerleggen. Jammer was het, doodjammer.

‘En toch, Nand, hoop ik het nog eens ooit van onzen abt gedaan te krijgen, dat je weer met ons mee gaat. Bij de eerste beste gelegenheid begin ik er weer over.’

‘Je kunt het proberen, Pitter. Het zal niet veel uithalen. Maar kom, hak jij verder het vlees en zorg er voor, dat we een lekkere pot krijgen vanmiddag. Hoe laat moeten we naar 's Hertogenrade?’

‘We gaan om één uur, omdat ik met mijn been niet zo vlug vooruit kan. Jullie helpen me wel, als 't nodig is, hé? Om half twee moeten wij er zijn.’

‘Tot straks dan!’

Sjang en Nand verlieten de keuken, drentelden wat rond over de boerderij en bleven kijken bij den hoefsmid, die den ouden hengst van nieuwe ijzers voorzag....

Na het eten zag men op de wegen naar 's Hertogenrade groepjes mensen, die druk pratend zich naar het stadje begaven. Zij wilden allen getuige zijn van de veroordeling der drie misdadigers.

De markt stond al vol volk. In de rechtszaal kon niemand meer binnen. De jagers waren ook te laat gekomen en wachtten nu buiten ongeduldig op de uitslag.

Van wat er binnen gebeurde, zagen of hoorden ze niets. Dat de mensen in de deuropening op hun tenen gingen staan en de halzen rekten, was voor de buitenstaanders het bewijs, dat de rechters plaats genomen hadden en de gevangenen voorgeleid werden. He geroezemoes op de markt stierf weg. Alleen hoorde men het stampen van de voeten op de vastgetrapte sneeuw.

Daar drongen de mensen naar buiten. Van mond tot mond ging het:

‘Ze zijn ter dood veroordeeld wegens roof en doodslag. De terechtstelling zal overmorgen vroeg plaats hebben.’

Dat was het droevig einde van die schurken. De mensen verspreidden zich in alle richtingen. Ook de Kloosterraders keerden terug. Op de weg naar Kerkrade zag Nand een lange, magere man voortstappen. Hij bleef staan en zei tegen de anderen:

‘Kijk, dien langen slungel daar! Die lijkt veel op dien vent, die mij gisteren te lijf ging.’

Zij keken hem na, tot ie verdween om de hoek van een huis.

Thuis vonden ze Baltus met een somber gezicht bij het vuur zitten. Hij was niet mee geweest en had nog maar altijd gehoopt, dat zijn vader iets voor Oom Chris had kunnen doen. Zodra hij de uitspraak van de rechtbank hoorde, stond hij op en liep de deur uit. 's Avonds bij het slapen gaan, deed hij zenuwachtig druk. Nand keek hem aan en begreep maar niet, hoe die jongen in twee dagen zo veranderen kon.

10 Bij den steenhouwer

De volgende dag ging weer alles zijn gewone gang in het klooster. Nand toog aan het werk met Most, die een bekwaam vakman was. Verschillende grafsteenen had Most al gebeiteld en hij wist heel wat van de geschiedenis van Kloosterrade.

Nand, die daar ook veel belang in stelde, vond dit een prachtige gelegenheid om 'ns wat meer over het verleden van Ailbertus' stichting te vernemen.

Onder het werk vroeg hij dan ook aan den Steenhouwer hem een en ander te vertellen over degenen, die in de kerk hun laatste rustplaats gevonden hadden.

In het middenpad, niet ver van de trap naar de crypte, was een graf, waarvan de steen enige decimeters onder de vloer lag. Één van de hardstenen blokken, waarop de koperen rooster rustte, was losgeraakt. Most en Nand moesten dat herstellen. Zij konden alleen maar werken, wanneer de monniken er niet waren voor het koorgebed.

Fluisterend vroeg Nand aan meester Most, wie dat was, die daar begraven lag.

'Dit hier,' begon Most zachtjes te vertellen, is het graf van Walram III, Hertog van Limburg. Lees maar eens het randschrift.'

'Ja, maar Most, Latijn versta ik niet.'

'Och, wacht, Nand, ik zal het voor je vertalen, hoor. Van een monnik weet ik, wat het betekent. Kijk, hier moet je beginnen:

'Zo was zijn uiterlijk; Zijne Keizerlijke Majesteit vond in haar gebied niemand, die hem in dapperheid evenaarde. Hij was hertog van Limburg, Markies van Arlon, Graaf van Luxemburg. Zijn naam is Walram. Hij was de zoon van Hertog Hendrik....'

'Hij is ter kruisvaart getogen om het Heilig Graf aan de Turken te ontrukken,' vervolgde Most.

'Trok hij dan mee met de eerste Kruistocht, Most?'

'Neen, Nand, hij nam deel aan de derde. Met zijn vader, Hendrik III, en zijn broer heeft hij de leuze der Kruisvaarders "God wil het" in het land van Rode aangeheven. Met hun onderhorigen kwamen zij naar deze kerk om Gods zegen te vragen. Hun zwaarden legden zij op de treden van het altaar, waardoor zij te kennen gaven, dat zij gingen strijden voor een heilige zaak.

Onder aanvoering van de vorsten van West-Europa, Richard Leeuwenhart van Engeland en Philip II Augustus van Frankrijk, trokken zij naar Messina, alwaar zij zich inscheepten voor het Heilige Land.

Frederik Barbarossa, die in die tijd Duits Keizer was, trok met zijn kruisleger over land, dwars door Klein-Azië. Hij had aan sultan Saladin de oorlog verklaard. Maar jammer genoeg is de dappere keizer verdronken in een woeste bergstroom, de

PATER Ejus + +Iste fuit talis
Virtutibus Imperialis Majestas similem nescivit habere per or
Arlon Comes in Lucelenburch Walramus dictus dux Henricus
Dem Limburch Dux Archos
Grafsteen van Walram III

Salef, die zich van de steile rotsen van het Taurusgebergte naar beneden stort.

Walram streed onder de vaan van Richard Leeuwenhart. In 1191 raakten zij slaags met Saladin, die met een groot leger aanviel. De Kruisvaarders toonden, wat ze waard waren en vochten als leeuwen. Onze Walram maaide met zijn zwaard onder de vijanden. De sultan leed een verpletterende nederlaag. Meer dan achtduizend Mohamedanen sneuvelden. Met roem beladen verliet de onversaagde Limburger het slagveld van Arsuf.

Terwijl de Kruisvaarders te Accon, een stad, die zij op Turken veroverd hadden, verbleven, kwam de tijding, dat Saladin van uit Jerusalem naar Joppe oprukte.

Joppe was in handen van de Christenen. De bezetting kon echter onmogelijk de stad verdedigen, omdat hun aantal te gering was.

Saladin veroverde Joppe zonder veel moeite en plantte op de torens van de stadsmuur de halve maan.

Nauwelijks was het uitrukken van Saladins troepen in Accon bekend, of Richard Leeuwenhart liet de tien dapperste mannen bij zich roepen. Walram behoorde ook tot die keurtroep, immers hij had voldoende bewezen, dat hij een onversaagd en koelboedig soldaat was, die goed en bloed voor de heilige zaak veil had.

Samen overlegden ze, wat te doen in dit moeilijke geval, want Joppe moesten zij te hulp komen, eer het te laat was. Maar op welke wijze?

Besloten werd een leger langs de kust te laten oprukken en Richard zelf wilde met zijn tien dapperen en enige boogschutters in zee gaan om de bedreigde stad hulp te bieden. Op zijn vraag, of ze dat aandurfden, antwoordden allen met een krachtig ja.

Direct gaf Richard de nodige bevelen en nauwelijks enige

uren later trok een leger moedige mannen met hun kruisvanen langs de kust van de Middellandse Zee.

Een schip, met de koningsvlag in top, verliet de haven van Accon. Richard snelde met zijn ridders Joppe te hulp. Te lang duurde hun de tocht. De mannen stonden bij de voorsteven en keken, of de tinnen van Joppe nog niet in zicht kwamen.

Eindelijk dook heel in de verte de stad op. De kruisridders tuurden met de hand boven hun ogen naar het bedreigde punt en hoopten maar, dat de bezetting stand gehouden had. Ze rekenden er op, dat Saladin nog niet gearriveerd was.

Het schip naderde meer en meer. Duidelijk was nu alles te zien. Wat was dat? Welke vaan wapperde daar op de toren?

Intussen waren ze dicht genoeg bij de stad gekomen om alles goed te kunnen onderscheiden. Tot hun grootste verbazing ontdekten ze nu op verschillende punten de vijandelijke vlag. Saladin had dus de stad al in handen.

De ridders liepen opgewonden heen en weer over het dek. Het duurde toch zo lang, eer dat schip kon aanleggen. Neen, daarop wachtten zij niet. Dat logge gevaarte bewoog te langzaam en daarom sprongen zij overboord en waadden door het water naar het strand.

De stadspoort was nog open. De Kruisridders drongen de stad binnen en baanden zich door de aanstormende Muzelmannen een weg naar de burcht, waar de bezetting nog weerstand bood. Vreselijk hielden zij huis onder Saladins mannen. De afdeling Turken, die het laatste bolwerk van de Christenen bestormde, was niet opgewassen tegen de onversaagde kruisridders. Wie niet wijken wilde, betaalde zijn tegenstand met het leven. Niets kon Richard en de zijnen tegenhouden en spoedig was er geen Muzelman meer te vinden in Joppe.

Toen het leger aankwam, woei weer de Christenvlag op de burcht. Juichend renden de kruisvaarders door de straten van de stad. Zij droegen het dappere tiental in optocht rond en vierden tot laat in de nacht feest op deze merkwaardige overwinning.

Walram keerde met roem overladen terug in het Limburgse land. Zijn heldendaden werden overal verteld en bezongen.

In 1226 stierf hij. Zijn laatste rustplaats is nu hier in onze abdijkerk bij zijn voorvaderen.'

Most zweeg en keek peinzend naar de heldengestalte, die natuurgetrouw in de donkerblauwe grafzerk uitgehouwen was.

'Vertel me ook eens van de andere personen, die hier rusten, Most. De geschiedenis van ons oude gewest met zijn grote mannen interesseert me.'

'Wacht even, Nand. We zetten eerst deze steen vast, dan kunnen wij de rooster er weer opleggen. Over een kwartier

komen de Koorheren voor de vespers en dan moeten wij weg. Ik vertel je dan nog een paar bijzonderheden.'

Hun karwei bij het graf van den groten Walram was spoedig klaar. Zij stonden op en Most wees Nand de graven van Jutta van Gelder, de vrouw van Walram II, van Hendrik II en Machteld, gravin van Saffenberg.

'En hier, Nand, ligt hertog Hendrik III, de vader van Walram. Hij heeft ook heel wat heldendaden verricht. In Luik had men een nieuwen bisschop gekozen, den heiligen Albertus van Leuven. Maar Hendrik IV, keizer van Duitsland, was er tegen, want hij wilde zijn beschermeling. Lotharius van Hostade, op de Luikse zetel hebben. Hertog Hendrik koos partij voor zijn neef, den wettig gekozen Albertus van Leuven. Op het stamslot vond de bisschop een veilige plaats. Voor de heilige wijdingen moest hij naar Reims. Gewapend geleide was noodzakelijk en daarvoor zorgde zijn oom Hertog Hendrik. Omringd door goed gewapende soldeniers onder aanvoering van Henrdik zelf, reisde de wijdeling naar Reims, waar hij ongehinderd arriveerde. Wat wilde nu het geval, Nand? De Duitse keizer trok naar Luik. Zodra de hertog dat vernam, keerde hij terug naar zijn Limburgse landen. Albertus bleef in Reims achter onder de hoede van enige Duitse ridders, die verraad pleegden door den niets vermoedenden Albertus te overvallen en lafhartig te vermoorden. Een boodschapper bracht de tijding van die moord aan Hertog Hendrik. Buiten zich zelve van woede riep deze zijn leger bij elkaar en trok op tegen den graaf van Hostade. Hendrik wreekte op verschrikkelijke wijze deze misdaad. Alle burchten van den graaf gingen in vlammen op.'

De monniken traden de kerk binnen en namen plaats in de koorbanken. Nu moesten Most en Nand verdwijnen en wachten met hun werk tot het koorgebed ten einde was. Onder het naar buitengaan, beloofde Most nog meer te vertellen over de merkwaardigheden van de abdijkerk.

11 Wat deed Baltus?

Baltus stond beneden bij de vijver. Hij moest een gat in het ijs hakken om de voor het middagmaal benodigde vis te kunnen bemachtigen. Leunend op zijn grote bijl, tuurde hij voor zich uit. Hij dacht aan zijn oom, Chris Stevens. Jammer, dat hij hem niet had kunnen redden en vader ook geen kans gezien had om hem uit de gevangenis te bevrijden. Toch koesterde Baltus nog altijd een beetje hoop. De klok had immers nog niet geluid, dus het was nog altijd mogelijk, dat vader een poging gewaagd had en deze met een goede uitslag bekroond geworden was.

Hij hoorde stemmen. Baltus schrok op uit zijn gepeins, keek omhoog naar de kloosterpoort en zag, dat drie mannen de abdij verlieten. O, daar hoorde hij het al. Het waren de jagers, die uittrokken om de bossen te controleren en om, waar het nodig bleek, de voederkribben voor het wild met vers hooi te vullen. Pitter, wiens been slechts langzaam genas, was er niet bij. Baltus had plezier, dat oom Chris dien kerel zo'n gevoelige trap gegeven had. Was die Nand er maar niet geweest, dan was alles anders gelopen. - - -

Bim, bim, bim. - - -

De doodsklok van 's Hertogenrade klepte. Akelig klonk dat gelui door de stille wintermorgen. Baltus huiverde. Nu werden de veroordeelden naar de galg gebracht en weldra zou er een einde aan hun leven komen. Zouden er veel mensen zijn, die het schouwspel wilden zien? Baltus dacht van wel. Hij had het reeds verschillende keren meegemaakt, dat zo'n terechtstelling de hele omtrek op de been bracht. Dus was toch alles vergeefs geweest. Een hevige woede greep den jongen aan. Wreken zou hij zijn oom. Niemand anders als Nand Doveren zou daarvoor moeten boeten. Hij greep zijn bijl en dreef haar met zo'n geweldige slagen in het ijs, dat de ijssplinters hem in het gezicht vlogen. Wild hakte Baltus verder en spoedig had hij een bijt van enige vierkante meters.

Hijgend leunde hij op de steel. Tranen van spijt en machteloosheid drupten in de smoezelige sneeuw aan zijn voeten. Baltus balde de vuist tegen de donkere kloostermuren en dreigde met schorre stem:

‘Wacht maar, jij schurk. Boeten zul je voor oom Chris. Ik zal je wel weten te vinden!’

Baltus schrok op. Hoorde hij daar geen voetstappen? Daar kwam iemand door het bos. De jongen greep zijn bijl met beide handen vast, gereed om zich te verdedigen. Mét zag hij, dat het zijn vader was, die hem wenkte te komen. De bijl achter zich aan slepend, liep Baltus het bos in.

‘Hoe is het vader? Zijn ze terecht gesteld!’

‘Ja, jongen. Een monnik van de abdij bereidde ze voor op de dood en begeleidde hen naar de galg. Ik ben weggegaan, want ik kon het niet aanzien. Is die Nand nog altijd in het klooster? Jammer, dat die Koorheer kwam. Daardoor is hij er nog genadig afgekomen. Ontsnappen zal hij niet. Probeer jij nu uit te vinden, Baltus, wanneer hij buiten het klooster moet werken. Dan is hij er voor goed bij en we zullen dan ons werk beter doen, jongen.’

‘Vader, vooreerst is daar weinig kans op. De abt heeft hem werk gegeven in de abdij. Hij moet Most, den steenhouwer, helpen en blijft dus voorlopig veilig binnen. Ik zou het haast vergeten, vader. Gisteravond heeft iemand een papier aan de poort gespijkerd met de eis den Kromme los te laten, anders zou er wraak genomen worden. De abt heeft nu naar aanleiding van die bedreiging bevolen, dat Nand niet buiten de poort mocht. Weet jij iets van dat plakkaat af, vader?’

‘Ha, ha, ha - - -, Baltus! Dat hebben ze goed gesnapt. Natuurlijk jongen, ik heb dat gedaan. Dit is mijn laatste poging geweest om de kameraden te redden. Het heeft niets geholpen en nu is de wraak aan ons. Baltus, mijn jongen, je moet me helpen, hoor,’ fluisterde de man hees.

Daar knarste de grendel van de kleine poort der abdij. De keukenbroeder kwam met een grote mand, waarin een schepnet lag, de tuin in om vis te vangen.

Baltus zei zijn vader haastig goede dag. Deze laatste verdween in gebogen houding in het struikgewas en Baltus ging, onverschillig fluitend, terug naar de vijvers, waar hij gelijk met den broeder bij de bijt kwam. Deze zette de korf neer en zwijgend gingen beiden aan het werk. De broeder legde het visgerei in het donkere water. Hij strooide korstjes wittebrood, terwijl Baltus de steel van het net stevig met twee handen vast hield om onmiddellijk te kunnen ophalen, zodra de vis naar het aas hapte. Hup, daar ging het net omhoog en een zevental flinke karpers spartelden in de trechtervormige zak. Na een half uurtje hadden ze genoeg gevangen. Baltus hielp den broeder dragen tot aan de keukendeur, waarna hij in de koestallen de wanden ging witten.

's Avonds werd de terechtstelling natuurlijk druk besproken. Nand zat naast Baltus. Hij vroeg aan den jongen, of hij nog bijzonderheden had gehoord over het geval. Maar die schudde van neen en vroeg, om verder hinderlijk vragen te voorkomen, wat Nand die dag uitgevoerd had. Nand vertelde hem van zijn werk en voegde er aan toe, dat zij de volgende dag een nieuwe sluitsteen moesten plaatsen in de boog van het derde raam aan de epistelkant. Die steen was losgeraakt en reeds enige centimeters naar beneden gezakt.

‘Ik heb het steigerwerk al klaar, Baltus. We kunnen morgen-

vroeg onmiddellijk aan de slag.

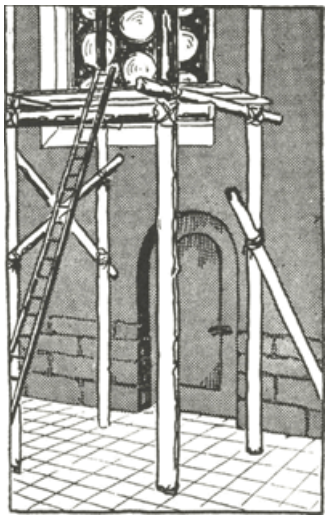

‘Nand, heb jij verstand van steigers bouwen?’

‘Ja, zeker. Dikwijls heb ik dat thuis moeten doen, als een of ander op de boerderij hersteld moest worden. Trouwens Most heeft mijn werk eens bekeken en hij vond, dat het goed was.’

Baltus kneep zijn ogen tot een spleet. Dat was een gelegenheid om dien opschepper 'ns een hak te zetten. Wacht, jongen, een pracht idee. Niks laten merken en vannacht, als ie slaapt, het plan stiekum uitvoeren.

Nog een paar uur zaten ze bij elkaar en luisterden naar het verhaal van den gebochelden, bijgelovigen paardeknecht. Die vertelde iets om er echt van te griezelen.

‘Nou, lieve lui, de zielen van zulke schurken moeten rusteloos ronddolen over deze aarde, zolang de wereld bestaat. Ze spoken rond in de streek, waar ze hun misdaden gepleegd hebben. Daar dwalen ze in de nacht langs de huizen en ze zijn een bedreiging voor de mensen. Jullie hebben allemaal wel eens gehoord van de ontploffing in onze kolenmijnen. Dan zijn zij op bevel van satan in de boorputten gekropen. De mijnwerkers zien ze als grijze vlammen door de gangen sluipen. Dat is het teken, dat die zwarte zielen verderf brengen. De mannen vluchten, maar meestal is het geheimzinnig vuur veel sneller, achterhaalt en grijpt hen met zijn hete klauwen, waardoor de arme kerels versmachten en verkolen in de duistere mijngangen. En als de rampzalige geesten op hun weg naar buiten langs de verkoolde lijken zwerven, dan klinkt een schril duivels gelach door de zwarte gangen. Als een gillend geluid snerpt het door de schachten naar boven. Zij, die dan staan te wachten, weten, dat hun dierbaren niet meer tot de levenden behoren en dat zij verslonden zijn door de gloed van den satan. Let maar eens op, mannen, die drie schurken brengen onheil over onze streek. Hun zielen waren nu nog rond de lichamen, maar, zodra deze begraven zijn, beginnen ze hun onzalig werk. Let eens op mijn woorden!’

De verteller zweeg. Het bleef een tijdje stil in het vertrek. Hoog in de schouw zoefde de wind. Een naar beneden vallende

roetschilfer deed de mannen met een ruk opkijken.

Pitter rekte zich. Zijn stoel kraakte. Hij zei lachend tegen den paardenknecht:

‘Zeg, jij zou kleine kinderen bang maken met je spookgeschiedenissen. Ik denk toch niet, dat jij zo'n onzin gelooft? Of wel?’

‘Nou, Pitter, jij weet toch ook, dat we voor den boze op onze hoede moeten zijn. Is 't niet?’

‘Zeker, man, maar laat jij de doden nu maar met rust en haal geen dwaze dingen in je hoofd, anders slaap je vannacht niet rustig en begin je al te rillen, als er een muis door de paardenkrib loopt. Kom, jongens, we gaan naar bed. Tot morgen en wel te rusten....’

Baltus spande zich in om wakker te blijven. In het warme bed overviel hem de slaap. Maar neen, niet toegeven. Hij moest zijn duivels plan uitvoeren. Middernacht had het al geslagen op de oude toren en duidelijk had hij de horen van de nachtwacht van 's Hertogenrade twaalf keer gehoord. Uit het andere bed klonk een zacht gesnork. Nand sliep vast.

Zacht gleed Baltus uit zijn bed, pakte een paar kledingstukken en sloop op zijn tenen de deur uit. Op de gang stond hij met ingehouden adem te luisteren. Alles bleef stil. Vlug kleedde hij zich aan, greep de leuning en daalde de trap af, om op de tast verder door de donkere gangen te sluipen. Maar hij was al zolang in de abdij, dat hij wel goed terecht kwam.

Hij had de kerkdeur bereikt, die met een zware smeedijzeren grendel gesloten was. Met twee handen schoof hij hem zacht weg en opende de deur.

Een ogenblik bleef Baltus op de drempel staan en keek naar het priesterkoor, waar rustig in het rode glaasje het vlamke van de godslamp pinkte, en een zachte lichtkrans het metaal van de lamp rood kleurde.

Onwillekeurig doopte Baltus zijn hand in het wijwater en sloeg een kruis. Hij dacht een ogenblik na. Nu kon hij nog terug. Het was toch misdadig Nand zo'n poets te bakken. Neen, niet terug! Wraak nemen, vooruit! Hij liep vlug naar de plaats waar de steiger stond, haalde een vlijmscherp mes uit zijn zak en sneed de touwen op verschillende plaatsen half door, 'n werk van enige minuten. Hij stak het mes weer zorgvuldig weg en maakte, dat hij weer gauw in het bed kwam. Baltus was tevreden over zichzelf, omdat hij hem dat zo fijn gelapt had.

12 Alles mislukt

Na het ontbijt begon het werk weer als alle dagen. Most droeg het gereedschap en een emmer specie, terwijl Nand de nieuwe sluitsteen torste. Het laddertje stond nog op de zelfde plaats en Nand klom met zijn vracht naar boven. Hij stond goed en wel op de planken en wilde zijn last zachtjes neerzetten, toen een gekraak en een hevig lawaai de stille ruimte vulden. De steiger stortte in en Nand, die niet wist, wat hem overkwam, raakte bekneld tussen het hout en schreeuwde om hulp. De steenhouwer stond sprakeloos te kijken, maar herstelde zich weer gauw en schoot toe om den jongen te helpen. Hij moest eerst verschillende planken wegruimen en één zelfs doorzagen, anders was Nand er niet tussen uit te krijgen.

Eindelijk gelukte het Most den jongen te bevrijden en hij zette hem neer in een kerkbank. Nand, die wit was van schrik, mankeerde wonder boven wonder verder niets. Most stond voor zijn helper en was erg opgewonden.

‘Maar, Nand, wat heb je gebouwd? Als ik er zelf ook niet bij bent!... Je beweerde gisteren nog, dat je het zo prima kon, waar ik nu niets meer van geloof. Kijk eens, het had een ramp kunnen worden. In het vervolg doe ik het zelf en dan moet jij maar eens goed uit je ogen kijken. Begrepen!’

‘Ik heb het goed gedaan, Most. Thuis heb ik oefening genoeg gehad. Ik weet zeker, dat de steiger sterk genoeg was. Trouwens ik stond er op gisteravond en wiebelde er mee, wat je met eigen ogen gezien hebt. Dus van nalatigheid mag je me niet beschuldigen, Most,’ weerde Nand zich.

‘Dat is wel waar, jongen, wat je daar zegt. Maar dan vraag ik me af, hoe dit nu kon gebeuren? Kom, laten we er niet meer over praten en ruimen we de boel op om een nieuwe stellage te bouwen.’

Nand pakte dadelijk weer mee aan.

Zonder dat zij er iets van merkten, ging de kerkdeur open en weer dicht. Het was Baltus, die even naar binnen keek.

‘Mislukt,’ bromde hij binnensmonds. ‘Die vlegel heeft ook nog alle geluk. Dan maar een volgende gelegenheid te baat nemen. Los laat ik je niet, Nandje!’

Most, die de gebroken stukken touw aandachtig bekeek, viel het op, dat die einden gedeeltelijk doorgesneden waren. Hij wenkte Nand en toonde hem de uiteinden. Deze bekeek ze nauwkeurig en moest toegeven, dat het een verdacht geval was. Maar wie zou hier met een mes geweest zijn? Dwaasheid! Een vreemde, raadselachtige kwestie bleef het echter.

De prior, die even later binnen kwam, snapte er ook niets van. De gedachte aan boos opzet verwierp hij. Wie zou zoiets

durven doen en bovendien was er niemand in het klooster, die Nand of Most een kwaad hart toedroeg. Dat wist hij zeker.

De prior vertrok weer en het tweetal werkte verder aan de bouw van de nieuwe steiger, die een uurtje later klaar was. Zij metselden de steen in de boog en konden weer beginnen met het afbreken. Net bracht Nand de laatste planken op de plaats, toen Baltus langs kwam.

‘Ho, Baltus, daar hebben we geluk gehad!’

‘Hoe dat, Nand?’

‘Man, de steiger stortte in elkaar, toen ik er op stond. Ik ben er gelukkig met de schrik afgekomen.’

‘Maar, hoe kon dat, Nand? Had je de touwen niet goed vastgebonden?’

‘Jawel, Baltus. Alles was in orde. Ik snap er eerlijk gezegd niets van. We bekeken de touwen 'ns goed en het was precies, of ze tot op de helft doorgesneden waren.’

‘Och, kom nou, wie zou zoiets wagen? Dat kán toch niet.’

‘Wij kunnen het ons ook niet voorstellen en de prior houdt het voor onmogelijk. Maar toch vertoonden de gescheurde touwen zoiets als een snee!’

‘Kom, jongen, ik moet gaan. Voor den abt moet ik een boodschap doen. Dan mag ik naar huis en hoef pas morgenmiddag weer terug te zijn. Fijn, hé?’ zei Baltus heel luchtig. Met de hand zwaaiend ging hij weg.

Baltus moest naar Kohlberg en den koolschrijver Krutwig vragen bij den abt te komen. In het kantoortje van den schrijver was het lekker warm. Baltus, die al meermalen bij Krutwig geweest was om kolen te kopen, pakte een stoel, ging er op zitten en hield zijn verkleumde handen boven het vuur.

‘En Baltus, wat breng jij voor nieuws?’ vroeg de koolschrijver, nadat hij met enige voerlui had afgerekend.

‘Niet veel bijzonders, Krutwig. Over het gebeurde van de laatste dagen hoef ik U niets te vertellen. Daar weet U zeker wel alles van. Ik breng U een boodschap van den Vader Abt. U moet straks bij hem komen.’

‘Best hoor. Ik zal het doen, Baltus, maar vóór vijf uur kan ik hier niet weg. 't Is te druk bij het kolenladen.’

En meer tot zich zelf:

‘Dan kan ik meteeen ook met den Abt afrekenen. Dat is een weg gespaard bij dit weer.’

‘Ik stap 'ns op. Vandaag heb ik vrij en ik wil eens gaan kijken, hoe vader het nog maakt.’

De jongen trok zijn muts over de oren.

‘Dag Krutwig!’

‘Dag Baltus!’

Toen Baltus thuis kwam, vond hij zijn vader in gezelschap van een onbekenden man.

‘Wat breng jij voor nieuws, Baltus,’ was de eerste vraag van vader. ‘Je kunt gerust praten, want deze man is mijn vriend, die voorlopig bij me blijft. We doen onze zaken samen.’

‘Nou, vader, vanavond is wat te halen. De koolschrijver Krutwig moet geld naar Kloosterrade brengen en zijn plan is, niet vóór vijf uur de mijn te verlaten. 't Is vroeg donker en me dunkt, er valt wat te verdienen.’

Vader kon niet anders dan trots zijn op z'n zoon. Die leerde het vak goed.

‘Prachtig, jongen!’

‘Zeg, kompel,’ wendde hij zich tot den vreemde, vanavond schudden wij den koolschrijver uit. Langs de weg naar het klooster kunnen wij ons gemakkelijk verdekt opstellen en verder is het een kleinigheid.

‘Zeg, Baltus, pak een stevig glas en ga dan weer terug naar de abdij.’

‘Neen, vader, ik blijf vanavond hier. Morgenmiddag moet ik er weer zijn.’

‘Best, jongen. Hoe is 't met dien Nand?’

‘Nog altijd hetzelfde, vader. Hij is vanmorgen van de steiger gevallen, maar er goed afgekomen.’

Wat hij zelf gedaan had, vertelde Baltus maar niet.

‘Zeg jongen,’ vroeg de vreemdeling, ‘is er voor ons niks te halen bij de monniken? Kun jij ons niet 'n keer binnen laten om eens een bezoek aan het hoenderhok te brengen. Een daalder heb ik er voor over. Wat denk je?’

‘Ja, man, die daalder wil ik wel verdienen, maar jullie moeten nu tevreden zijn met wat ik aangebracht heb. Dat is meer waard dan een daalder. Ik verlang dan ook het tiende deel van de buit, want dat komt mij toe.’

‘Je zult krijgen, wat je vraagt, Baltus, maar beloof, dat je ons 'n keer binnen laat in de abdij, dan kunnen we 'ns op ons gemak een paar vette hoenders uitzoeken. Je weet, van kippensoep ben ik bijzondere liefhebber.’

‘Ik zal er over denken, vader. Zo gauw de kans schoon is, zullen jullie gewaarschuwd worden. Ik moet eerst nog goed uitspionneren, hoe dat ongemerkt kan gebeuren. En vader, wat krijg ik?’

‘De beloofde daalder,’ zei de vreemde man.

‘Maak er twee van. Dat is het wel waard.’

‘Baltus, hou je mond. Één is genoeg en de rest betaal ik je met de lat, begrepen!’

De jongen, die nu maar gauw zweeg, haalde de kaarten uit de tafella en deelde ze rond. - - -

Ongeveer half vijf gingen de beide mannen, nadat ze hun gezichten met roet onkenbaar gemaakt hadden, de deur uit om den koolschrijver Krutwig op te wachten en te beroven.

Op de weg naar Kloosterrade stonden ze ieder afzonderlijk achter een boom en wachtten, nu en dan zacht met de voeten stampend.

Het was reeds half zes voorbij, toen zij voetstappen hoorden. Wat viel dat echter tegen. Het wás de koolschrijver, maar.... vergezeld van twee grote wolfshonden. De rovers, die nu den koolschrijver niet aandurfden, lieten hem rustig voorbijgaan en hoorden duidelijk het gegrom van de honden, die blijkbaar onraad bespeurden. Gelukkig maar, dat Krutwig ze aan de lijn had, anders waren de bloeddorstige dieren ook nog op hen afgekomen. Met voldoening hoorden ze, hoe de man ze kalmeerde.

De beide dieven bleven roerloos staan, tot de koolschrijver ver genoeg verwijderd was. Vloekend en scheldend, kwamen ze toen uit hun schuilhoek te voorschijn.

'Kom, Peter,' raasde de vader van Baltus, 'kom mee naar huis. We zullen dien lummel het handwerk eens wat beter leren. De vlegel wou immers het tiende deel van de buit hebben! Ha, ha! We geven hem de negen tienden van ons nog er bij!'

'Ja, hij had wat beter kunnen informeren. Hij heeft ons kou genoeg laten lijden en dat voor niks.'

Druk pratend, liepen de mannen voort en hadden het huisje in Klein-Nulland gauwer bereikt, dan ze dachten.

Met een ruk vloog de deur open. Baltus, die lachend opsprong, wou al vragen, hoe het gelopen was.

Eer hij echter een woord kon uitbrengen, had zijn vader hem gegrepen en regende het vuistslagen op zijn arme hoofd. Gelijktijdig kreeg hij kosteloos tekst en uitleg.

Baltus, met zijn armen de slagen afwerend, wilde zich verdedigen en beweerde, dat hij van die honden niets gezien had op de mijn. Vader was in zijn woede niet voor rede vatbaar en zei, dat hij dan beter had moeten uitkijken.

De man rukte de deur open. Met een schop vloog Baltus het stoepje af en rolde in de sneeuw. Hij hoorde nog, hoe zijn vader bulderde:

'En je zorgt, dat we binnen komen. Dien Nand verlies je me niet uit het oog. Denk er aan!'

Met een smak vloog de huisdeur dicht.

Baltus krabbelde overeind en er zat niets anders op dan maar weer naar de abdij terug te gaan. Wat hadden ze hem toch geslagen. Hij keek nog eens naar de gesloten deur, draaide zich om en begaf zich, zacht kreunend van pijn en ergernis, op weg naar Kloosterrade.

Baltus was nog niet ver van huis, toen een wagen hem

voorbijreed. Hij riep den voerman en vroeg, of hij mee mocht.

‘Wie ben je?’

‘De staljongen van Kloosterrade!’

‘Stap dan maar op. Daar moet ik ook naar toe.’

Wat was Baltus blij, dat ie 't zo trof.

Bij het klooster liet hij den voerman aankloppen. De portier deed open en terwijl deze met den vrachtrijder naar de wagen kwam om te helpen bij het aftillen van een zware kuip, sprong Baltus naar beneden en liep haastig naar binnen. Dadelijk ging ie naar zijn slaapkamer en kroop in bed.

Enige uren later kwam Nand boven. Hij had een olielampje en droeg onder de arm een pak met twee honingkoeken, die zijn moeder hem gestuurd had en die hij voorlopig in de kist achter zijn bed wilde opbergen.

Daar zag hij Baltus liggen. Met verwonderde stem vroeg Nand:

‘Baltus, wat is er nou aan de hand? Ik dacht dat je thuis was.’

‘Ik was thuis, Nand, maar vond alles potdicht. Vader is zeker ergens naar toe. De buren wisten me ook niet te zeggen, waar ik hem vinden kon. Onderweg gleed ik uit en ben hard gevallen. Gelukkig kwam een kar langs. Ik mocht meerijden tot hier. Omdat ik zo'n pijn had, ben ik direct naar boven gegaan.’

‘Hoe is 't dan, Baltus? Gaat 't wat over? Wat scheelt er aan? Wat heb je daar aan de hand?’

‘O, dat is van de val. Er lag een stuk glas.’

‘Wacht, in mijn kist ligt nog een lap linnen. Ik zal je hand voorlopig verbinden en dan kun je morgen de wonde door onzen heelmeester laten verzorgen. Je zult wel honger hebben, is 't niet?’

‘En of, Nand, ik heb niks meer gegeten sinds vanmiddag.’

‘Wat een geluk, Baltus, dat ik vandaag wat van thuis gekregen heb. Nu kan ik je helpen. Hier, pak aan!’

Nand brak een honingkoek half door en gaf een stuk aan Baltus, die 't gretig opat. Dat smaakte.

‘Die Nand is toch eigenlijk een hartelijke jongen,’ dacht Baltus bij zich zelf, ‘moest ik maar niet altijd aan oom Chris denken, als ik hem zie. Ik zal hem niet aan vader verraden.’

Intussen scheurde Nand enige stroken linnen van de lap en verbond de hand van zijn kamergenoot.

‘Smaakt het, Baltus?’

‘Reusachtig, Nand. Ik rammel gewoon van de honger. En wat een heerlijke koek is dat?’

‘Ja, dat zal wel, Baltus. Moeder heeft hem zelf gebakken en die heeft er verstand van. Zeg, zo straks was de koolschrijver Krutwig hier om met den abt af te rekenen. Wat heeft die een paar prachtige honden!’

Baltus bromde wat.

‘Wat zeg je, Baltus?’

‘Niks, Nand. Die hand doet zo'n pijn.’

‘Misschien, dat er vuil in zit en daarom moet je ze morgen maar eens goed laten verzorgen, jongen. Hier heb je de andere helft van de koek ook nog. Ik zie, je bent zowat uitgehongerd.’

Baltus verwerkte dat tweede stuk eveneens met smaak.

‘Zeg, Krutwig vertelde, dat hij blij was, dat ie de honden meegenomen had. Niet ver van hier zag hij twee kerels achter een boom staan. Ze durfden geen van beiden voor de dag te komen, zo'n angst hadden ze. Je moet tegenwoordig op je hoede zijn, als je 's avonds uitgaat!’

‘Die hadden er zeker lucht van gekregen, dat die koolschrijver geld naar het klooster bracht. Denk je ook niet, Nand?’

‘Men zou het haast zeggen, Baltus. Maar ik snap maar niet, hoe dat mogelijk is. Krutwig zegt dat toch nooit aan iemand en hij komt bovendien op ongeregelde tijden.’

‘Tja, ik weet het ook niet. Maar kom Nand, we gaan onder zeil. Wel bedankt voor de lekkere koek. Prettig gevoel als je geen honger meer hebt. Slaap lekker, jongen.’

‘Geen dank, Baltus. Wel te rusten. Tot morgen.....’

13 Most vertelt over vroegere abten

De lente trok over de Limburgse heuvels. In het zachte blauw wiekte een vlucht wilde ganzen noordwaarts. Zij tekenden zelf hun streven. Met de grote V, die de gerekte vogellichamen vormden, wilden zij de mensen beneden ook aansporen ‘Vooruit’ te maken met hun werk op de akkers. Zij zagen boeren, die de ploegstaart stevig vast hielden in hun eeltige knuisten. Onder langs het ploegijzer golfde de blond-bruine klei.

De bomen stonden in volle bloei. Op het bleekveldje in de tuinen van de Kerkraadse mijnwerkers was de oude geit aan een paaltje vastgebonden.

Rondom haar sprongen, nog onvast op hun poten, kleine mekkende geitjes, die zich koesterden in de warme zon en dolle sprongetjes maakten.

Madeliefjes bloeiden in het zacht-groene gras en in de witte pruimenboom pinkte een vink.

Op die mooie lentemorgen gingen Most en Nand weer aan hun gewone werk. Zij moesten een deel van de kerkvloer, waarvan de tegels verzakt waren, opbreken.

De zon scheen door de gekleurde kerkvensters. Zacht-rode en teer-blauwe lichtbundels tekenden warme vlekken op banken en pilaren.

Toen zij binnenstapten, kwam de koster hen al tegemoet. De man zwaaide zenuwachtig met zijn armen. Hij zei niets, maar pakte het tweetal bij de mouw en trok ze mee naar een zijbeuk, waar een van de grote koperen luchters op de grond lag.

Op de plaats waar hij neergeploft was, zagen Most en Nand een diepe deuk en gebroken tegels. Gelukkig was de zware kandelaar net naast een grafzerk neergekomen.

Most keek omhoog. Daar hing nog een eind touw. Hij vroeg aan den koster, wanneer hij het ontdekt had.

‘Vanmorgen onder het koorgebed hoorden wij plotseling een slag. Vader Abt gaf mij een teken en ik moest gaan zien, wat er aan de hand was. Toen vond ik de luchter hier op de grond liggen.’

‘Hé, Nand, wat een geluk, dat het zo vroeg gebeurde, want wij moeten vandaag hier ook nog werken.’

‘Ja, Most, we mogen onzen Engelbewaarder wel dankbaar zijn. Maar goed, dat hij niet op deze grafsteen terecht gekomen is. Kijk, Most, de rand is toch nog een beetje beschadigd.’

‘Nou, Nand, we kunnen blij zijn, dat het niet erger is, want dit is nu nog te herstellen. Kom, laten we 'ns proberen, of we de luchter naar buiten kunnen transporteren. Die moet toch eerst naar den kopersmid, omdat de armen allemaal verbogen zijn. Kijk hier, drie zijn afgeknapt.’

Most en Nand tilden, geholpen door den koster, het zware sieraad op en droegen het naar de smederij.

Weer terug in de kerk begon Nand met het losmaken en opruimen van de tegelbrokken. Sommige zaten zo vast in de ondergrond gestampt, dat hij zijn houweel moest gebruiken om ze los te krijgen.

Most lag op zijn knieën en bekeek de beschadigde grafsteen. Twaalf centimeter van de rand waren vernield en naar het midden liep een barst. Dat zou hij netjes in orde maken, onzichtbaar zelfs.

'Nand, weet je, welke abt hier begraven is?'

'Neen, Most, vertel eens, wat je er van weet.'

'Abt Erpo, jongen, heeft hier zijn rustplaats. Hij leefde in een interessante tijd, ofschoon het voor de bewoners van ons schone landje er alles behalve rooskleurig uitzag. Een zegen was het, dat de lui hulp en steun vonden bij dezen abt, die in zijn mildheid niemand ongetroost van onze kloosterpoort wegstuurde. Maar laat ik je zijn levensverhaal in het kort even vertellen, Nand.'

'Vooruit maar, Most, ik luister.'

'Expo is geboren in het heilige Maastricht. Ik zeg het 'heilige Maastricht,' Nand, want door de straten van die stad hebben heiligen gewandeld. Alle bisschoppen, één en twintig in getal, zijn heilig verklaard. Je weet wel, daar is ook het graf van Sint Servatius, die hier in onze streek het ware geloof bracht en de eerste bisschop van Tricht was. Op het grote plein voor de Sint Servaaskerk, die door de heilige bisschoppen Monulphus en Gondulphus gebouwd is, speelde in zijn kinderjaren abt Erpo.

Zijn ouders stuurden hem naar de kloosterschool van Kloosterrade. Hij was een uitstekend en begaafd student.

God riep hem en hij wijdde zich geheel en al aan den Heer toe door zijn intrede in ons klooster. Kort na zijn priesterwijding stierf de abt. Op de Kapittelvergadering, waar de abtskeuze plaats vond, kozen zijn medebroeders hem tot hun leidsman. Erpo wees op zijn jeugd en zijn geringe ervaring. Niets echter kon de vergaderde Koorheren van besluit doen veranderen. Trots zijn jeugd wilden zij hém als overste.

Erpo legde zich er bij neer en aanvaardde de taak. Nu zou pas goed blijken, welke grote gaven hij van God gekregen had.

Door de strenge opvatting van zijn voorgangers was het koorgebed vermoeiend en afmattend, vooral voor de oudere monniken. Erpo schrapte alle in de loop der jaren toegevoegde gebeden en herstelde de toestand, zoals hij in de H. Regel was voorgeschreven.

Met medeweten en toestemming van de Koorheren kocht hij veel landerijen en vergrootte het bezit van de abdij aanzienlijk.

De grote achting, welke de monniken in die tijd genoten - Erpo regeerde van 1142 tot 1178 - blijkt wel duidelijk uit het grote aantal schenkingen aan de abdij door de edelen uit de streek.

Graaf Adolf van Saffenburg, die met de tweede kruistocht meetrok, schonk bij zijn vertrek aanzienlijke rijkdommen.

Een zekere graaf Albertus uit Scharn bij Maastricht gaf een kapel met een er bij gelegen hoeve, onder voorwaarde, dat de abt een monnik aanstelde, die met de zielzorg onder de bewoners van Scharn belast was.

Over het hertogdom Limburg regeerde in Erpo's tijd Hertog Hendrik II, een van de machtigste vazallen van Koenraad III, den Duitsen keizer.

Hertog Hendrik kwam in strijd met Gozewijn van Valkenburg. Deze oorlog werd hier op onze bodem uitgevochten. Je begrijpt wel, Nand, dat de bewoners het moesten ontgelden.

Gozewijn kon geen stand houden en werd overal teruggeslagen. De hertog trok met zijn plunderend leger door het Valkenburgse. Het vee werd weggeroofd, de huizen gingen in vlammen op en de oogst werd platgetrapt en verbrand.

Hertog Hendrik maakte aanspraak op het hertogdom Neder-Lotharingen. Maar de Duitse keizer wist op heel handige wijze Hendrik over te halen van die rechten af te zien ten gunste van Albertus van Leuven. Keizer Koenraad beloofde den hertog een ander gewest als vergoeding.

De keizer ontnam nu Gozewijn van Valkenburg de heerlijkheden Richterich en Gangelt, waar de Valkenburger natuurlijk niet van horen wilde. Hij protesteerde en verklaarde die heerlijkheden nooit te zullen afstaan. Zodra hertog Hendrik dat vernam, herinnerde hij zich de schone belofte van den keizer en meende, dat nu voor zijn leenheer de gelegenheid gekomen was om die belofte te vervullen. Hij trok met zijn leger op naar Heinsberg, waar Gozewijn van Valkenburg verbleef. Overal, waar de Limburgers doortrokken, brachten ze onheil. Plunderend bereikten zij het stadje, dat door den hertog stormenderhand veroverd werd. De soldaten staken Heinsberg in brand en de Valkenburgers moesten een goed heenkomen zoeken.

Deze oorlog bracht hongersnood onder de bevolking. Nu was Kloosterrade het toevluchtsoord. Van heinde en verre kwamen de mensen naar abt Erpo, die de rijke inkomsten der abdij onmiddellijk ter beschikking stelde en die niemand met lege handen wegzond.

Onder het bestuur van Erpo leefde in Houthem een kluizenaar, de H. Gerlachus. Elke Zaterdag kwam hij hierheen om bij den abt te biechten.

Voordat hij zich uit de wereld terugtrok, was Gerlachus een

voornaam en gevierd edelman. Hij leefde gelukkig op zijn burcht en was overal een graag geziene gast. Als er ergens een tournooi gehouden werd, was Gerlachus steeds een gevreesd tegenstander. Hoe dikwijls had hij al niet als overwinnaar geknield voor de hoge gastvrouwe om van haar de krans, het zegeteken, in ontvangst te nemen.

Gerard III, graaf van Gulik, gaf een groot feest. Hij had de ridders uit de verre omtrek uitgenodigd voor het tournooi. Ook Gerlachus verscheen in zijn prachtige wapenrusting. Hij stond op het punt het strijdperk binnen te rijden, toen een koerier, bestoft en hijgend, de teugels van zijn paard greep.

Gerlachus wilde in zijn drift den man met de lans op de vingers slaan. Gelukkig herkende hij hem nog bijtijds als een van zijn knechts.

'Wat is er, Pino?' vroeg hij haastig.

'Och, Heer, schrik niet. Een groot ongeluk moet ik U komen melden.'

'Spreek, man. Wat is er?'

'De burchtvrouwe, Heer, is overleden. Gisteravond trof haar een droevig ongeval. Zij was zo te zeggen op slag dood. Zij fluisterde nog uw naam, Heer. Dat was haar laatste woord.'

Ontdaan keek Gerlachus naar zijn dienaar. Krijtwit was zijn gezicht en tranen rolden over zijn wangen.

Hij sprong van zijn paard en verliet zonder om te zien de kampplaats. In een oogwenk had hij zijn harnas verwisseld met een rijkostuum en hij reed in gestrekte draf naar zijn burcht.

Daar vond Gerlachus alles precies, zoals de knecht gezegd had. Na de begrafenis trok hij een ruw haren kleed aan en ging blootsvoets naar Rome, waar hij bij den Paus werd toegelaten. Gerlachus verhaalde zijn grote smart en beleed zijn misstappen aan den Heiligen Vader, die hem voor penitentie een pelgrimstocht naar het Heilige Land oplegde.

In Jeruzalem verpleegde hij zeven jaren lang de zieken in een hospitaal en keerde daarna terug naar de Heilige Stad. Aan den Vader der Christenheid vroeg hij, hem een leefregel te geven, want hij wilde zich nu geheel en al aan God toewijden. Paus Adrianus beval den boeteling naar zijn vaderland terug te keren. Dit geschiedde en veertien jaren leefde Gerlachus als kluizenaar in Houthem bij Meerssen.

Dagelijks ging de heilige barrevoets naar Maastricht om te bidden bij het graf van Sint Servatius en elke Zaterdag deed hij een bidweg naar het Munster van Aken.

Het heilige leven van Gerlachus was een doorn in het oog van de Stiftheren van Meerssen, die den kluizenaar bij den bisschop van Luik beschuldigden van het kwaad, dat zij bedreven.

De bisschop, die aan die lasterpraatjes geloof hechtte, kwam

in eigen persoon naar Houthem om een streng onderzoek in te stellen en Gerlachus te straffen.

Maar het onderzoek had niet het verwachte resultaat. De bisschop vond, dat Gerlachus leefde en handelde als een heilige en nam dan ook zijn maatregelen. Tot geestelijk leidsman, welke taak tot nu toe aan een der Stiftheren van Meerssen was opgedragen, werd abt Erpo aangewezen. De bisschop liet bovendien op eigen kosten voor Gerlachus, die altijd in een holle boom gewoond had, een kapel en een cel bouwen.

Van toen af kwam Gerlachus elke week hier in onze abdij om zijn biecht te spreken bij den abt en naar diens raadgevingen te luisteren. Van hier ging de kluizenaar naar het Lieve Vrouwe Munster in Aken, waar hij zijn penitentie volbracht.'

Enige vrouwen, die geen schoeisel droegen, kwamen binnen, liepen door het middenpad en daalden de trap af naar de crypte. Daar knielden zij neer en baden lang. Nadat zij op de treden van het altaar enige muntstukken neergelegd hadden, verlieten zij weer eerbiedig het kerkgebouw.

'Wat komen die hier doen, Most?'

'Ik ken één van die vrouwen, Nand. Zij komen van Bleyerheide en doen een bidweg naar de Sinte Lucia, wier heilige reliquieën in het altaar van de crypte rusten. Ik hoorde gisteren, dat in het dorp een besmettelijke ziekte heerst. Om van dergelijke epidemieën verlost te worden, komen de mensen sinds onheuglijke tijden de hulp van die heilige martelares inroepen, wier feest wij op dertien December, de dag van de wijding der crypte, vieren.

In de tijd van abt Richer, die onze abdij van 1112 tot 1122 bestuurde, was de heilige Norbertus vaak de gast van ons klooster. Hij was de zoon van Herbert, Heer van Gennep. Hun stamslot stond aan de samenvloeiing van Maas en Niers.

Door een wonder bracht Onze Lieve Heer dien Norbertus tot een heilig leven. Na zijn priesterwijding leefde hij vele jaren als kluizenaar bij Xanten aan de Rijn. Norbertus, die grote plannen had, vroeg aan den Paus verlof om te gaan prediken. Hij stichtte

de orde der Norbertijnen en ging met twaalf van zijn volgelingen naar het eiland Walcheren, waar hij met groot succes de reeds diep ingewortelde leer van den ketter Tanchelm bestreed. De Paus benoemde den heilige tot aartsbisschop van Maagdenburg.

Menigmaal kwam Norbertus in onze abdij om uit te rusten van zijn vermoeienissen. Men verhaalt van hem, dat hij op zekere morgen de heilige

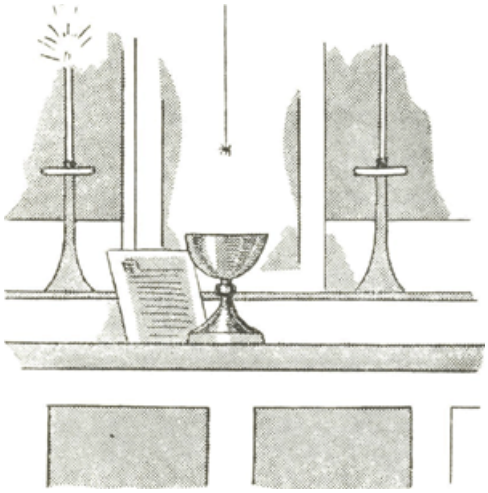

mis las aan het altaar in de crypte, waar zo straks die vrouwen baden. Hij ontdekte de kelk om het heilig Bloed te nuttigen, toen er plotseling een giftige spin in de kelk viel. Norbertus zag het en wist een ogenblik niet wat hij doen moest. Peinzend keek hij naar het drijvende insect, dat voor hem de dood betekende. Opeens kwam een vastberaden trek op zijn verstorven gelaat. Hij nam de kelk, dronk het heilig Bloed des Heren en slikte zo ook de spin in.

Na de mis lag Norbertus geknield op de vloer van de crypte en wachtte geduldig, geheel overgegeven aan Gods Wil, op de dood. Maar Onze Lieve Heer kon zijn trouwen dienaar niet missen. Plotseling moest hij heftig niezen. Door een hoeststoot kwam de spin weer boven en toen was het gevaar verdwenen.'

Nand was intussen klaar gekomen met zijn werk. Hij had het gat met zand gevuld en nieuwe tegels gelegd.

Most kon ook niet verder. Het randstuk moest hij in de werkplaats afwerken en het later met een weinig specie op de steen bevestigen.

Nand pakte het gereedschap en volgde zijn baas. Bij een grote steen bleef Most staan en zich omkerend zei hij tegen Nand:

'Hier ligt abt Johannes Wormbst begraven. In het werkhuis vertel ik je, wat ik van hem weet.'

'Voor de Limburgers was het toch maar een uitkomst, dat de abdij zich in moeilijke tijden hun lot aantrok. Is 't niet, Most?'

'Ja, jongen, dat is zo. Maar je moet niet vergeten, dat Kloosterrade er niet altijd zo goed voorstond als in de tijd van Erpo.

De oorlogen, die in het land van Overmaze*) gewoed hebben, berokkenden het klooster onnoemelijk veel schade. Dat zul je dadelijk wel horen.'

*) De landen van Overmaze bestonden uit: 1 Hertogdom Limburg, 2 het land van 's Hertogenrade, 3 het land van Daelhem en 4 het land van Valkenburg.

14 Nand luistert een gesprek af

In de werkplaats, die een groot venster aan de tuinkant had, gaf Most den jongen enige aanwijzingen. Terwijl zij ijverig werkten, vertelde de steenhouwer van den zevenentwintigsten abt, die van 1558 tot 1600 regeerde.

'Johannes Wormbst voerde de kromstaf in een uiterst moeilijke tijd. Het protestantse geloof drong van alle kanten de Zuidelijke Nederlanden binnen en zeer veel landgenoten lieten de kerk hunner voorvaderen in de steek. Als pastoor van Baelen had Wormbst al heel wat te stellen gehad met die nieuwlichters, die in zijn parochie verschenen.

Op vier Februari 1558 werd hij tot abt gekozen. Nooit is de abdij er erger aan toe geweest als in zijn dagen. Verschillende bronnen van inkomsten gingen verloren. De oorzaak hiervan lag op de eerste plaats in de rampzalige tijd, die men toen beleefde, want allerwegen woedde de oorlog en vreemd soldatengespuis zwierf hier rond.

Alva verscheen in deze landen en zijn uiterst streng optreden deed de mensen sidderen en beven. Velen verlieten hun woonplaatsen om te ontkomen aan de zware straffen, die de ijzeren hertog tegen de ketters had uitgevaardigd.

In het najaar van 1568 trok Willem van Oranje met zijn huurtroepen door Kerkrade. Die benden maakten het even erg als de Spanjaarden. Voor de tweede keer werden de mensen uitgeschud. De Prins legde de abdij een schatting van tienduizend daalders op, welk bedrag abt Johannes onmogelijk betalen kon. Bovendien kwam van Alva het verbod om ook maar een schilling aan zijn vijand te geven. In allerijl werden nu de schatten in veiligheid gebracht, want, zodra de termijn verstreken was, verwachtte de abt een inval. Zo was het ook. De soldaten drongen het klooster binnen en roofden alles, wat van hun gading was. In onze prachtige kerk stapelden ze stro op en spoedig laaiden de vlammen omhoog.

In 1574 werd het klooster weer gebrandschat door den Palzgraaf, die de som van twintigduizend gulden verlangde. De abt had dat geld niet, een nieuwe plundering volgde en voor de tweede keer kraaide de rode haan op onze daken.

In 1580 gebeurde dit voor de derde maal. Toen moest vooral de kerk het ontgelden. Ze werd vol stro gesleept en door de brand grotendeels verwoest.

De monniken hadden een goed heenkomen gezocht en waren verstrooid naar alle windstreken. Alleen de abt was gebleven en ook nog een oude monnik, met wien hij in de geschonden en zwartgeblakerde kerk de getijden bad.

De Jezuïeten van Aken, die de abdij graag in bezit wilden

hebben, wendden zich tot den Paus en deelden hem mede, dat er in de buurt van de oude Keizerstad een abdij lag, geheel verlaten en zonder bewoners. Zij verzochten den Heiligen Vader hun dat gebouw te willen toewijzen.

De Paus benoemde echter eerst een commissie, die onderzoeken moest, of de abdij werkelijk onbewoond was en aan niemand toebehoorde.

Abt Wormbst was intussen gewaarschuwd. Nooit zou hij het erfgoed van Ailbertus prijsgeven en hij verzon een list om die commissie met een kluitje in 't riet te sturen.

Een bode werd uitgezonden om alle pastoors uit de omtrek

Grafsteen van Abt Wormbst

naar Kloosterrade te ontbieden.

Op de dag, dat de commissie kwam, stapten 's morgens de pastoors der omliggende parochies de door bijlslagen vernielde kloosterpoort binnen.

Op verzoek van den abt, die hen vlug inlichtte, trokken zij de gewaden van de gevluchte Koorheren aan en namen plaats in de koorbanken. Psalmen klonken door de berookte gewelven, toen de commissie het kerkgebouw binnentrad. De heren stelden vast, dat het klooster wel degelijk bewoond was en er, zoals de regel het voorschreef, de heilige diensten gehouden werden. De Jezuïeten konden er dus geen aanspraak op maken. Zo redde abt Wormbst onze abdij.'

Een broeder trad binnen en verzocht Most bij den abt te komen. Deze stond da-

delijk op en ging mee, terwijl Nand kalm verder werkte.

Buiten zat een merel in de bloeiende meidoornhaag en floot. Nand staakte een ogenblikje zijn werk om te luisteren. Hij moest toch eens opletten, waar die haar nest gebouwd had. Het zou leuk zijn, als hij geregeld kon controleren, hoe alles verliep, totdat de jongen uitvlogen. Wacht, hij moest een emmer steenafval in de tuin brengen, dan had hij meteen wel gelegenheid om eens even tussen de doorntakken te spieden naar het nest.

Hij liep langs de heg. Maar stil.... Daar hoorde hij praten. Een bekende stem. Baltus! Wat deed die hier? Hij moest toch aan het werk zijn in de stallen. Wie waren daar bij hem? Nand had al gauw in de gaten, dat het twee mannen waren. Zacht zette hij de emmer neer en kroop dichterbij. Hoe langer hij luisterde, hoe verbaasder hij werd.

'Baltus, en nu geen uitvluchten meer. Vanavond zorg je, dat we binnen kunnen. Ik wil nu eens een paar van die malse kippen hebben. De kalkoenen hebben we ook al uitgezocht. Die zijn voor de Akense markt.'

'Ja, manneke, denk maar eens aan de daalder!' bromde de andere man.

'Het gaat toch niet goed, vader. Stel je voor, dat het misloopt. Wacht nog wat, dan kan ik alles nog eens goed overleggen.'

'Neen Baltus, daar komt niks van in. Vanavond komen we en jij zorgt, dat onze reis niet vergeefs is. Denk maar aan die andere stommiteit. Laat ons niet voor niemendal komen. Je weet, wat je te wachten staat.'

'Als het dan moet, vooruit maar. De daalder wil ik wel op voorhand hebben.'

'Niks daarvan. Als we binnen zijn, krijg je hem en eerder niet.'

'Hoe laat komen jullie dan?'

'Om half twaalf zijn we achter bij de kleine tuinpoort en jij zorgt, dat ze vóór middernacht open is. Om half twee staan de monniken op, is 't niet? In die tijd zijn wij lang klaar en verdwenen. Jij ligt dan weer veilig in bed. Gevaar is er dus voor niemand.'

'Dat menen jullie maar. Dan moest ik er niet zijn,' bromde Nand bij zichzelf.

'Nou goed dan,' zei Baltus, 'tot vanavond. Dag vader! Dag Peter!'

'Dag jongen!'

Nand hoorde, hoe de mannen zich in de richting van 's Hertogenrade verwijderden, terwijl Baltus op een drafje naar de gebouwen terugliep.

Haastig stond Nand op, bracht het puin achter in de tuin en keerde gejaagd terug naar de werkplaats. Op een blok zittend,

piekerde hij er over, hoe hij de kwestie het best kon aanpakken. In elk geval, hij zou die diefstal voorkomen. Nou die vader van Baltus was toch een slechte kerel. Jammer, dat hij hem niet had kunnen zien. Naar den abt gaan, wilde hij ook niet, om Baltus te sparen, die, zoals hij duidelijk gehoord had, door zijn vader met geweld gedwongen werd mee te doen.

Ha, daar had hij wat gevonden. Hij zou wakker blijven en dat goed aan zijn kamergenoot laten merken....

Tegen tien uur zei Baltus tegen Nand:

‘Kom jongen, we gaan slapen. Je zult toch ook wel moe zijn, is 't niet?’

‘Nou Baltus, als ik je de waarheid moet zeggen, ik heb helemaal geen slaap en zou het liefst nog een eindje gaan wandelen. Het is toch zo'n heerlijke avond.’

Baltus sloeg de schrik om het hart en zei met verwonderde stem:

‘Dat begrijp ik niet. 't Is nog nooit gebeurd, dat jij niet slapen kon. Gewoonlijk lig je nauwelijks vijf minuten in bed en je slaapt als een os.’

‘Tja, dat is vanavond nu eens niet het geval. Wat doe je er aan?’

‘Akelige vent,’ dacht Baltus.

‘Vooruit, laten we het proberen, Nand. Ik ben moe vandaag en 't is weer zo vroeg dag.’

‘Ga je gang, Baltus! Slaap lekker hoor!’

Met een ruk draaide Baltus zich naar de muur en deed, of hij werkelijk ging maffen.

Nand hield zich muisstil. Daar sloeg het elf uur. Zachtjes ging Baltus rechtop zitten en met wou hij uit het bed glijden, toen Nand zuchtte:

Och, och, wat is het toch lastig, als je de slaap niet kunt vatten.’

‘Met een vloek schoof Baltus weer onder de dekens. Nand, die goed gehoord had, wat Baltus zei, vroeg er nog eens heel onnozel naar.

“Och, dat verbeeld je je maar. Ik zei helemaal niks. Maak me nu niet altijd wakker.”

Baltus, onrustig door zijn bed heen en weer woelend, kookte van woede. Wat bezielde dat mispunt nu opeens. 't Was net, of hij hem treiteren wou. Vader stond zeker al beneden te schelden. Och, heer, half twaalf. Baltus luisterde scherp. Ja, nu sliep die dwarsdrijver eindelijk. Nog een ogenblikje en dan als een haas naar beneden. Stel je voor, dat alles mislukte. Dan ging hem de beloofde daalder langs de neus en kwam er een ongenadig pak rammel voor in de plaats.

“Luister, nu begint hij te snurken!”

Inderdaad, Nand snurkte. Opzettelijk natuurlijk. Hij was klaar wakker en uiterst benieuwd, naar wat Baltus van plan was.

Deze keek over de rand van het bed en luisterde nog eens met ingehouden adem. Alles in orde. Hij sloeg de dekens terug en stak zijn benen over de bedrand. In het andere ledikant bleef alles rustig. Nu waagde hij het maar om zachtjes helemaal uit 't bed te schuiven.

Met een ruk sprong Nand op en riep:

Baltus, wat ga je doen? Ben je ziek? Ik geloof het wel, hé?

Ze noemen dat slaapwandelen!'

'Ik wou dat je op de maan zat, Nand, dan kon je sterren plukken. Je doet me telkens zo schrikken. Waarom heb je toch zo'n zorg voor mij. Kijk naar je eigen!'

'Maar kalm aan, Baltje. Niet zo gauw kwaad zijn, man. Ik meen het toch goed. Stel je voor, je klom uit het raam en wandelde zo door de dakgoot. Slaapwandelaars doen zoiets.'

'Loop naar de pomp met je slaapwandelaars. Je bent mijn kindermeid niet.'

Zo'n pech toch. 't Was om er grijze haren van te krijgen. Wit van woede legde Baltus zich weer te bed. Hij snapte er niks van. Waarom maakte die Nand zich toch zo druk vanavond. Alles liep mis. Twaalf uur.... Hij stelde zich voor, hoe vader en zijn kameraad beneden bij de poort raasden en dreigden. Maar hij kon er toch ook niets aan doen en zou nu wel door de schuld van dien stommen Doveren vast en zeker een flink pak slaag krijgen.

'Maar Nandje, dat krijg je honderdvoudig terug. Hoor ik, dat je buiten het klooster komt, manneke, geloof 't maar, mijn vader zal je weten te vinden!' - - -

Beneden aan weerskanten van het tuinpad voor het poortje stonden lage heesters. De beide mannen hadden zich daar verborgen. Toen het half twaalf sloeg, werden ze ongeduldig. Waar bleef Baltus toch? Hij moest maar vooruit maken.

'De daalder is hij alvast kwijt, omdat ie ons zo lang laat wachten,' zei de vader van den jongen grommend tegen Peter.

'Nou Ties, je kunt niet weten, wat er tussen gekomen is. 't Is nog al lastig voor hem om ongemerkt weg te komen, omdat er nog iemand op die kamer slaapt. Wie is dat ook weer?'

'O, die! Dat is een zekere Nand Doveren. Zijn vader is de pachter van de hoeve "Zur Wentzelen." Met dien jongen heb ik nog een grote rekening te vereffenen. Als hij ons in de vingers valt, Peter, dan zullen we dien vlegel eens goed onder handen nemen. 't Is niet onmogelijk, dat hij ook nu weer onze kansen bederft. Stel je maar voor, dat die melkmuil wakker wordt, als Baltus de kamer probeert te verlaten. Het kraken van een plank of een matras kan de oorzaak zijn en dan zit Baltus te kijken. We wachten tot half twee. Komt hij dan niet, dan hoop ik, dat

hij zijn wegblijven aannemelijk kan maken. Anders wee hem!'

Er verscheen geen Baltus en nog vóór het sloeg, slopen de dieven weg. Maar omdat de nacht toch wat opbrengen moest, had Ties al een nieuw plan voor een inbraak gemaakt.

'Luister, Peter! Voorgister was ik in Kerkrade en wandelde eens rond de nieuwe pastorie. Pastoor Delcheur stond bij zijn kippenren te kijken. Er liepen een paar prachtige kapoenen rond. Zullen we daar eens op afgaan?'

'Vooruit, Ties! Die halen we. Ik begin nu al te watertanden.'

Langs binnenwegen belandden zij in de Wijngracht. Vandaar leidde een voetpad naar de kerk. Ongezien kwamen de kerels in de tuin van den pastoor en slopen behoedzaam naar het hok, waarvan ze de deur gemakkelijk open kregen. Het vangen van de slapende dieren was geen moeilijk werk. Alleen kostte het wat moeite de begeerde kapoenen te vinden. Deze verdwenen in de zak van Ties, terwijl Peter een paar vette soepkippen in de zijne stopte.

Langs dezelfde weg, als ze de tuin binnen gekomen waren, verdwenen de dieven in de duistere nacht.

15 Gevangen

Het was op het feest van Petrus en Paulus, dat Nand toevallig Baltus ontmoette, toen hij de tuin in liep, om daar wat te gaan zitten op de bank bij de kleine vijver.

‘Hé, Baltus, ga je mee, jongen? Bij de vijver is 't zo fijn. Kijk eens ginder, hoe mooi de zwanen ronddrijven en hoe prachtig hun hagelwit spiegelbeeld in het grijs-groene water staat. Kom mee, zegt! Ik moet je ook nog wat vertellen.’

Hoewel met tegenzin ging Baltus mee, nieuwsgierig als hij was, naar wat Nand hem te zeggen had.

Spoedig zaten zij op de bank onder de berken en keken naar de enkele visjes, die zij aan de kant in het zon-doorschenen water zagen zwemmen.

‘En Nand, wat moet je me vertellen?’

‘Baltus, luister eens. Vannacht had ik toch een gekke droom. Er slopen een paar kippendieven naar de kleine tuinpoort. Zij verborgen zich in het struikgewas en wachtten geduldig. Omdat ik achter hen aanliep, kon ik me fijn achter een dikke boom verbergen en alles goed overzien. Wat denk je nu, dat er gebeurde? Opeens gaat het poortje open en een jongen komt naar buiten. Deze roept: “Vader, kom, de weg is veilig!” Met dat ik te voorschijn wilde komen, werd ik wakker. Vind je dat geen gekke droom, Baltus? Ik moet er zelf om lachen.’

Baltus keek den verteller met een paar grote, boze ogen aan. Wat bedoelde Nand? Zou hij wat in de gaten gekregen hebben, of hoe zat dat? Baltus hield het voor het secuurste net te doen, of hij er niets van begreep en merkte daarom lachend op:

‘Och jongen, dromen zijn bedrog. Dat zie je nu weer. Je maakt je eigenlijk belachelijk met zoiets verder te vertellen. Als ik jou was, deed ik dat niet.’

Nand had gauw in de gaten, dat zijn makker hem gesnapt had en ook, dat hij een volleerd huichelaar was.

‘Maar nu wat anders, Baltus. Morgen moet ik voor prior Fabritius een boodschap gaan doen bij den pastoor van Heerlen. Ik ga dan eerst 'ns kijken, hoe het thuis gaat. Omdat ik daar al die maanden niet meer geweest ben, snap je dus wel, dat ik me verheug op de dag van morgen. Vader Abt is ook van mening, dat ik nu geen gevaar meer loop.’

‘Dat denk ik ook, Nand. Wie zou je wat doen? En dat je naar huis verlangt, kan ik me eveneens goed voorstellen. Ik zou ook nog 'ns graag een dag vrij willen hebben. Maar wacht, ik kon wel eens vragen, of ik vanmiddag naar huis mag. Misschien, dat ik vader thuis tref. Als ik je niet meer spreek, Nand, veel plezier morgen, hoor. Hoe laat vertrek je al?’

‘Om acht uur ga ik op stap. Na het eten doe ik mijn bood-

schap in Heerlen en als ik weer thuis terug ben, kan ik nog een paar uurtjes bij ons op de boerderij blijven.

Baltus wist genoeg. Dat zou nu de dag van de wraak worden. Haastig groetend, liep de jongen naar binnen om verlof te vragen. Hij kreeg het en begaf zich dadelijk op weg.

Hoe zou hij thuis ontvangen worden? Vast en zeker niet al te vriendelijk. Als vader in zijn drift maar niet dadelijk naar de stok greep en hem geen tijd gaf om zijn manier van doen te verklaren. Enfin, hij riskeerde het, want deze prachtkans om dat mispunt een hak te zetten wilde hij zo maar niet laten voorbijgaan. Die droom, dat begreep hij heel goed, was enkel leedvermaak en anders niets. Maar hoe zou Nand daar toch achter gekomen zijn? Daar had Baltus al heel wat over gepiekerd. Maar zonder resultaat. Hij kon het bekijken, zoals hij wilde, het was en bleef steeds even raadselachtig.

Hij was thuis. Voorzichtigheidshalve gluurde de jongen eens door de ruiten en zag vader, die bezig was een gouden sieraad schoon te maken, bij de tafel zitten.

De man keek op. Dadelijk werd hij rood van kwaadheid en schreeuwde:

‘Lummel, kom je weer, om me een beetje voor de gek te houden? Wacht, ik zal voor jou de poort 'ns open maken!’

‘Vader,’ riep Baltus angstig, ‘stil nou! Laat me binnen! Ik breng deze keer nieuws, dat je groot plezier zal doen.’

Aan de binnenkant schoof de grendel van de deur. Met één greep had de man den jongen bij de kraag en trok hem ruw naar binnen.

‘Vertel op, sufferd. Als je me beliegt, gebeurt er wat. Knoop je dat in je oren. Maar wacht 'ns even. Vertel eerst, waarom je in die nacht niet open gemaakt heb?’

Baltus legde haastig uit, hoe dat in zijn werk gegaan was, en wist zijn vader van zijn onschuld te overtuigen. Die kamergenoot van hem, die gemene slinkse vent, had hem dat geleverd. Hij treiterde hem overal en altijd. Zelfs de abt en de prior keken hem al wantrouwend aan door de kletspraatjes van dien Nand.

‘Vader, daar komt nu een eind aan.’

‘Hoe zo, jongen? Moet hij weg van Kloosterrade? Vertel op, waar gaat ie heen?’

‘Neen, weg moet hij niet. Maar de abt vindt, dat hij nu wel weer veilig over straat kan gaan, omdat de zaak van den Kromme nu zowat vergeten is. Morgen moet Nand voor onzen prior een boodschap doen bij den pastoor van Heerlen. Eerst natuurlijk even naar moeder, anders huilt het papjongetje. Na het eten wil hij naar Heerlen en als hij daar klaar is, kan hij nog een paar uurtjes thuis doorbrengen. Wat dunkt je, vader? Nu krijgen wij hem. Wanneer komt Peter thuis?’

‘Die kan elk ogenblik komen, Baltus. Kijk, daar heb je hem al!’

Peter trad binnen en wendde zich boos tot Baltus:

‘Zeg eens, kom je misschien de daalder halen?’

‘Neen Peter, ik heb een heel wat gewichtiger boodschap aan vader gebracht. Die daalder mag je houden, hoor.’

‘Nu hoor me die brutale vlegel, Ties!’

‘Stil maar, Peter. Hij wil nu alles goedmaken. Morgen krijgen we dien Nand in de vingers, want in Kloosterrade menen ze, dat hij nu veilig op straat kan verschijnen. Nou we hebben nog heel wat met dat baasje te vereffenen. Gaat zitten en laten we alles eens rustig bespreken.’

Nadat zij plaats genomen hadden aan de vuile tafel, stuurde Ties zijn zoon naar de kelder voor een fles drank, die natuurlijk ook van diefstal afkomstig was. Uit onzindelijke glazen dronken ze de brandewijn.

‘Peter, let nu goed op. Ik heb zo ongeveer al een plan in elkaar getimmerd. We lenen morgen van boer Niessen de huifkar, die hij ons vast en zeker zal geven. Dan rijden we daarmee naar de berg bij Heerlen, want de bewoners van “Zur Wentzelen” gaan altijd langs het Aambos. We wachten, tot we Nand Doveren zien aankomen en dan doen we net, of we de as moeten repareren. Als hij dan voorbijgaat, vragen we hem om hulp en verder is het een kleinigheid.’

‘Niet kwaad bedacht, Ties. Maar ken je hem en kent hij jou misschien ook?

‘Hém ken ik wel, maar, of hij mij kent, daar twijfel ik aan.’

‘Als je meent, dat we het kunnen wagen, ik ben van de partij, kameraad. Dat weet je wel.’

Ze klonken en in één teug sloegen ze een boordevol glas naar binnen. Baltus moest nog eens alles uitvoerig vertellen en tevens beloven, dat, wanneer ze met Nand afgerekend hadden, hij hen zou helpen bij een bezoek aan het kippenhok van de monniken.

Baltus beloofde het. Nu mocht hij wel niet lang meer blijven, want vóór zeven uur moest hij binnen zijn. Baltus ging weg en keerde vrolijk fluitend terug in de abdij, waar verder alles zijn gewone gang ging, als op andere feestdagen.

De volgende morgen was Nand al vroeg klaar om te vertrekken en hij verliet opgewekt het klooster. Het was een heerlijke zomermorgen. Boven hem, in het bladerdak van de laan, zongen en kwetterden de vogels; zwaluwen zwierden voorbij en een eindje verder hipte een guitige kwikstaart op de weg. Over de rijpende korenakkers trilde het lied van de leeuwerik, die onzichtbaar in de strak-blauwe lucht hing. Een liedje neuriënd stapte Nand voort over de stoffige veldwegen.

Thuis vond hij moeder, die alleen in de keuken was, bezig met het middagmaal. Moeder Doveren was blij, dat haar jongen weer 'ns thuis was. Nand moest gauw het nieuws vertellen. Ze was tóch een beetje bezorgd, toen ze alles 'ns precies hoorde.

‘Stel je voor, Nand, die kerels komen weer opdagen?’

‘Maak je maar niet ongerust, moeder. Nand kan ze wel aan,’ zei lachend vader Doveren, die net binnentrad en de laatste bezorgde woorden van zijn vrouw hoorde.

‘Dag Nand, dag jongen! Je ziet er goed uit, hoor. Heb je vandaag een vrije dag? Hoe is 't, geen last meer gehad van die kerels uit Rimburg?’

‘Vrijaf heb ik nu juist niet, vader. Ik moet een boodschap doen bij den pastoor van Heerlen. Nu blijf ik eten, dan ga ik naar Heerlen en als ik terug ben, kan ik nog een paar uurtjes hier doorbrengen. Als ik maar om zeven uur in het klooster ben, dan is alles in orde.’

‘Houd nu moeder wat gezelschap. Ik moet nog even kijken, of het koolzaad goed behandeld wordt. Straks, als je terug bent, gaan we naar het vee kijken. We hebben een goed jaar, Nand. Dadelijk komen de anderen van het veld. Het zal gezellig worden vanmiddag. Denk je ook niet, moeder?’

‘Blijf maar niet te lang weg. We moeten op tijd eten, anders is het dadelijk zo laat, eer Nand

naar Heerlen kan.’

‘Komt in orde, moeder!’

De tijd vloog om. Aan tafel hadden de broers het grootste plezier, toen Nand van zijn avonturen vertelde. Nooit hadden ze gedacht, dat hij zo'n durver was.

Dadelijk na het eten stond Nand op, pakte zijn muts van de schapraai en met een ‘tot strakjes’ stapte hij de deur uit.

't Was heet in het veld. Wel ging er een zacht windje, dat de gouden halmenzee in een zacht deinende beweging bracht, maar het gaf geen verkoeling. Nand was blij, toen hij het Aambos in het oog kreeg. Niet ver van het bos bemerkte hij aan de rechter kant van de weg een kar met een witte huif en twee mannen, die aan de naaf van een achterwiel bezig waren.

‘Zeker een breuk,’ dacht Nand. ‘Vervelend, als je met zoiets een eind van huis zit.’

Hij bereikte de voerlui, zei goeden dag en wilde voorbijgaan. Één van de mannen, het was de vader van Baltus, ging rechtop staan en vroeg:

‘Zeg eens, jongen, heb jij misschien verstand van wagenassen? Deze as is vastgelopen. Er is geen beweging meer in te krijgen.’

‘Vastgelopen?’ vroeg Nand verwonderd. ‘Daar heb ik nog nooit van gehoord. Zou er dan wat tussen zitten?’

‘Ja, ik weet het ook niet!’

Peter, die nog maar altijd aan het wiel geprutst had, kwam nu ook overeind en vroeg, of Nand 'ns kijken wou. Misschien, dat hij ontdekte, waar het haperde.

Met dat Nand zich bukte om het geval wat nader te bekijken, vielen de twee kerels over hem heen.

De jongen wist niet, wat er met hem gebeurde en dacht er in de eerste schrik niet aan zich te verdedigen. Zodra Nand tot het besef kwam, dat hij in handen van bandieten gevallen was, was het al te laat. Hij lag stevig gebonden in het gras en met een zakdoek hadden ze hem het om hulp roepen onmogelijk gemaakt. Zij blinddoekten hem en daarna greep de lange vent zijn benen vast, terwijl de andere hem bij de schouders pakte. Bij het optillen probeerde Nand nog wel te schoppen, maar hij was zo goed als machteloos. Bovendien bedreigden ze hem met de dood, als hij zich nog eens verroerde.

Met een bons lieten zij Nand op de bodem van het voertuig vallen. Zijn hoofd stiet tegen een scherpe kant, waardoor hij bewusteloos werd.

Toen hij weer bijkwam, bemerkte de jongen aan het horten en stoten, dat de wagen met een flink vaartje over een slechte weg reed. Waar ergens ter wereld hij was, wist hij niet meer, en hij kon eveneens met geen mogelijkheid bepalen, hoe lang die rit al geduurd had.

Wat zouden ze met hem gaan doen? Wie waren die twee kerels? Hij had ze nog nooit ontmoet. Doordat de doek van zijn ogen geschoven was, kon hij ze door een kier in de huif op de bok zien zitten. Uit hun gesprek, waarvan nu en dan enkele woorden tot hem doordrongen, maakte hij op, dat ze het over losgeld hadden.

Opeens werd de spleet in het doek wijder. Peter stak zijn kop er door.

‘Hé, kijk eens, het papjongetje is weer bij zijn verstand. Hou je maar koest, manneke, je bent in goeie handen. Nergens over tobben en geen zorgen, hoor. Eerst moeten we je voor je heldendaden belonen en dan zullen we eens zien, hoeveel de

abt van Kloosterrade voor je over heeft. Geeft hij een behoorlijk prijsje, alla, dan zijn wij de kwaaisten niet. Is hij dat niet van plan, tja, dan moeten we nog eens overleggen.'

'Hu, Max,' riep Ties. Met een ruk stond het paard stil bij een eenzaam gelegen huis. De eigenaar, die vlug naar buiten kwam, vroeg, wat ze hem nu brachten.

'Iets, wat je zorgvuldig moet bewaren, baas Kreekmans. Kijk maar eens hier.'

Meteen trok Ties den jongen een eind van de wagen. Peter en Kreekmans pakten ook aan en samen droegen zij hun slachtoffer naar binnen. Eerst door een donkere gang, daarna een smalle trap af naar een kelder, waar zij Nand op een hoop stro neerlegden. De zakdoek was losgegaan en Nand was blij, dat hij nu wat ruimer kon ademhalen.

'Je bent niet alleen. Daar ligt nog iemand. Lollig voor je, Nandje, dat je gezelschap hebt. Tevens een goeie troost, hoor. Luister, Kreekmans. We beginnen maar eens met hongerlijden. Dat maakt zo'n jochie al veel makker. Morgen zullen we verder zien. Heb je nog wat in de kruik, ouwe?'

'Zeker, kom maar, dan kun je me meteen inlichten, hoe ik dat heerschap verder behandelen moet.'

Zonder nog naar de gevangenen om te kijken, gingen ze naar boven. Het duurde lang, eer Nand de wagen hoorde vertrekken. Uit het spektakel kon hij wel opmaken, dat ze allemaal dronken waren. Hij hoorde ook, hoe boven aan de trap de sleutel van de kelderdeur knarste. De baas ging zeker naar bed. Hoe laat zou het zijn?'

Nand hoorde zuchten. O, ja, nu herinnerde hij zich, dat er nog iemand in de kelder was. Zachtjes vroeg hij:

'Wie ben je?'

'Ik ben van Voerendaal en heet Kaspar Hembeek. De bandieten, die mij in de velden tussen Simpelveld en Ubachsberg overvielen, hebben mij gebonden en geblinddoekt hierheen gebracht. Waar we hier ergens zijn, weet ik niet. Wie ben jij?' fluisterde Kaspar.

'Mijn naam is Nand Doveren en mijn ouders wonen op de hoeve "Zur Wentzelen". Zelf ben ik knecht in de abdij van Kloosterrade. Op de zelfde wijze als jij, Kaspar, ben ik hier beland.'

'We zitten er lelijk in, Nand, en ik weet heus niet, op welke manier we hier vandaan komen.'

'Het is nu muisstil in huis. Heb jij al wat te eten gehad? Ik rammel van de honger.'

'Neen hoor, we krijgen niks. Op zo'n manier willen ze ons tam maken. Dat hoorde je toch zo straks. Ik hoop maar, dat ik een uitweg weet, eer het morgen is.

‘Daar heb ik ook al over nagedacht, jongen, maar voorlopig zitten we als muizen in de val.’

Nand, die zich op zijn linkerzij gedraaid had, lag nu vast tegen de muur. Hij prakkezeerde zich een ongeluk, op welke wijze hij zich van die knellende touwen zou kunnen ontdoen, die hem in het vlees sneden en bij elke beweging een scherpe pijn veroorzaakten.

Door het getraliede keldergat woei een zacht, lauw windje naar binnen.

‘Zeg, Kaspar, als we eens tegen elkaar aan gingen liggen en zo probeerden de strikken om de handen los te maken? Ik bij jou en jij bij mij.’

‘Dat zal wel moeilijk gaan, Nand, want mijn handen zijn met de palmen strak op elkaar gebonden. Dat volk doet zijn werk altijd goed, dat zal je zelf ook wel in de gaten hebben.’

‘Wat moeten we dan doen? Ik denk maar altijd aan thuis, waar vader en moeder tevergeefs op mij wachten. Zij maken zich natuurlijk ongerust en het is best mogelijk, dat vader naar Kloosterrade gaat om te vragen, of ik daar soms ben.’

‘Mijn moeder, Nand, zal ook niet weten, waar ik blijf. Ze zit zeker met ongerustheid op mij te wachten en zij gaat niet naar bed, voor ik er ben.’

Opeens voelde Nand een hard voorwerp onder het stro. Zo goed en zo kwaad het ging woelde hij de halmen opzij en haalde een lege fles te voorschijn. Hij vertelde het aan Kaspar, die zei, dat hij daar niet veel aan had.

De sleutel werd omgedraaid boven op de trap. Er kwam iemand naar beneden. Bij elke trede zakte het licht van de lantaarn lager. Daar kwam het om de hoek en de gevangenen zagen baas Kreekmans, zoals ie uit zijn bed gekropen was, de slaapmuts over de oren, op hen toekomen. Hij zei niets, overtuigde zich, dat de jongens nog goed gebonden waren, keek de kelder eens rond en vertrok weer. De deur werd zorgvuldig gesloten en spoedig was weer alles rustig in huis.

16 Ontsnapt

Nand haalde de fles voor de dag, die hij bij de komst van Baas Kreekmans zo vlug mogelijk onder het stro geschoven had.

Wacht eens. Dat was een goed idee. Die fles was hun redding. Hij rolde zich naar Kaspar en vertelde hem fluisterend, wat hij van plan was.

'Het is onze redding, Kaspar.'

'Hoe dat dan? Dat snap ik niet goed.'

'Niet? Nog al eenvoudig hoor. We slaan de fles stuk en schuren dan aan de scherpe stukken de touwen door. Het zal wel niet zonder bloeden gaan. Maar wat geeft dat, als we maar uit dit hol komen.

'Hoe wou je de fles stuk slaan zonder al te veel lawaai te maken?'

'Stil maar. Dat speel ik wel klaar, hoor!'

Nand schoof de fles naar zijn voeten, tilde vervolgens zijn samengebonden benen op en met één slag van zijn hakken ging de fles in scherven. De bovenste helft was geheel en al verbrijzeld. Met die kleine stukjes konden ze niks beginnen, maar het onderstuk was goed bruikbaar. Nadat dit met veel moeite in het stro vastgezet was, ging Kaspar zo liggen, dat hij het glas met de vingertoppen een beetje op zijn plaats kon houden. Voor Nand begon nu een lastige karwei. Hij ging zo zitten, dat hij met zijn handen langs het glas kon schuren. Even een onvoorzichtige beweging en hij had al een snee in zijn linkerduim. Daar gaf Nand niets om. Op het gevoel bracht hij het stuk touw rond zijn handen op een scherpe kant en schoof zover naar rechts, dat hij precies dat stukje doorschaven kon, waar zijn palmen tegen elkaar lagen. Daar was de minste kans op verwondingen. Eindelijk, na veel heen en weer schuiven, kon hij beginnen. Langzaam bewoog Nand zijn armen op en neer. Kaspar hoorde duidelijk, iedere keer als het touw over het scherpe glas schoof, hoe de vezels doorgesneden werden. Nand liep het zweet over het gezicht. Daar lette hij niet op, want voor zijn vrijheid was hem geen inspanning te veel. Au! Hij schampte af en een scherpe punt drong in zijn hand. Naar Kaspar, die medelijden met hem had, luisterde Nand niet en hij begon weer met nieuwe moed, nadat hij zijn maat het glas had laten draaien om een verse breuk te kunnen benutten.

Krak.... hij was er door. Weer een nieuwe verwonding door de schok. In een wip had de jongen zijn handen vrij. Nu de voeten losmaken. Nand sprong op, rekte zijn pijnlijke ledematen uit en had wel kunnen schreeuwen van blijdschap. Jongens, wat had hij striemen om polsen en enkels. Nu vlug Kaspar helpen. Het losmaken was een werk van enkele minuten.

Daar stonden ze en zij hielden elkaar vast. Hoe laat zou

het zijn? Geen van beiden had enig idee. Het beste was, zo weinig mogelijk tijd te verliezen. Door het keldergat zagen zij de sterrenhemel. In de buurt zong een nachtegaal.

‘Zeg, Kaspar, nu begint de tweede karwei. We moeten er ongemerkt uit zien te komen.’

‘Dat is de kunst, Nand. Zouden er geen wachten in de buurt staan?’

‘Nou, dat denk ik niet. Anders had baas Kreekmans zich niet de moeite gegeven uit z'n bed te komen om te zien, of zijn gasten ook zacht sliepen.’

‘Daar heb je gelijk bij. Maar kijk nu eerst eens naar je handen, ik geloof, dat je flink bloedt.’

‘Dat is zo, Kaspar, en 't doet ook een beetje pijn. Wacht, in het stro ligt ergens een zakdoek. Die binden we er om, dan zal het wel loslopen.’

Na enig zoeken vond Kaspar de doek en hielp Nand z'n handen verbinden.

‘Waar vinden we nu een uitgang, Nand? De deur is goed gesloten en het kelderraam is nogal hoog. Er staat bovendien een staaf in. Daar kunnen we dus niet door.’

‘Niet zo gauw zeggen, Kaspar. Eerst proberen. Misschien is die staaf er uit te krijgen. Als je me maar even helpt, dan zullen we dat gauw genoeg weten.

Nand, die zijn voet op de gevouwen handen van Kaspar zette, was in een wip bij de opening. Hij wrikte aan het ijzer en bemerkte, dat dit helemaal los zat. Je kon er mee op en neer schuiven. Op de tast onderzocht hij, hoe dat ding van onderen bevestigd was. Nou, als hij een breekijzer of zoiets had, was het een kleinigheid. De staaf stond tussen twee stukken hardsteen, die door ouderdom doorgezakt waren. De gleuven in beide stenen waren tamelijk uitgesleten.

‘Zeg Kaspar, zoek 'ns in de kelder, of je daar niet een stuk ijzer of zoiets vindt. Als we dat hebben, zijn we klaar.’

Op handen en voeten kroop Kaspar door de kelder, maar nergens was iets van dien aard te ontdekken. Hij voelde langs de muren. Te vergeefs! Dan maar de trap op. Veel hoop had hij niet meer. Hij stond boven voor de deur en zenuwachtig schoven zijn handen langs het hout. Niks! Terwijl hij tastend met zijn voet de eerste trede zocht, raakte zijn elleboog iets, dat bewoog. Direct greep Kaspar in die richting. Wat was dat? Zijn hand gleed naar boven langs een metalen voorwerp. Hé, een gevest! Zeker een sabel! Zacht lichtte hij het ding van de spijker. Ja waarachtig, een oude soldatensabel, die er blijkbaar al lange tijd gehangen had, te oordelen naar de roestlaag, die Kaspar op het lemmet voelde. Zo vlug hij kon, daalde de jongen de donkere trap af.

Nand, die in zijn schik was met die vondst, wist, dat zij nu uit de brand waren.

De punt van de sabel zette hij in de naad tussen de stenen en peuterde zo de brokkelige specie er uit. Hij probeerde, of hij ze niet een beetje verder uit elkaar kreeg. Het was wel inspannend werken in die enge ruimte, maar hun vrijheid hing er van af. Nand, die nog al last had van de verwondingen aan zijn handen, schoof het telkens uitschietende wapen weer in de spleet en trachtte deze door wrikken wijder te maken.

Knap!.... de sabel brak. Echt pech hebben. Zonder zich te laten ontmoedigen plantte Nand het bovenste stuk, dat nog goed bruikbaar was, weer in de spleet, tot opeens een brok van een der stenen afsprong en daardoor de ijzeren staaf geheel vrij stond. In een wip was die er uit en de weg naar de vrijheid lag open.

'We zijn zo ver, Kaspar. Ga op zij, ik smijt de sabelstukken in het stroo.'

Toen kroop Nand naar buiten, pakte, op zijn buik liggend, Kaspar bij de handen en trok hem zo omhoog.

De boomgaard, waarin zij zich nu bevonden, lag aan de achterkant van het huis. Waar waren ze? Welke kant moesten ze uit?

'Weet je wat, Nand, we vluchten hier langs deze heg. Misschien, dat we op een weg komen. Dan kunnen we verder zien.'

Terwijl ze in gebogen houding, zo vlug het ging, langs de doornhaag slopen, kreeg Nand een pijnlijke striem in zijn gezicht, doordat hij tegen een overhangende rank van een braamstruik liep, die met zijn kleine scherpe doornen zijn wang open scheurde. Daar was echter niet naar te kijken, want ze hadden geen minuut te verliezen. De beide jongens belandden in een hoek, waar de heg zo hoog was, dat ze onmogelijk er over konden klimmen. Kaspar vond echter een plek, waar vroeger een gat geweest was, dat men met rijshout dicht gemaakt had. Ruggelings liet hij zich er tegen vallen en jawel, krakend braken de dorre takken, zodat er een opening ontstond. Fluks er door. Vóór hen lagen een korenakker en een bietenveld. Zij volgden de scheiding tussen beide en kwamen op een veldweg terecht. Welke kant uit? Maar naar rechts, want tien tegen één dat, wanneer ze naar links gingen, zij weer bij het punt van uitgang zouden komen. Ongeveer tien minuten later stonden zij bij een viersprong.

'Och, hemel, Nand, nou weet ik, waar we zijn. Nog al een flink eind van huis hoor!'

'Waar dan?'

'Wel in de buurt van hoeve Bongaerd. Daar ben ik verschillende keren met mijn oudsten broer geweest. In het begin van de zomer nog, toen we daar een jongen stier gekocht hadden Nu weet ik, hoe we moeten lopen. 't Is wel nog een flinke tippel. maar we komen terecht. Weet je wat, we praten zo weinig moge-

lijk en letten goed op, of er iemand komt. Omdat we ongewapend zijn en niet weten, welk gespuis we kunnen ontmoeten, is het raadzaam, dat we ons tijdig kunnen verbergen.'

'Ik ben echt blij, Kaspar, dat jij weet, waar we ons bevinden. Jij neemt de leiding, hoor!'

Samen sloegen zij de veldweg in, die Kaspar aanwees. Achter elkaar lopend, trachtten zij, zo goed en kwaad het ging, 't midden van de weg te volgen om niet te struikelen door de diepe karresporen aan weerszijden.

Kaspar bleef plotseling staan. Hij hoorde praten. Fluisterend vroeg hij aan Nand, of hij het ook hoorde. Ja, er naderden mensen. Het veiligste was, maar gauw achter de struiken op de berm beschutting te zoeken. Zij kropen achter het eikenhakhout, waar overal glimwormpjes, als vliegende vonkjes, tussen de bladeren zweefden. Aan en uit gingen die kleine lichtjes.

Ze hoorden duidelijk de voetstappen. Dicht bij hun schuilplaats bleven de onbekenden staan, zodat de vluchtelingen elk woord duidelijk verstonden.

'Ik hoorde van Ties van Bleyerheide, dat hij er ook een gebracht heeft en voor dien kerel een behoorlijk losgeld verwacht. Maar van te voren wil hij dat ventje eens goed onder handen nemen. Bij baas Kreekmans kan hij gerust zijn gang gaan. Niemand, die er wat van hoort.'

'Het zal een feest worden, Bert. Kom, we gaan het tweetal eens bekijken. Kreekmans zal wel brommen, als we hem uit het bed halen, maar dat geeft niets. Die kerel heeft eenvoudig te doen, wat wij van hem verlangen.'

De mannen vervolgden hun weg.

Nadat ze nog een poosje geduldig gewacht hadden, kwamen Nand en Kaspar uit hun schuilhoek te voorschijn. Kaspar zei:

'Hoorde je, Nand? Een zekere Ties van Bleyerheide heeft je hier afgeleverd. Ken je dien vent?'

'Neen, nooit van gehoord zelfs. Ik kan Vader Abt, als ik thuis kom, in elk geval een naam noemen. Misschien, dat de schout van Kerkrade iemand kent, die zo heet.'

''t Is te hopen, jongen.'

Zwijgend gingen ze verder en hun weg leidde nu door beemden, waar op verschillende plaatsen hoge hooioppers stonden.

Als aan de grond genageld bleef Kaspar plotseling staan. Nand liep tegen hem aan en vroeg, wat er was.

'Gauw, Nand, neer! Plat op de grond,' fluisterde Kaspar met hese angststem, zijn gezel naar omlaag trekkend.

'Wat is er toch, jongen? Je beeft van angst.'

'Kijk, daar onder bij de beek. De vuurman stijgt uit het moeras op. Hou je stil! Als hij ons met zijn vuurklauwen grijpt, zijn wij verloren.

Nand keek in de aangewezen richting. Duidelijk zag hij bij het water een vurige tol omhoog stijgen, die zich langzaam verhief en langs de wilgen voortzweefde om dan weer even geheimzinnig te verdwijnen, als hij gekomen was.

De jongen vond dat ook een vreemd verschijnsel. Zoiets had hij nog nooit gezien. Wat zou het zijn? Bijgelovig was hij nu juist niet, maar een vaag gevoel van angst bekroop hem toch. Dat die vuurbol je kon grijpen, leek hem erg onwaarschijnlijk. Dadelijk als ze verder gingen, zou hij Kaspar om uitleg vragen. Hij bleef maar stil liggen, net zo lang, als zijn maat het nodig oordeelde.

'Vlug Nand, opspringen en dan lopen hoor, tot we de grote weg bereikt hebben.'

Ze sprongen gelijktijdig overeind en holden weg. Enige honderden meters verder bereikten zij een goed onderhouden grintweg. Hier konden ze weer gewoon doen, omdat het gevaar van zo'n spook te ontmoeten geweken was.

Hijgend stapten ze voort. Toen ze weer op adem waren, kon Nand zijn nieuwsgierigheid niet meer bedwingen.

'Nu moet je me toch eens uitleggen Kaspar, hoe zit dat met die vuurmannen. Ik snap er niets van.'

'Luister, Nand. In de zomer stijgen de vuurmannen altijd uit de moerassen op. Het zijn de zielen van de verdoemden, die ongeluk brengen aan ieder, die zij ontmoeten. Slaat hun slachtoffer op de vlucht, dan begint de achtervolging op leven en dood. Mijn grootvader heeft het meegemaakt, dat een van zijn knechts een vuurman tegenkwam. De man rende weg, achtervolgd door de gloeiende bol. Hij bereikte bijtijds de boerderij en vloog de schuur binnen, die gelukkig nog niet gesloten was. Met een klap sloeg hij de deur dicht en zakte hijgend in elkaar op de deel*). Duidelijk hoorde de knecht het vuurspook tegen het hout botsen. Toen men de volgende morgen ging kijken, waren de brand-

*) De deel is de lemen dorsvloer in de schuur.

sporen van de gloeiende klauwen duidelijk zichtbaar. Om den vuurman te weren zie je ook overal op de muren van de boerderijen die grote, witte kruisen.'

'Geloof jij daar allemaal aan, Kaspar? Dat lijkt me allemaal toch zo onwaarschijnlijk. Mijn ouders zeggen altijd, dat een braaf christenmens zich met zo iets niet moet ophouden. Als ik weer in Kloosterrade ben, vraag ik toch bij gelegenheid eens aan een Koorheer om opheldering over die vuurmannen.'

'Dit zeg ik je, Nand, bid maar, dat je er nooit een ontmoet.'

Nand vond deze overdreven angst een beetje belachelijk en merkte, dat zijn metgezel op dit punt onverzettelijk was. Maar dat moest hij zelf weten. Dom was het zich zoiets in het hoofd te zetten.

Zij bereikten Voerendaal en spoedig stonden ze voor de boerderij van moeder Hembeek, waar de hartjes in de luiken aan de straatkant nog verlicht waren.

'Moeder is nog niet naar bed en wacht op mij,' fluisterde Kaspar.

Hij klopte drie maal. Een ogenblik later vroeg een bevende stem achter de poort, wie er was. Nauwelijks had de vrouw de stem van haar zoon herkend, of de deur vloog open. Wat was ze blij, dat de jongen eindelijk thuis was. Deze vertelde gauw, wie hij meebracht.

Nog lang zaten zij bij elkaar in de boerenkeuken. Terwijl de jongens zich te goed deden aan vers roggebrood met ham, vertelden ze, wat ze beleefd hadden.

De zon kleurde reeds de hemel in het Oosten, toen ze naar bed gingen. Trots zijn loomheid knielde Nand nog even neer, om Onzen Lieven Heer te danken voor zijn redding. Daarna liet hij zich op het bed vallen en sliep onmiddellijk in.....

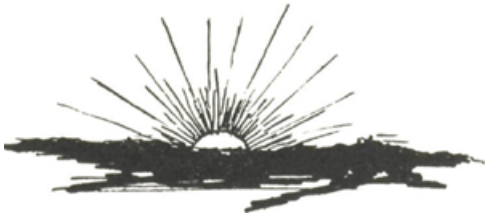

17 Baas kreekmans achter slot en grendel

Tegen de middag werd Nand wakker van de pijn aan zijn linkerhand. Hij keek er eens naar en zag, dat over de hele lengte, van zijn knokkel bij de pink tot aan de pols, een snee met pijnlijk rode randen liep.

Met het aankleden had hij lang werk. Bij de pomp op het erf wies hij zich en legde een vochtige doek op de schrijnende wonde. Die verkoeling deed hem goed.

Moeder Hembeek kwam naar buiten en vroeg bezorgd, hoe hij geslapen had. Zij zag zijn handen en schudde met het hoofd. Nand moest mee naar binnen en maar eens gauw flink eten, immers dat had hij nodig en verdiend ook, vond de vrouw.

Nand, die honger had, smaakte het uitstekend. Hij vroeg naar Kaspar, maar die sliep nog.

Vrouw Hembeek vertelde hem, dat zij met haar oudste jongen - vader was al enige jaren dood - overlegd had, wat zij zouden doen. Zij zei, dat haar zoon vroeger van het veld terugkwam en dan Nand met het wagentje naar Kloosterrade zou brengen.

‘Ik bezorg U nog al heel wat last.’

‘Neen, beste Nand, dat beschouwen we niet als last. Integendeel! Aan jou hebben wij het te danken, dat onze Kaspar weer hier is. We mogen dus ook eens wat voor jou doen.’

‘Nou, vrouw Hembeek, ik heb ook reden om dankbaar te zijn. Was Kaspar er niet geweest, dan had ik hier geen veilige schuilplaats gevonden.’

Kaspar kwam de keuken binnen. Ofschoon hij nog een beetje bleek was van de angst en de doorstane vermoeienis, nam hij opgewekt plaats naast Nand.

Hij zag de ontstoken hand van zijn vriend en vroeg aan moeder, of ze misschien wat ongezouten spek had om er op te leggen. Dit was niet in huis, maar gewoon vet had ze wel en dat was ook goed.

De vrouw haalde een stenen potje uit de kast en zocht in de aangrenzende kamer een schone lap.

Nand werd verbonden en kreeg de raad, als hij thuis was, toch maar een chirurgijn te raadplegen.

Intussen was joep, de oudste zoon van vrouw Hembeek, thuis gekomen. Hij maakte kennis met Nand en prees hem voor zijn dapper optreden.

‘Dadelijk zullen we inspannen en je naar Kloosterrade rijden, hoor. Eerst even een boterham eten.’

‘Ga je gang, joep. Is het lang rijden van hier naar de abdij?’

‘Een uurtje, meer niet. Maar vertel me eens, op welke manier jij die kerels eigenlijk in handen bent gevallen.’

Nand vertelde, hoe het gegaan was. Wie die bandieten waren, wist hij niet. En toch moesten zij geweten hebben, dat hij onderweg was. Hoe zij daarachter gekomen waren, was en bleef een raadsel. In elk geval Vader Abt zou wel alles doen om dat gespuis op te sporen.

Nand wendde zich tot Kaspar en vroeg, hoe hij dan bij dien baas Kreekmans terecht gekomen was.

'Ik had bij den zadelmaker in Simpelveld paardentuig gebracht om te repareren. Je zult wel zeggen, dat is een eind uit de buurt. Ja, dat is waar, Nand. Maar die zadelmaker is familie van ons en heeft het niet al te breed. Daarom helpen wij hem op zo'n manier een beetje.

Ik kwam terug en op eens stonden twee vermomde kerels, die in het koren op de loer gelegen hadden voor me. Natuurlijk, ik heb me geweerd, maar ik was tegen hen niet opgewassen. Na een korte worsteling lag ik stevig gebonden op de grond en toen werd ik tussen de halmen gesleept. Één van hen ging een wagen halen, waarmee zij me naar baas Kreekmans transporteerden.

Op mijn vraag, wat ze eigenlijk wilden, zeiden ze, dat moeder een flink losgeld moest betalen, anders kwam ik daar niet levend meer vandaan.

In de namiddag kwam jij. Dat waren niet dezelfde schavuiten, die mij gebracht hadden. Voor mij is het een geluk geweest, dat jij kwam, anders zat ik nog in die kelder en wie weet, wat dat tuig van plan was.'

Joep ging naar buiten, haalde de Moor*) uit de wei achter het huis en spande hem voor de wagen.

Nand nam afscheid en bedankte vrouw Hembeek voor de genoten gastvrijheid.

Kaspar ging ook mee. Met z'n drieën reden ze door het stille Voerendaal over Heerlen en Kerkrade naar het klooster.

Bij de poort wilden joep en Kaspar afscheid nemen, maar Nand verzocht hun nog even te wachten.

*) Zwart paard.

Hij liet de klopper vallen en hoorde spoedig het bekende slofje van den ouden portier. Deze stond een ogenblik met grote ogen te kijken. Toen ging langzaam zijn mond open en hij zei:

'Nand, jij hier? Wat een zegent Alles is hier in zorg. Overal is reeds geinformeerd, maar nergens was iets van je te ontdekken. Je vader en je oom Hannes zijn al de hele morgen in het klooster. Kom binnen, jongen!'

'Ja, broeder Herman, hier ben ik in levenden lijve. We hebben lelijk in de klem gezeten. Die twee jongens daar bij de wagen hebben mij gebracht. De kleinste, dat is Kaspar, heeft met mij gevangen gezeten en samen zijn we ontvlucht. Ze mogen toch even binnenkomen?'

'Jongens, komt binnen,' nodigde de portier. 'Ik roep dadelijk den gastenmeester, die wel verder voor jullie zorgen zal.'

Broeder Herman opende de deur van de wachtkamer en ze mochten plaats nemen op de met pluche beklede bank.

Daarna ging de portier gevolgd door Nand naar den abt. Hij klopte. Maar omdat er bezoek was, kwam de prior naar buiten om te vragen, wat er was.

De broeder hoefde niets te zeggen, want zodra de overste Nand zag staan, klaarde zijn gezicht op. Hij liep naar den jongen toe, gaf hem een hand en nam hem mee naar binnen.

Vader Doveren sprong op van blijdschap, toen hij zijn zoon terug zag.

De abt stond ook op, legde zijn handen op de schouders van den jongen en zei:

'Wat is dat een pak van mijn hart, Nand, dat ik je weer hier voor me zie! Ik heb al direct gedacht, toen ik je niet op tijd terug zag, dat je wat overkomen was. Later kwam je vader naar jou vragen en toen wist ik het zeker, dat men je aangerand had. Ga zitten, hier naast mij, en vertel ons eens precies, hoe alles in zijn werk is gegaan. De schuldigen zullen we trachten te achterhalen en geloof me, zij zullen weten, dat de abt van Kloosterrade zijn mensen weet te beschermen!'

Nand nam plaats en begon zijn verhaal. Aandachtig luisterden de abt, de prior, vader en oom Hannes.

Nu en dan onderbrak de abt hem, om over enige feiten nadere bijzonderheden te vragen.

Kaspar Hembeek, die ook bij den abt geroepen werd, voelde zich niet erg op zijn gemak bij zo'n hogen heer. Hij, de eenvoudige boerenzoon, was niet gewend om te gaan met zo'n voorname geestelijke, als de abt van Kloosterrade.

Maar de minzaamheid van abt Heyendael hielp Kaspar nog al gauw over zijn schuchterheid heen en hij vertelde de aanwezigen zijn wedervaren.

‘Hoe noemde je dien man ook weer, die je het eerst aansprak, Nand?’ vroeg de abt.

‘Ties van Bleyerheide.’

‘Kaspar, kom morgen hier terug, als het kan, dan laat ik den schout van Kerkrade waarschuwen. Die moet de zaak maar eens grondig onderzoeken. En jij, Nand, je gaat naar den heelmeester, doctor Wagner, in Kerkrade om je handen te laten verzorgen. Één van de Koorheren gaat met je mee.’

Hiermee was het onderhoud afgelopen. De broeder, die op het bellen van den abt binnenkwam, nam de beide jongens mee naar de hal, waar Joep reeds stond te wachten. De Voerendalers namen afscheid van Nand en den gastenmeester en reden huiswaarts.

In het werkvertrek werd de toestand nog eens besproken. Doveren, die zich ernstig bezorgd maakte om den jongen, kreeg van den abt en den prior de verzekering, dat zij zouden waken en hij niet ongerust hoefde te zijn.

‘Over een paar dagen gaat onze prior naar de Ahr om te zien, hoe het met de wijn staat. Ik ben van plan Nand met hem mee te sturen. Dan kan hij daar een tijdje op onze hofstede doorbrengen. Misschien ontdekken wij intussen, wie zijn vijanden zijn. Ik verzeker U, Doveren, dat ze gevoelig gestraft zullen worden.’

Doveren vond het goed, dat Nand een tijdje wegging. Hij en zijn broer stonden op, zeiden de beide kloosterlingen goede dag en vertrokken.

Beneden stond Nand net gereed om met een monnik naar den chirurgijn te gaan. Dat trof goed. Zij konden best even mee om te horen, wat de heelmeester van die verwondingen dacht.

‘Ik hoop maar, dat ze geen kwade gevolgen hebben, jongen,’ zei vader bezorgd, ‘ze zien er lelijk uit.’

‘Onze doctor Wagner is een kundig man. Hij zal er wel raad mee weten, Doveren,’ troostte de monnik.

Nand vertelde onderweg op verzoek van zijn oom voor de zoveelste keer de overval en de ontvluchting.

Oom Hannes bekeek zijn neef met trots. Dat was nu een jongen, waar pit en durf in zat. Hij wist zich zelf te redden, al zat hij nog zo diep in de put. Zoiets deed zijn oud soldatenhart goed, wat duidelijk merkbaar was aan zijn goedkeurend gemompel.

‘Vader, U moet maar niet alles aan moeder vertellen, want dan maakt zij zich nodeloos zorgen. Afgezien van die paar schrammetjes aan mijn handen, ben ik er goed afgekomen. Ik geloof, dat oom Hannes in de oorlog heel wat meer meegemaakt heeft.’

Ze stonden voor het huis van den Kerkraadsen dokter. Dadelijk werden zij in de spreekkamer gelaten, waar de heelmeester bezig was met het bereiden van drankjes.

Dokter Wagner onderzocht de wonden en schudde ernstig met het hoofd.

‘Dat ziet er niet al te mooi uit, jongen. We zullen ze grondig moeten reinigen en zonder een beetje pijn zal het niet gaan.’

Handig en vlug behandelde de geneesheer de wonden. Nand moest een paar keer zijn tanden flink op elkaar zetten. Hij kreeg het warm en 't zweet parelde op zijn voorhoofd.

Weldra was alles klaar. De dokter zei, dat hij de volgende dag in de abdij kwam om de wonden na te zien.

De dienstbode liet hen uit. Buiten op de hoge stoep namen Nand en zijn begeleider afscheid van vader Doveren en oom Hannes.

‘Zondag kom ik je halen met onze wagen, Nand. Ik breng je ook weer terug,’ riep vader nog.

‘Best, vader, tot Zondag!’ - - -

Nand, die met zijn zere handen toch niets kon doen, wandelde wat rond in de tuin en ging naar het bosje bij de vijvers.

Hij had daar een tijdje rondgeslenterd, toen hij op de weg, die langs de rand van het bos liep, Driekus, den melkknecht, zag staan. Deze redeneerde heftig met iemand, dien Nand niet kon zien. Wie zou dat zijn? En gek, dat Driekus zo maar midden onder het werk weg kon?

Nand wilde toch eens weten, wie dat was. Kijk toch eens, wat Driekus zich druk maakt!

Langs een omweg kwam Nand ongemerkt in de buurt van het tweetal en kon zo, verborgen in een greppel, ongezien het gesprek woord voor woord volgen.

‘.... en of, als ik hem te pakken krijg, dan komt hij niet meer levend uit mijn vingers. Één keer heeft hij me beetgenomen, maar geen tweede keer zal dat gebeuren!’

‘Je had hem beter moeten bewaken en niet naar bed moeten gaan, dan was er niets gebeurd. Wie laat nu ook in een gevangenis een sabel hangen? Daar moet je toch een ezel voor zijn, Kreekmans!’

Nand kreeg een schok, zodra hij die naam hoorde. Dus Driekus kende dien schurk. Zou hij dan van die geschiedenis meer weten? Misschien kende hij dan ook Ties van Bleyerheide?

Gespannen luisterde Nand naar het gesprek.

‘Wie rekent daar ook op? Zij waren zo goed gebonden, hoor, dat zij, menselijkerwijs gesproken, niet konden ontsnappen. Ik begrijp nu nóg maar niet, hoe ze 't hem geflikt hebben.’

‘Ja, dat weet ik natuurlijk ook niet. Ik heb den jongen nog niet gezien. Maar aan Baltus, die bij hem op de kamer slaapt, zal ik zeggen, dat hij Nand eens moet uitvragen. Waar ga je nu naar toe?’

‘Naar Bleyerheide, Driekus, om daar de lui te waarschuwen.

Mijn huis zal zeker wel doorzocht worden, maar de vogels zijn tijdig gevlogen.'

'Waar denk je je nu schuil te houden?'

'Hier in Kerkrade, bij een goeien bekende, die mij voorlopig wel een schuilplaats geven wil. Als je me nodig hebt, vraag maar bij den vrachtrijder Sporks naar Hein Bongaert.'

'Best, Kreekmans. Als ik tijd en gelegenheid heb, kom ik je nog eens opzoeken.'

Zij gingen ieder huns weegs.

Nand, die stom van verbazing geluisterd had, wist niet, wat hij er van denken moest. Hij voelde wel, dat hij nu dubbel op zijn hoede moest zijn. Hij was nieuwsgierig, wat Baltus vragen zou, als ze alleen waren. Zou hij hem vertellen, dat hij dat gesprek tussen Kreekmans en Driekus afgeluisterd had? Neen, dat was niet verstandig, want dan zou Baltus dat aan Driekus vertellen en die zou dan alles in het werk stellen om Kreekmans te waarschuwen. Net doen, of hij van niets wist, was veel beter.

Terwijl hij zo piekerend terugliep naar de abdij, ontmoette hij bij de ingang van de provisiekelder zijn vriend Pitter, dien hij een hele tijd niet meer gezien had. De jager, die net van de jacht terugkwam, maakte zich vreselijk kwaad, toen hij van de laffe overval hoorde.

'Ik ga informeren in Bleyerheide, wie daar zoal Ties heet en zal van ieder in het geheim zijn gangen nagaan. Als ik hem vind, Nand...!'

'Wind je toch niet zo op, Pitter. De schout zal de zaak in handen nemen en Vader Abt zal er zeker op aandringen geen moeite te sparen.'

'Vanavond nog ga ik terug naar de anderen in de bossen. Ik beloof je, Nand, dat wij ons zullen inspannen om die krankzinnige vervolgers van jou te vinden. Het wordt nu een beetje al te bar.'

'Nou, Pitter, doe de groeten, hoor. Ik wou, dat ik met je mee mocht.'

'Ik hoop, dat het spoedig kan, jongen!' - - -

Op hun kamertje toonde Baltus veel belangstelling voor Nand door allerlei bijzonderheden te vragen over zijn avonturen. Hij maakte zich driftig, omdat er mensen waren, die Nand kwaad wilden doen. Hij had toch niet meer dan zijn plicht gedaan.

Nand, die evenwel tamelijk terughoudend bleef, zei, dat ie nog zo moe was.

'Dat begrijp ik, Nand, maar wil je me nu eens in het kort vertellen, hoe je er uitgekomen bent. Ze zullen je toch wel stevig gebonden hebben?'

'Och, Baltus, niks bijzonders. Ik kroop door het kelderraampje, dat ze vergeten hadden te sluiten, en ben toen als een haas hier naar toe gelopen.'

Baltus begon hard te lachen om zijn ergernis te verbergen.

‘Nu wil jij er een grapje van maken, jongen. Dat mag je niet doen. Het is erg genoeg, dat jij niet rustig meer over straat kunt gaan. Kom, alle gekheid op een stokje, zeg eens eerlijk, hoe je hem dat hebt gelapt. Hulp van buiten gehad?’

‘Neen, Baltus. Ik heb me zelf geholpen. Dat zei ik toch al. Waarom interesseert het je? Wou jij die kunst ook leren? Weet je wat? Ga op de aanstaande kermis maar eens naar een boeienkoning kijken. Als je dan je ogen goed de kost geeft, heb je zo de kunst te pakken.’

‘Ik geloof, dat je een beetje overstuur bent, Nand. Morgen, als je goed uitgeslapen bent, moet je me maar eens alles precies vertellen!’

Baltus, vastbesloten hem de volgende dag eens goed te polsen, staakte zijn pogingen....

De volgende morgen zat de schout van Kerkrade reeds om tien uur in het werkvertrek van abt Heyendael.

Nand en Kaspar Hembeek, die te voet van Voerendaal naar Kloosterrade gekomen was, moesten voor hem verschijnen en ieder op zijn beurt moest precies vertellen, wat er voorgevallen was. De schout maakte aantekeningen en liet zich een nauwkeurige beschrijving van de personen geven.

Toen de gerechtsdienaar klaar was en de abt de jongens wegsturen wilde, vroeg Nand beleefd verlof, om nog iets te mogen melden.

‘Staat het in verband met deze zaak?’ vroeg de schout.

‘Ja, Heer Schout. Gisteren wandelde ik in het bosje bij de vijvers. En wie dacht U, dat ik daar op de weg zag staan? Niemand minder, dan baas Kreekmans, die druk redeneerde met Driekus, onzen melkknecht. Ik sloop voorzichtig nader en luisterde het gesprek af.’

De abt en de schout zetten grote ogen op en de laatste vroeg haastig hem meer te vertellen. Misschien konden zij dat heerschap nog achterhalen.

‘Zij hadden het natuurlijk over mij. Kreekmans had zijn woning verlaten, omdat ie wist, dat hij vast en zeker bezoek van de politie zou krijgen. Hij woont op het ogenblik bij den vrachtrijder Sporks en noemt zich Hein Bongaert.’

‘Sporks woont aan de Holz. Wij zullen dien Kreekmans zo gauw mogelijk inrekenen,’ riep de schout. ‘Een goed begin om deze zaak op te helderen. Wil hij niet bekennen, dan zullen wij de middelen, die ons ten dienste staan, gebruiken om hem aan het praten te krijgen.’

Driekus, dien de abt intussen had laten halen, kwam binnen. Enigszins onrustig bekeek hij het gezelschap, niet begrijpend, waarom hij uit zijn werk gehaald was.

Op de vraag van den schout hem iets over Kreekmans te vertellen, gaf hij geen antwoord. Maar zodra hij bemerkte, dat Vader Abt en de schout alles van zijn ontmoeting afwisten, voelde Driekus zich genoodzaakt enige ophelderingen te geven.

Dien Kreekmans kende hij al lang en die was vroeger, toen Driekus in Meerssen woonde, zijn buurman geweest. Om aan de kost te komen handelde die man in pluimvee, maar hij was nog al eens 'n keer met de politie in aanraking geweest.

‘Gisteravond, toen ik naar 's Hertogenrade terugkwam, ontmoette ik hem. Hij heeft mij in vertrouwen genomen om nadere inlichtingen over den vluchteling te krijgen.’

Abt Heyendael stond op en gaf Driekus een strenge terechtwijzing. Voorts deelde hij hem mede, dat hij met ‘Sinter Mees’*) ontslagen werd.

De schout echter achtte het nodig Driekus voorlopig te arresteren in verband met de mogelijkheid, dat hij Kreekmans zou kunnen waarschuwen.

Geboeid werd de melkknecht door den schout en twee dienaars, die beneden in de hal gewacht hadden, naar Kerkrade gebracht.

Tegen het middaguur omsingelde de politie het huis van den vrachtrijder. De schout en enige dienaren gingen binnen en vonden het huisgezin van Sporks aan tafel. Kreekmans at ook mee. Dadelijk stapte de schout op hem af en vroeg, of hij Kreekmans was. Neen, hij heette Hein Bongaert.

‘Precies, dan moeten we jou hebben in verband met de ontvoering van twee jongens. Je noemt je wel Bongaert maar in werkelijkheid ben je baas Kreekmans!’

Bij hoog en laag bezwoer de man niets met die zaak te maken te hebben. Niet Kreekmans was zijn naam, maar Hein Bongaert, uit Meerssen, marskramer van beroep.

De schout, die niet naar die praatjes luisterde, gaf zijn dienaren het bevel den man te boeien en weg te brengen.

In de namiddag werd Kreekmans verhoord. De slimme vos liet zich echter niet vangen en bleef volhouden, dat hij de gezochte niet was.

Nand en Kaspar werden gehaald en bij den gevangene gebracht, dien zij terstond herkenden als den man, die geholpen had, toen zij naar binnen gedragen werden.

Opeens herinnerde Nand zich iets.

‘In de nacht is hij eens komen kijken, of we nog goed geboeid waren, Heer Schout. In het licht van de lamp zag ik, dat hij een bruin koordje om de hals droeg. Onderzoek maar eens, of dat niet zo is.’

*) Sinter Mees is Sint Remigius, feestdag 1 October. Op die dag huren de boeren hun knechts voor het komende jaar.

De gevangene mompelde wat.

Dadelijk schoten twee dienaren toe om zijn kleren aan de hals los te maken en jawel, ze vonden het bruine koord, waaraan een beursje met geld hing.

Nu hielp geen liegen meer en de arrestant moest toegeven, dat hij baas Kreekmans was.

Op de vraag, of hij de namen van de rovers wilde noemen, bleef hij zwijgen. De schout wees den man er op, dat de schepenbank, als hij bleef weigeren, hem naar de folterkamer liet brengen.

Omdat baas Kreekmans halsstarrig bleef zwijgen, werd hij naar zijn cel teruggebracht om de volgende dag voor de rechtbank van 's Hertogenrade te verschijnen.

18 Johan vertelt van zijn vaderstad

Baas Kreekmans bleef ook zwijgen voor de schepenbank. Duimschroeven en Spaanse stevels hadden geen uitwerking. Wegens medeplichtigheid aan roofovervallen en vrijheidsberoving werd hij gebrandmerkt, verbannen en werden al zijn bezittingen verbeurd verklaard.

Nu wist men nog maar steeds niet, wie de hoofddaders waren. De nasporingen in Bleyerheide hadden geen resultaat, waaruit men opmaakte, dat de schavuiten verdwenen waren.

Enige dagen na de veroordeling van Kreekmans stond de reiswagen voor het klooster. Op een soort bagagedrager tussen de hoge achterwielen bonden twee knechts drie kisten stevig vast met dikke touwen. Op de bok zat de gebochelde paardenknecht met de teugels in de hand, gereed om dadelijk te vertrekken, zodra de reizigers ingestapt waren.

Daar kwamen ze naar buiten. De prior en Nand. Het doel van hun reis was de Ahr, een zijrivier van de Rijn, waar de wijnbergen van Kloosterrade lagen en waar Nand op bevel van den abt de hele zomer moest blijven, om in het najaar tegelijk met het grote wijntransport weer naar de abdij terug te keren. Op de Roderhoeve te Ahrweiler konden ze altijd hulp gebruiken.

Eerst stapte de prior in de wagen en nam plaats op de met zacht pluche beklede achterbank. Nand volgde en ging tegenover hem zitten.

Het portier klapte dicht, de paarden trokken aan en het rijtuig verdween snel in de richting van het aloude Aken. Drie kwartier later reden de reizigers door de Pontpoort de stad binnen.

Bij hun rit dwars door de keizerstad vestigde de prior de aandacht van Nand op het raadhuis en de dom. In de Elfschoor-steenstraat, waar de wagen voor het refugiehuis van Kloosterrade stopte, werden twee kisten afgeladen, waar gewichtige documenten in zaten, die in het vluchthuis binnen de stadsmuren veiliger opgeborgen waren, dan in de abdij.

De verschillende zaken, welke prior Fabritius in het refugiehuis nog te regelen had, zouden wel de hele middag en misschien nog een gedeelte van de nacht in beslag nemen.

Omdat zij tot de volgende dag overbleven, gaf Fabritius aan Nand verlof om met het knechtje van het huis, Aken te gaan bezichtigen, iets waar Nand mee in zijn schik was.

Zo gauw de jongen zijn werk af had, verscheen hij in de gastenkamer en vroeg aan Nand, of hij lust had in een zwerftochtje.

‘Ja, direct hoor! Maar zeg me eerst, hoe je heet. Mijn naam is Nand!’

‘Tegen mij zeg je maar Johan, hoor!’

Samen gingen ze op stap. Als geboren Akenaar, wist Johan heel wat te vertellen van zijn vaderstad.

Natuurlijk moest Nand 't eerst, omdat die zo kort bij waren, de hete bronnen zien.

Midden in de straat borrelde in kleine gemetselde putjes heet water omhoog. 't Was zo warm, dat je er geen hand in kon houden en 't rook ook niet erg aangenaam. Precies rotte eieren, vond Nand.

‘Dat is waar, jongen, maar het water is gezond. Elke dag komen hier heel wat Akenaars om van dit water te drinken,’ legde Johan uit.

‘Nou zeg, ik liever niet. 't Is om er van te walgen.’

Een kind, dat, terwijl de jongens daar stonden te kijken, een kan tot de rand vulde, zette deze aan de mond en nam voorzichtig slurpend een slokje.

‘Kijk, Nand, die drinken het geneeskrachtige water thuis met de hele huishouding en blijven er gezond bij.’

‘Zij liever als ik, Johan. Kom, laten we eens verder gaan. Als we hier bij die bronnen blijven, zie ik niets van de prachtige gebouwen, waar we zo straks langs gekomen zijn. Morgen moeten we weer verder en ik kom hier zo gauw niet terug.’

Langs de kortste weg bracht Johan zijn gast naar het Lieve Vrouwen Munster, de trots van de stad.

Met bewondering keek Nand naar het reusachtige bouwwerk met zijn hoge vensters.

Johan vertelde, wat hij thuis, als ze 's avonds in de schemering bij elkaar zaten, zo dikwijls van vader gehoord had.

‘Nadat Karel de Grote hier op een open plek midden in de uitgestrekte bossen zijn burcht gebouwd had, begon hij met de bouw van het Munster.

In Italië bestelde hij het prachtige marmer en uit de buurt van Verdun kwamen de grote blokken hardsteen. Ook de steengroeven uit onze omgeving leverden veel bouwmateriaal. Dag en nacht arriveerden vrachten uit Valkenburg en Maastricht.

Einhard, de bijzondere vriend en geheimschrijver van Karel, kreeg de leiding bij de bouw.

De keizer, die geregeld de gang van zaken inspecteerde, praatte minzaam met de arbeiders en spoorde hen aan hun uiterste krachten in te spannen, want het moest 't schoonste Munster worden, dat ooit aan Onze Lieve Vrouw was toegewijd.

Bedreven handwerkslieden uit alle gouwen van het keizerrijk vonden werk in Aken. Uit Italië en Engeland liet Karel ervaren steenhouwers en smeden komen. Alles ging naar wens en er heerste in onze stad een ongekende bedrijvigheid.

Karel de Grote was in die tijd in oorlog met de Saksen, een

stam, die zich maar niet wilde onderwerpen en heftige tegenstand bood. Dit had tot gevolg, dat de keizer zelf de leiding van zijn legers in handen moest nemen.

Voor zijn vertrek riep hij de bouwmeesters en de raadsleden van de stad op zijn burcht. Dringend beval hij, dat gedurende zijn afwezigheid geen vertraging in de bouw van de kerk mocht komen, want bij zijn terugkomst wilde hij ze kant en klaar zien, omdat hij voorzag, dat de oorlog nog lang zou duren.

De bouw van de kerk verslond ontzaglijke sommen.

Op zekere dag was het geld op en was men dus gedwongen het werk te staken. Alle pogingen, om geld te krijgen, mislukten.

De raad van de stad, die met spoed bij elkaar geroepen was, besprak lang en breed de toestand, maar er werd geen uitweg gevonden. Met schrik en angst dachten de heren al aan de toorn van den keizer, als ze niet op tijd klaar waren.

Veel ambachtslieden verlieten reeds de stad. De raadsleden, die lelijk in de knel zaten, waren het er over eens, dat er geld moest komen, al leenden ze het van den duivel.

Op een avond, dat de raad weer vergaderde en de mannen met ernstige gezichten beraadslaagden, ging onverwachts de deur van de vergaderzaal open en een keurig geklede heer trad binnen. Deze boog voor de vergaderde mannen en zei:

“Heren! De hele stad weet, dat jullie in grote geldverlegenheid zitten. De oorlogen verslinden geweldige sommen en jullie

kunnen met de beste wil nergens geld krijgen. Zelfs tegen woekerrente is het onmogelijk ook maar een klein kapitaal te bemachtigen. Ik ben gelukkig zeer rijk en kan jullie helpen. Graag wil ik de benodigde som geven voor de voltooiing van uw Munster."

De raadsleden sprongen van hun zetels op en wisten niet, hoe ze den vreemdeling konden bedanken voor zijn hulp.

De voorzitter verzocht den man te gaan zitten en sprak:

"Eeuwig zal Aken U dankbaar zijn voor dit aanbod. Welke rente verlangt U en welke zijn uwe voorwaarden?"

"Rente?" vroeg de onbekende. Rente wil ik helemaal niet. De som, welke ik U zal lenen, hoeft U me zelfs niet eens terug te betalen. Ik stel slechts één voorwaarde. Luistert! De ziel van dengene, die 't eerst het kerkgebouw binnengaat is voor mij.'

Als door de bliksem getroffen staarde de vergadering den man aan. Een ogenblik maar, toen vlogen de geschrokken raadsheren van hun stoelen en kropen onder de tafel, want nu wisten zij, wie voor hen stond, niemand minder dan de duivel in mensengedaante.

Een schaterlach daverde door de zaal.

Onder de tafel sidderden de bestuurders der keizerstad van angst.

De duivel sprak honend:

'Nou, waarde heren, ik had niet gedacht, dat jullie, die toch zelf om mijn geld gevraagd hebt, zo'n bangeriken waren. Ik ben zo edelmoedig om het aan te bieden en nu kruipen jullie als bange hazen voor me weg. Wilt ge mijn voorwaarde niet aanvaarden? Ook goed! Met die som kan ik zonder moeite een half dozijn zielen krijgen, want geld is en blijft steeds het beste middel om zielen te vangen. Daarbij komt nog, dat jullie heel slecht kunnen cijferen. Hoeveel zielen worden mij niet door die kerk, waar ik het geld voor geef, afhandig gemaakt? Ik verlang er slechts één enkele en ieder begrijpt, dat in dit geval het voordeel niet aan mijn kant is. Ziet maar, dat jullie het bedrag ergens anders opscharrelen. Ik behoud het mijne.'

De duivel had de deurklink al in de hand en wilde weggaan.

Enige mannen riepen, dat hij wachten moest. Ze kwamen weer voor de dag, staken de koppen bij elkaar en vonden, dat ze het voorstel maar moesten aanvaarden.

De overeenkomst werd getekend en gezegeld. In ruil voor de eerste ziel, die het nieuwe Munster binnentreden zou, kregen zij het geld.

De duivel stak het document in de zak en verdween.

Nauwelijks was deze weg, of het regende goudstukken in de zaal. Alle beschikbare kisten werden er mee gevuld en de raadsleden waren wat blij.

Voordat ze naar huis gingen, werd besloten alles goed geheim te houden.

Één van de heren vertelde het echter heimelijk aan zijn vrouw. Een grotere onvoorzichtigheid had hij nooit kunnen begaan, want, omdat die natuurlijk ook niet zwijgen kon, wist nog geen veertien dagen later heel Aken, hoe men aan het geld gekomen was.

Met grote haast werd verder gebouwd en enige maanden later was de heerlijke kerk geheel voltooid.

De heren van het stadsbestuur zaten te kijken met de gestelde voorwaarde en begrepen wel, dat niemand het eerst in de kerk wilde gaan. Het geval bezorgde hun menige slapeloze nacht.

De burgers waren van mening, dat een van de raadsheren het maar doen moest. Maar geen van hen voelde daar iets voor. Goede raad was duur.

Een monnik redde de heren uit de moeilijkheid. Hij las het contract met den duivel eens nauwkeurig na en deelde de raad mede, dat de duivel een ziel verlangd had, maar er stond niet, dat het een mensenziel moest zijn.

Dat was een hele opluchting. Nu waren ze gauw klaar met hun geldschieter.

Enige jagers gingen naar het bos en vingen een wolf, die ze in een kooi zetten en bij den voorzitter van de raad brachten.

Het Munster was klaar. Alleen de grote bronzen deur moest nog in de scharnieren gehangen worden, wat de duivel gedurende de nacht zelf deed.

Toen de mensen nu de volgende morgen kwamen, bleven zij op een behoorlijke afstand van de deur, die wagenwijd open stond. Er achter zat de duivel geduldig te wachten.

Een paar boden van het raadhuis sleepten de kooi met de wolf tot voor de ingang, openden ze en joegen het dier de kerk in.

Onmiddellijk sprong de duivel toe, greep het arme beest en scheurde de ziel uit het levende lichaam. Woedend over het bedrog, verliet hij schreeuwend en knarsetandend het gebouw, terwijl hij de deur met zo'n smak dicht sloeg, dat er een barst in kwam. Kijk hier, Nand, hij is nog duidelijk te zien.'

Samen gingen ze de kerk binnen, waar Nand de grote schatten en de prachtige ramen bewonderde.

Ze wandelden over het Domplein. Vooral Nand bekeek nieuwsgierig de vreemde dingen, die voor de winkels uitgestald waren.

Ze kwamen bij het raadhuis.

'Dit, Nand, was de burcht van Keizer Karel. Je weet, Aken is altijd zijn lievelingsstad geweest.

Op zekere dag zat Karel met een grote schaar ridders aan

de feestdis. Zij aten de fijnste spijzen en dronken de koele wijn uit gouden bekers in een zaal, die met allerlei kostbare voorwerpen was versierd. De ridders bewonderden de rijkdom van hun keizer.

'Wij hebben vele schatten,' sprak Karel toen, maar het schoonste en kostbaarste kleinood, dat door een reus in de Ardennen als sieraad in zijn schild gedragen wordt, ontbreekt ons nog.

Nauwelijks had de keizer dat gezegd, of er stonden zes ridders op, die bereid waren de kostbare steen voor hun Heer te gaan veroveren.

Het waren de hertogen Milon, Naims en Hermon, de graven Richard, Garvin en Turpijn.

Zij kregen verlof van den keizer en reden goed gewapend naar de Ardennen.

Hertog Milon had een zoon, die Roeland heette. Deze smeekte zijn vader hem toch mee te nemen, maar Milon wilde hier niet van horen. Roeland echter bleef aanhouden en eindelijk gaf zijn vader de toestemming. De jongen mocht het schild en de speer dragen.

In de Ardennen aangekomen, gingen de ridders ieder hun eigen weg op zoek naar den reus, die zich verborgen hield in een van de vele ravijnen.

Vier dagen lang zochten ze vergeefs. Hertog Milon was erg moe en legde zich te slapen onder een eik, terwijl Roeland naast zijn vader zat en waakte.

Na enige tijd zag hij plotseling een verblindende schittering en zijn ogen met de hand beschermend, tuurde hij in de richting, waar dat vreemde licht vandaan kwam.

Met een schok sprong Roeland op. Het was de reus, die van de berg afdaalde. De edelsteen in het schild straalde dat licht uit.

Wat moest de jongen doen? Zijn vader wakker maken?

Na kort beraad vond hij het beter hem niet te wekken. Hij gorde het zwaard aan, pakte schild en speer en reed op vaders paard den reus tegemoet.

Zodra de geweldige man den jongen in het oog kreeg, spotte hij:

'Wat wil jij, nietige dwerg, op dat grote paard? Heb je zin om met mij te vechten?'

Meteen zwaaide hij met zijn vervaarlijke lans.

Roeland, die de slag tijdig wist te ontwijken, wierp zijn speer naar den reus, die deze met zijn schild opving, zodat ze in splinters vloog.

Als de bliksem greep Roeland met beide handen het zwaard en sloeg den reus, die zich door zijn logheid niet zo vlug bewegen kon, de linkerhand af. Het wonderschild viel in het gras.

Zo gauw de reus zich bukken wilde om het met de rechterhand op te rapen, maakte Roeland van de gelegenheid gebruik om hem het hoofd af te slaan.

De jongen sprong van zijn paard, greep het schild en haalde er de fonkelende edelsteen uit, die hij in een doekje wikkelde en zorgvuldig in zijn buis wegstak. Aan een bron wies hij het bloed van zijn wapens en reed terug naar de eik, waar hij, moe van het gevecht, naast zijn vader, die nog altijd rustig sliep, zich in het gras uitstrekte en weldra in slaap viel.

Enige tijd later ontwaakte Milon en wekte vlug zijn zoon. Zij bestegen hun paarden, reden verder en vonden al gauw het lijk van den reus.

Milon ergerde zich geweldig, dat hij zijn tijd verslapen had en dat aan een van de andere ridders het geluk ten deel gevallen was den reus te overweldigen.

Roeland stond verbaasd te kijken. Alleen de romp lag nog in het gras. Het hoofd, de hand, het schild, 't zwaard en de lans waren verdwenen. - - -

In Aken wachtte Keizer Karel met ongeduld op de ridders. Hij stond voor het raam op de uitkijk, toen Turpijn met de afgehouwen hand van den reus op het plein verscheen. Even later kwamen hertog Naims met de lans, graaf Richard met het zwaard, graaf Garvin met 't schild en ten slotte hertog Hermon met het hoofd. Zij vonden het allen spijtig, dat ze niet met den reus hadden kunnen vechten. Wie hem gedood had, wisten zij niet. Het kleinood hadden ze ook niet gevonden.

‘Waar is Milon?’ vroeg Karel.

‘We weten het niet, Majesteit. We hebben hem niet gezien.’

De volgende dag reed Milon, gevolgd door Roeland, de stad binnen.

In de buurt van het paleis lichtte Roeland de edeltseen uit het schild van zijn vader en zette er de diamant van den reus voor in de plaats.

De keizer, omringd door veel ridders, stond op het bordes en zag al dadelijk, hoe het schild van Milon fonkelde en schitterde. Hij begreep, dat de hertog de edelsteen. veroverd had en riep:

‘Heil, Milon van Aglante. Jij bent de held, die den reus bevocht en voor ons het kostbare kleinood veroverde.’

Milon wist niet wat hem overkwam en werd verlegen. Hij wendde zich tot Roeland en sprak:

‘Vertel eens, hoe kom jij aan die edelsteen?’

De jonge held boog het hoofd en antwoordde:

‘Heer Vader, wees niet boos. Ik heb met eigen hand den reus geveld, terwijl U sliep onder de eik.’

De keizer keek met welgevallen naar den dapperen jongen, sloeg hem tot ridder en benoemde hem tot zijn schilddrager.’

Ongemerkt hadden Johan en Nand de Elfschoorsteenstraat weer bereikt.

‘Johan, ik moet je mijn compliment maken. Je bent een uitstekend verteller en je kent de geschiedenis van je vaderstad op je duimpje. Ik hoop hier nog een keer terug te komen, hoor. Maar eerst moet jij me eens komen opzoeken, als ik weer in Kloosterrade ben. We gaan dan ook naar “Zur Wentzelen,” naar mijn ouders, die het leuk zullen vinden eens kennis met je te maken.’

‘Graag, Nand. Je moet me dan de hele abdij laten zien. Daar moeten veel bezienswaardigheden zijn. Dat heb ik vaak gemerkt, als ze hier over Kloosterrade spraken. Van onze goede stad weet ik nog heel wat. Als je weer komt, trekken we er nog eens op uit en vertel ik je de geschiedenis van den smid uit de Jacobstraat.’

19 Naar eupen

Het middaguur was reeds lang verstreken, toen de prior en Nand de volgende dag instapten om hun reis voort te zetten.

Na een hartelijk afscheid van allen in het refugiehuis, reed de koets naar de Marschierpoort, waardoor de reizigers de stad verlieten en de weg naar Eupen insloegen.

Het was een prachtige tocht op die late zomermiddag. De weg liep midden door het Akenerbos.

Nand, die door het portierraampje keek, zag een kippenkoopman voorbij stappen. Deze droeg een hoge mand, die door tussenschotten in vijf boven elkaar gelegen hokken verdeeld was, zodat de verschillende soorten pluimvee, ieder hun aparte afdeling hadden.

Over Hergenrath en Astenet bereikten zij Walhora. Prior Fabritius, die tot nu toe gebrevierd had, sloot zijn boek en vestigde de aandacht van Nand op het plaatsje, waar ze op dat ogenblik doorreden.

‘Dit is nu de geboorteplaats van Vader Abt. Dadelijk rijden wij aan het huis voorbij, waar zijn ouders gewoond hebben.’

Met belangstelling keek Nand naar de huizen, want hij vond het interessant het plaatsje te leren kennen, waar de geliefde abt zijn jeugd had doorgebracht.

‘Is hij als jongen in de abdij gekomen, Prior?’

‘Neen, Nand, dat niet. Ik zal je een en ander van hem vertellen. Luister.

Zijn ouders, die van Oud-Valkenburg komen, woonden al enige jaren hier in Waldhoorn, toen in het jaar 1658 onze abt geboren werd. Zijn vader en moeder, die hem een diepgodsdienstige opvoeding gaven, zorgden er voor, dat hun begaafde zoon ook degelijk onderwijs ontving en zonden hem daarom naar het gymnasium van de Jezuïeten in Aken. Na zijn eindexamen trok de jonge Heyendael naar Rome, het middelpunt van de wetenschap, om zich daar in de hogere wetenschappen te bekwamen.

Bij een uitstapje had hij het ongeluk in handen van soldaten der Venetiaanse Republiek te vallen, die hem als gevangene

wegvoerden en tegen wil en dank bij hun leger inlijfden. Hij moest naar het eiland Korfu en bleef daar vier jaar onder de wapenen. Zijn lust om te studeren verloor hij echter niet, niettegenstaande het moeielijke en harde soldatenleven. Hij studeerde ijverig Grieks, de taal van de bewoners van Korfu, welke hij nu even gemakkelijk spreekt als zijn moedertaal.

Op een goeie dag kreeg hij de kans om te ontvluchten. Heyendael landde ergens aan de Adriatische kust en vond een betrekking als leraar in de stad Milaan, waar hij met groot succes onderwijs gaf.

Hier in Walhorn hoorde men niets meer van den student. Zijn moeder wachtte met groot ongeduld op bericht. Doch tevergeefs.

Het gerucht van zijn dood deed de ronde. Moeder kon het niet geloven en bleef maar met volharding bidden voor zijn thuiskomst.

De jaren gingen voorbij, maar van Nicolaas Heyendael hoorde men taal noch teken. Nu móest men toch wel aannemen, dat hij niet meer tot de levenden behoorde en daarom bestelde de familie dan ook een requiemmis voor zijn zielerust.

Intussen was de doodgewaande onder weg naar zijn geboorteplaats. Elke dagreis bracht hem naderbij en hij verheugde zich, dat hij weer spoedig zijn ouderhuis kon binnentreden.

Onze abt bereikte het dorpje in de vroege morgen en ging het eerst naar de parochiekerk om Onzen Lieven Heer te bedanken voor zijn behouden thuiskomst.

Heyendael knielde neer achter in de kerk, waar juist een plechtige rouwdienst werd gehouden.

Je kunt begrijpen, Nand, welk een verbazing hem overviel, toen na het evangelie de pastoor aan de voet van het altaar voor de zielerust van Nicolaas Heyendael bad.

Na de mis verliet hij met de eersten het kerkgebouw en bleef wachten tot zijn bloedverwanten buiten kwamen.

Op het eerste moment schrokken deze, maar al spoedig waren ze overtuigd, dat Nicolaas in levenden lijve voor hen stond. Het gaf een hele opschudding in het anders zo stille Walhorn en onze abt moest uitvoerig vertellen, hoe alles in zijn werk gegaan was.

Enige tijd bleef hij bij zijn verwanten en vertrok toen naar Leuven, om het kerkelijk en burgerlijk recht te gaan studeren. Naast de studie in die wetenschappen legde hij zich toe op de godgeleerdheid. Nadat Heyendael zijn examens had afgelegd, klopte hij aan in Kloosterrade en verzocht den abt opgenomen te worden in de rijen der Koorheren.

Na zijn proeftijd, die hij met gebed en studie had doorgebracht, werd Heyendael in het jaar 1694 tot priester gewijd. De abt zond hem naar Eupen, om daar als pastoor te werken aan

het heil der zielen*). Geen gemakkelijke taak werd hem op de schouders gelegd, want van den beginne af aan had hij met een vijandig gezinde bevolking te kampen. Ook het stadsbestuur toonde hem weinig genegenheid. Men schaamde zich zelfs niet, hem te belasteren. Heyendael echter kende zijn plicht en trad vrijmoedig tegen zijn vijanden op. Hij spaarde niemand; het ging immers voor het heil van de aan hem toevertrouwde gelovigen.

Abt Nicolaas Heyendael

Drie jaar heeft hij in Eupen gewerkt en hij is door zijn ijver en heilige levenswanwandel een voorbeeld voor allen geweest. Aan het gestook kwam geen einde, zodat de bisschop het raadzaam vond, hem te vervangen door een anderen pastoor.

Nederig onderwierp Heyendael zich aan het besluit van zijn overste en keerde terug naar het rustige Kloosterrade, alwaar de abt den afgetreden pastoor voor zijn plichtsbetrachting beloonde, door hem tot professor in de godgeleerdheid en bijbelkunde aan de kloosterschool te benoemen.

VDit ambt vervulde Heyendael tot aan de dood van abt Johannes Bock, waarna het kapittel hem als opvolger koos.

De bisschop van Luik kwam naar ons klooster om Heyendael tot abt te wijden en hem de mijter op te zetten.'

'Hebben alle abten de mijter gedragen, Prior?'

'Neen, Nand. Onze grote abt Winand Lamberti, de man der Voorzienigheid, was de eerste, dien dat voorrecht ten deel viel. Aan hem hebbben wij het te danken, dat onze heerlijke abdij, die een zegen is voor geheel Overmaas, nog bestaat.'

*) Veel parochies in de verre omtrek werden bediend door monniken van Kloosterrade.

‘Prior, als ik zo onbescheiden mag zijn, vertelt U mij zijn geschiedenis.’

‘Best, jongen, maar vandaag niet meer. Morgen, als ik klaar ben met mijn brevier, zal ik aan je verlangen voldoen.’

Nand bedankte den vriendelijken prior.

Op dat moment stond de wagen stil. Door het raampje zagen zij een geestelijke, dien Fabritius onmiddellijk herkende, als den onderpastoor van Eupen, ook een koorheer van Kloosterrade.

Nand stapte uit en klom naast Pierre, den koetsier, op de bok en de onderpastoor nam plaats in de koets naast den prior. Pierre zette de paarden aan, die stapvoets de wagen de lange helling optrokken.

Voor Nand was het leuk zo hoog te zitten. Met belangstelling keek hij naar het volk, dat voorbijging.

Een oude vrouw, die in een greppel langs de weg zat, loerde met haar vurige kraaloogjes naar de voorbijgangers en maakte allerlei gekke gebaren.

‘Die is zeker niet goed bij verstand,’ dacht Nand.

Toen ze een eind verder waren, keek de koetsier nog een paar keer haastig om.

‘Zeg, jongen, zag je dat wijf?’ vroeg hij fluisterend.

‘Ja, goed hoor! Die is aan het verkindsen, denk je ook niet?’

‘Neen hoor. Dat was een heks. Zag je ook, hoe ze ons wilde beheksen, terwijl ze allerlei toverspreuken mummelde met haar tandeloze mond?’

Nand moest zo vreselijk lachen, dat hij zich verslikte en een geweldige hoestbui kreeg.

Dat die Pierre een rare klant was, wist ie al lang, maar zo had hij hem zich toch nooit voorgesteld.

Met angst keek de koetsier naar den proestenden jongen.

‘Heeft die het al te pakken?’ vroeg hij zich bezorgd af.

‘Stel je voor. Ze waren ook zo onvoorzichtig, die jongens!’

Eindelijk bedaarde Nand wat. Tranen van het lachen rolden over zijn rood gezicht.

‘Laat ik je toch eens goed bekijken, Pierre. Heb jij ze nog allemaal? Of ben je al behekst? Zo iets doms heb ik nog nooit gehoord. Zorg maar dat de prior het niet merkt. Dan stuurt hij je weg, manneke, wat ik je vertel.’

‘Spot jij maar. Je komt pas in de wereld kijken, maar leer van mij, dat er soms vreemde, onverklaarbare dingen gebeuren.’

‘Kom, Pierre, maak je grootje wat wijs. Een mens met gezond verstand gelooft er immers niets van. Maar vertel op, wat je zoal meegemaakt hebt. Ik ben nieuwsgierig!’

‘Praat niet zo dom, Nand. Ik waarschuw je. Zo'n vrouw kwam op een zomermiddag bij ons op het erf en bracht een prachtig takje hazelnoten mee, dat ze aan mijn klein zusje gaf.

Moeder, die het gelukkig bijtijds zag, griste ons Fieke het takje uit de handen en smeet het in de haard. Dat had je moeten horen! De noten sprongen met zo'n geweldige knallen uit elkaar, dat de vonken door de keuken vlogen. Als mijn zusje er van gegeten had, dan was ze vast en zeker behekst geweest en had zij een vreselijke dood moeten sterven.

Met mijn vader ging ik een keer naar Heerlerheide om een koe weg te brengen. We bleven langer, dan we eigenlijk van plan geweest waren en omdat het avond was, koos vader, die de binnenwegen kende, de kortste weg. We moesten door een weiland. Juist toen we door het draaihek wilden, bleef vader geschrokken staan. Nog net op tijd, hoor!

In die wei was heksenvergadering. Een hele bende oude wijven was er bij elkaar en hield heksensabbath. Ik kan je vertellen jongen, wild ging het daar toe. Als bezetenen draaiden ze rond om een zwart wezen met vleermuisvlerken en bokspoten, dat in hun midden stond. Ik huiver nog, als ik er aan denk.'

'Pierre, een driedubbele idioot ben je! Waar haal je die onzin allemaal vandaan?' onderbrak Nand hem.

'Zwijg!' gebood de verteller streng.

Hij trok aan de leidsels om de paarden aan te zetten tot een draf en vervolgde zijn verhaal.

'Bij ons in huis spookte het geregeld. Als we 's nachts rustig sliepen, verschenen altijd geesten, die met de pannen en ketels op de pottenbank rammelden. In de koestal sloegen de kettingen tegen de kribben en het was een spektakel midden in de nacht, om er bang van te worden.

Vader stond geregeld op om te gaan kijken. Verschillende keren zag hij, als ie in de koestal keek, dat er lichtflitsen langs hem heenschoten.'

'En heeft je vader nooit een spook bij de kraag gegrepen? Ik geloof, als ik er geweest was, dat ik er vast en zeker een gegrepen had.'

'Als vader kwam, was alles stil. De ketels stonden op hun plaats en de runderen lagen rustig op het stro. Hij maakte het de spoken niet lastig en zij lieten hem ook met rust. - - -

Maar nog wat anders.

Op een morgen, dat onze Fie uit de kerk kwam, ontmoette zij midden op een eenzame weg een vrouw, die haar aankeek. Direct voelde Fie, dat die onbekende haar vroeg gestorven peettante moest zijn. De vrouw zei niets en verdween weer.

Fie, die het dadelijk thuis vertelde, kreeg van vader de raad om, als zij de vrouw weer zag, te vragen, wat ze wilde.

Dat gebeurde een paar dagen later. Wat was het geval? Ze had geen rust, omdat zij een beloofde bidweg niet had kunnen volbrengen.

Wij hebben die bidweg voor haar gedaan en toen was alles in orde.'

'Nou schei uit, Pierre! Ga naar een goeie horlogemaker en laat het raderwerk in je kop eens secuur nakijken. Ik geloof, dat het vol stof en spinnewebben zit. Schaam je, dat jij als christenmens zo'n onzin uitkraamt..... Kijk! Zie je, hoe dat paard daarginder over de weg vliegt. Nou, die legt de zweep er stevig op. Het is geen manier van doen een dier zo af te jakkeren!'

Een heel eind voor hen uit zagen zij een wagen aankomen. Een wolk grijs stof vloog omhoog, zo rende het paard van het snelnaderende voertuig. Op de bok zat niemand en de teugels sleepten over de grond.

Nand begreep, dat het dier op hol geslagen was en er geholpen moest worden.

Pierre bracht met een ruk de paarden tot staan, terwijl Nand naar beneden sprong en vlug aan de kant van de weg ging staan. Nog een paar seconden en de slingerende wagen had hem bereikt.

Nand, koelbloedig het juiste ogenblik afwachtend, sprong op, greep de halster, trok zijn knieën omhoog en hing zo aan de kop van het wilde paard. Nauwelijks vijftig meter verder had hij het reeds in zijn macht en stond het hijgend beest met gebogen kop aan de wegberm.

De beide Koorheren, die inmiddels uitgestapt waren, kwamen haastig toelopen. Op hun vraag, of Nand enig letsel gekregen had, antwoordde deze, dat het niet noemenswaard was. Hij had alleen maar een paar flinke stompen tegen zijn benen gehad.

Van een voerman was nergens iets te zien, zodat nu twee gevallen mogelijk waren. Of de voerman was er niet bij geweest, toen het paard op hol sloeg, of hij was door de schok van de wagen getuimeld.

Na enig overleg werd besloten verder te rijden. Nand moest het vreemde voertuig voor zijn rekening nemen.

Een flink eind verder vonden zij een bewustelozen man op de weg liggen, dien de onderpastoor als een inwoner van Eupen herkende.

Nadat ze hem voorzichtig op de bodem van zijn kar gelegd hadden, waar Nand het den verongelukte zo gemakkelijk mogelijk maakte, onderzocht de prior, of hij ernstige kwetsuren had. Dit was gelukkig niet het geval. De prior, die door Pierre een fles wijn uit de reiskoffer had laten halen, liet den man, die intussen weer wat bijgekomen was, een slok drinken. Er kwam weer kleur op zijn wangen en kort daarna opende hij zijn ogen. Hij zag den onderpastoor en hij was blij, dat ie iemand bij zich had, dien hij kende.

Op de vraag, hoe het ongeluk gebeurd was, vertelde de

voerman, dat een houtduif plotseling dood voor het paard neergevallen was, waardoor het dier schrok en als een pijl er vandoor ging. Hij zelf had geen kans gezien, zich vast te grijpen en was van de wagen gestort.

'Blijf maar rustig liggen, man,' zei de prior. 'Wij brengen je wel thuis. Nu mogen we niet veel tijd meer verliezen, anders is de stadspoort in Eupen gesloten.'

In het stadje gekomen, wees de onderpastoor aan Nand, hoe hij rijden moest, om het huis van den vrachtrijder te bereiken. Daarna moest Nand naar de pastorie komen, waar de reizigers die nacht zouden logeren.

Nand, die al gauw het huis gevonden had, stelde de geschrokken vrouw gerust.

'Uw man is niet ernstig gewond. Het paard sloeg op hol en toen is hij van de wagen gevallen. Als hij eens goed geslapen heeft, zal morgen weer alles in orde zijn.

De jongen hielp den man van de wagen en bracht hem binnen, gevolgd door de ontstelde vrouw.

Gauw even het paard op stal brengen en dan naar de pastorie. Nand wilde ongemerkt verdwijnen, maar de vrouw riep hem terug. Al beweerde Nand, dat hij geen tijd had, het hielp niet. Hij moest mee naar de keuken, waar de mensen hun dankbaarheid toonden door hem te onthalen op een kan bier.

De vrachtrijder vroeg, wie zijn hollend paard tot staan gebracht had.

'Och, mijn goeie man, wij hielden het aanstormende paard tegen en een eindje verder vonden we jou bewusteloos op de weg. Toen begrepen wij direct, wat er aan de hand was. Onze prior heeft dadelijk gekeken, of je geen ernstige verwondingen had, wat gelukkig niet het geval was. Ga nu maar gauw naar bed hoor, dan ben je morgen weer de oude. Het beste met je.'

'Wacht even, nog een vraag, jongeman! Waar komen jullie vandaan en hoe heet je?

'Wij komen van Kloosterrade en ik heet Nand Doveren.'

'Nand, ik hoop, dat ik ooit de gelegenheid zal hebben je van dienst te zijn. Alle achting voor de monniken van Kloosterrade. Is pastoor Heyendael niet jullie tegenwoordige abt?'

'Ja, zijn bestuur brengt welvaart in de hele streek.'

'Ik herinner me hem nog heel goed. Wat heeft hij het hier moeilijk gehad. Maar laat ze nog eens wat zeggen van de Kloosterraders! Ik zal hen verdedigen, waar ik kan!'

'Doe dat, beste vriend. Toon zo je dankbaarheid voor de hulp, die de prior je bood.'

Vlug nam Nand afscheid en spoedde zich naar de pastorie, waar een sober, maar smakelijk avondeten hem wachtte.

20 Abt winand lamberti

Reeds vroeg las de prior de mis in de parochiekerk. Na het ontbijt werd de reis onmiddellijk voortgezet. Nagewuifd door hun vriendelijke gastheer, reden zij door de smalle straten van het stadje, waar reeds enkele mensen op weg waren naar de kerk. In de smederij daverde de hamer op het aanbeeld. Kippen, die tussen de straatkeien naar voedsel zochten, stoven kakelend uiteen voor de paarden.

In de wagen zat de prior, zijn brevier biddend, en tegenover hem Nand, die door het geopende portierraampje naar de vriendelijke, witgekalkte huisjes keek.

Weldra waren ze buiten het stadje en kronkelde de weg zich over de hoogten van de Eifel. Een prachtig gezicht had men vanaf die toppen over de met zware dennen begroeide hellingen, waar gouden zonnelicht over gloorde. Tussen de stammen hing een blauwe schemering met hier en daar tussen de takken een bundel warme, lichtende zonneglans.

Met volle teugen ademde Nand die heerlijke frisse dennenlucht in.

Heel diep in een dal voerde een beekje het snel stromende water van de Eifelhoogten over de gladde keien naar beneden.

Op de moerassige oevers woelde een troep wilde varkens knorrend de weke bodem om, op zoek naar sappige wortels en allerlei wormen.

Steeds nieuwe landschappen doken op. Verscholen tussen het groen lagen ver van de bewoonde wereld de eenzame dorpen met hun eigenaardige bouwtrant.

De paarden hadden het alles behalve gemakkelijk, omdat de weg voortdurend steil omhoog ging.

De reizigers waren ongeveer twee uur onderweg, toen zij het ‘Hoge Ven’, een der hoogste delen van de Eifel bereikten. Hier liet de koetsier de paarden even uitrusten.

Nand stapte uit, om een ogenblikje met Pierre te praten, terwijl de prior rustig bleef voortbidden.

Na een kwartiertje reden ze weer verder. Nu was het gemakkelijker, want de weg bleef maar dalen en een uurtje later bereikten zij het oude stadje Montjoie.

Bij een herberg verlieten de prior en Nand het rijtuig en gingen binnen. De koetsier, die eerst de paarden moest verzorgen, nam later ook plaats aan het tafeltje, waar de waard reeds gedekt had.

Ze hadden alle drie honger gekregen en het smaakte uit-stekend. Maar de rust mocht niet te lang duren, want het was nog een flink eind, eer zij de abdij van Steinfeld, waar zij overnachten wilden, bereikt hadden.

De prior rekende af en tien minuten later lag Montjoie met zijn trotse burcht, boven op de top van een berg, achter hen.

De prior vertelde aan Nand, dat het stadje nu aan den graaf van Pfalz-Neuburg toebehoorde. In 1217 regeerde de hertog van Limburg over deze heerlijkheid en in 1226 waren de Valkenburgers er heer en meester. Zij heeft nog verschillende keren van bezitter verwisseld, natuurlijk ten koste van veel leed en ellende. Vooral in de Gulik-Kleefse oorlog had Montjoie het hard te verantwoorden.

'Wij rijden nu naar Gemünd aan de Urft en hebben intussen tijd om te praten en meteen te genieten van het heerlijke Eifeiland.

Ik beloofde je gisteren te vertellen van onzen groten Abt Winand Lamberti. Luister dan.

In Munster, waar men over de vrede onderhandelde, die een eind aan de Tachtigjarige Oorlog zou maken, kwamen de heren overeen, dat ieder van de strijdende partijen behouden zou, wat op dat moment in haar bezit was. Onze streek, die in handen van de Spanjaarden was, bleef dus Spaans.

Een paar dagen voor het sluiten van de vrede bezetten de Staatse troepen onverwachts het land van 's Hertogenrade. Doordat er niet voldoende soldaten ter verdediging waren, hadden de invallers gemakkelijk werk. Zij verdreven de Spaanse ambtenaren en nestelden zich met geweld in ons gebied.

Deze inval werd met spoed aan de onderhandelaars in Munster gemeld, die over deze kwestie echter geen beslissing nemen wilden en een commissie benoemden, die deze zaak moest onderzoeken en regelen. Op die manier werd alles op de lange baan geschoven en de Staatsen gebruikten die tijd om onze abdij op alle mogelijke manieren uit te buiten. In 1649 kwam van de Staten zelfs het bevel tot in beslagneming van alle goederen behorende aan de abdij en de omliggende parochies. De geestelijken ontvingen de opdracht de in hun bezit zijnde documenten en registers uit te leveren. Weigerden ze, dan zouden zij hun ambt verliezen.

De aan de abdij behorende heerlijkheden Kerkrade en Merksteen, alle bossen en hoeven eisten de Staten op. Dus, je ziet, Nand, de ondergang was nabij. Maar God beschermde ons op zichtbare wijze.

Winand Lamberti, die tot medehelper van den toen regerenden Abt Kaspar Duckweiler benoemd was, heeft door zijn energiek optreden het klooster gered. Dertien keer reisde hij naar 's Gravenhage om daar met veel beleid de zaak van Kloosterrade te verdedigen en dat met succes.

Lamberti was in den Haag, toen abt Duckweiler in het klooster Mariënthal aan de Ahr overleed, waar hij voor herstel van zijn wankele gezondheid verbleef.

Direct vergaderde het kapittel en koos eenstemmig Lamberti als opvolger van abt Duckweiler. Een koerier bracht aan Lamberti zijn benoemingsbrief.

Heimelijk verliet de nieuwe abt 's Gravenhage en spoedde zich naar Brussel, waar hij zijn benoeming liet bekrachtigen door den stadhouder, den aartshertog Leopold.

Door deze bevestiging

Wapen van Abt Lamberti

werd zijn benoeming van kracht en nam Lamberti als eenendertigste abt Kloosterrade in bezit.

Intussen hadden de Staatse ambtenaren ook vernomen, dat abt Duckweiler dood was. Zij verschenen voor ons klooster, eisten luidruchtig toegang en verboden de kloosterlingen een nieuwen abt te kiezen. Echter te laat en je begrijpt, Nand, dat zij verbolgen waren. Om zich te wreken wilden ze nu de pachters van de hoeven dwingen hun tienden aan den nieuw benoemden Staatsen ontvanger Thiens te betalen.

Je begrijpt, dat het toen in 's Gravenhage klachten regende over het optreden van de bezettingstroepen.

Abt Lamberti werd in 1651 naar den Haag geroepen. Hij vertelde daar 'ns precies, hoe het hier toeging, en wist te bereiken, dat hij het beheer over de kloostereigendommen terugkreeg. Wel werd hem de verplichting opgelegd, jaarlijks achthonderd daalders te betalen voor het levensonderhoud van de protestantse predikanten, die in Kerkrade en 's Hertogenrade woonden.

Zodra de abt terug was, deelde hij het besluit van de Staten mede aan de ambtenaren, die nu heimelijk besloten den abt op de een of andere manier onschadelijk te maken.

Zij zonden een sluipmoordenaar op hem af, maar hun toeleg mislukte. De man werd gevat en zou zeker ter dood gebracht zijn, indien de abt geen genade voor hem had gevraagd.

De beambten, die spoedig vergeten waren, wat men in 's Gravenhage bevolen had, begonnen weer eigenmachtig op te treden en eisten met grote gestrengheid de archieven op. Om die oude documenten voor vernieling te behoeden liet abt Lamberti ze in twee grote kisten naar Aken brengen, waar ze in het vluchthuis veilig opgeborgen werden. Maar bij de grote brand, die in het jaar 1656 de stad Aken teisterde en veel huizen, waaronder ook ons refugiehuis, in as legde, zijn de kostbare papieren voor eeuwig verloren gegaan.

De heren, die de verdeling van Overmaas te regelen hadden, schoten maar niet op. De Spaanse commissieleden en de abt drongen aan voort te maken, maar het hielp niets. De toestand werd met de dag ellendiger.

Wat wilde nu het geval? Een verrader speelde de Staatsen een brief van Lamberti aan den Spaansen koning Filips IV in handen.

Direct sloegen de Staatsen toe en beschuldigden Lamberti van hoogverraad. Nu hadden ze eindelijk vat op hun tegenstander. Eerst den abt gevangen nemen en dan was de beslaglegging op de abdij een kleinigheid.

Van Ittersom, die in die tijd drossaard van 's Hertogenrade was, kreeg de opdracht den abt op de een of andere manier gevangen te nemen.

De drossaard wist op een heel slimme manier den abt in zijn macht te krijgen. Hij stuurde hem een zeer vleiende uitnodiging, om bij hem op de burcht de maaltijd te komen gebruiken.

Het was op Sinterklaasdag van het jaar 1656, dat Lamberti aan die uitnodiging gevolg gaf. De drossaard ontving den abt zeer hoffelijk in zijn huis. Gedurende de maaltijd bespraken zij op vriendschappelijke wijze de netelige toestand. Toen de abt vertrekken wilde, verschenen enige soldaten in de zaal. De abt keek op, omdat hij niet begreep, wat dat krijgsvolk in het vertrek te betekenen had. Nu deelde van Ittersom zijn verbaasden gast mede, dat hij hem in naam van de Staten Generaal gevangen nam.

De Republiek begon een proces tegen Lamberti. Zij zetten hem af als abt en namen het klooster met al zijn bezittingen in beslag.

De rechters gaven zich alle moeite om te bewijzen, dat de abt zich aan hoogverraad had schuldig gemaakt, maar nergens konden zij een strafbaar feit ontdekken.

Zij probeerden ook door vleitaal en beloften Lamberti over te halen de abdij prijs te geven. Maar daarmee waren ze bij hem aan het goede adres. De abt verklaarde nog liever iedere dood te willen sterven, dan ook maar een vingerbreed van zijn gebied af te staan.

Lamberti, die zich schriftelijk tot de Staten in 's Gravenhage en het Hof van Brussel wendde, eiste zijn vrijheid en tevens de bescherming van zijn grondgebied tegen de willekeur der Hollandse ambtenaren. Het gevolg was, dat de gevangene nog strenger bewaakt werd en de drossaard zelfs elk bezoek verbood. Hij mocht ook geen brieven meer schrijven.

Een dienaar van drost van Ittersom was den abt goed gezind. In het geheim vertelde hij aan Lamberti, wat er gebeurde, voorzag hem van papier en schrijfgereedschap en smokkelde de brieven naar buiten.

De vrienden van Lamberti lieten niets onbeproefd om hem vrij te krijgen. Het lukte niet met gewone middelen en nu namen zij hun toevlucht tot geweld.

Zij huurden een bende Spaanse soldaten, die de opdracht kreeg, 's Hertogenrade te overrompelen en de ambtenaren en predikanten gevangen te nemen.

Ongemerkt naderde de troep. De niets vermoedende Staatse krijgslieden zaten gemoedelijk bij de poort te dobbelen. De doorgang was vrij, zodat ieder ongehinderd binnenkomen en weer vertrekken kon. De soldaten keken er niet naar om, want zij voelden zich veilig.

Plotseling stormden de Spanjaarden de poort binnen. Nog voor de Staatsen naar hun wapens konden grijpen, waren ze overhoop gelopen. In plaats van zich aan hun opdracht te houden, begonnen de indringers te roven en te plunderen, zodat de opzet - de bevrijding van Lamberti - totaal mislukte.

De Spaanse gezant in den Haag, de Gamarka, bleef aandringen bij de Staten om den abt van Kloosterrade in vrijheid te stellen. Eindelijk had hij succes.

Op 16 October 1657 keerde Lamberti na een gevangenschap van tien maanden en tien dagen naar Kloosterrade terug. De ambtenaren begeleidden hem tot bij de kloosterpoort.

In 1658, dus tien jaar na de vrede van Munster, was de commissie klaar met haar werk. Zij had het land van Overmaas in gelijke delen verdeeld en nu moest het lot aanwijzen, welke stukken aan de Staten Generaal ten deel vielen en welke Spaans bleven.

Bij die loting, welke in 1661 plaats vond, kregen de Staten 's Hertogenrade met het daarbij behorende gebied en ook nog Kloosterrade en Kerkrade.

Weer stond abt Lamberti op de bres, want hij voorzag, wat

de gevolgen waren. Samen met gezant de Gamarka en den Spaansen stadhouder wist hij door te drijven, dat 's Hertogenrade, Kerkrade, Merkstein, Ubach, Simpelveld en enige andere plaatsen geruild werden tegen een ander gebied. Dit gebeurde in December 1661. De koninklijke goedkeuring liet echter nog bijna een heel jaar op zich wachten.

Je ziet, Nand, abt Lamberti wijdde zijn beste krachten aan een grote zaak en hij heeft de abdij weten te bewaren voor de ondergang.

Van alle kanten werd hij dan ook gefeliciteerd. De Paus verleende den abt de mijter, als beloning voor zijn moed en beleid, een voorrecht, dat geen van zijn voorgangers ooit gehad heeft.

Dat al deze moeilijkheden Lamberti's gezondheid geknakt hadden, zul je wel begrijpen. Reeds in 1664 stierf hij, betreurd door allen, die hem gekend hadden.'

De tijd was omgevlogen. De koetsier liet de paarden stapvoets door de nauwe straten van Gemünd lopen. De prior beval hem naar de pastorie te rijden, om daar een poosje uit te rusten, want de pastoor was een vriend van Fabritius.

Op de pastorie vonden ze een goed onthaal en het toeval wilde, dat net een monnik uit het klooster van Steinfeld daar vertoefde. De prior van Kloosterrade nodigde hem uit mee te rijden, welk aanbod dankbaar aanvaard werd.

Een goed uur later ging de reis verder. Nand zat weer naast Pierre. Men kon goed merken, dat de paarden vermoeid waren.

Laat in de namiddag werd het prachtige klooster van Steinfeld bereikt.

Na een stevig maal mocht Nand het klooster bezichtigen. Pierre moest de paarden verzorgen. Een monnik ging met Nand mee en toonde hem de gebouwen. Vanaf de toren zag de jongen het gehele complex, dat een oppervlakte van zes hectaren had en omringd was door een hoge muur, en daarbuiten lagen de beukenbossen op de hellingen. Hij dacht aan het geliefde Kloosterrade. Prachtig was het hier, maar toch zou hij niet willen ruilen.

In de gastenkamer vond hij Pierre in gesprek met den gastenmeester. Een poosje bleven ze nog zitten praten met den vriendelijken monnik. Ze gingen daarna naar het aangewezen slaapvertrek en sliepen weldra zo vast, dat zij van het gelui, dat de monniken midden in de nacht naar de kerk riep voor het koorgebed, niets merkten.

21 Zich zelf verraden

Nand had niets van zijn aanstaand vertrek aan Baltus verteld. Toen Baltus 's avonds in het knechtenvertrek kwam, hoorde hij, dat zijn kamergenoot op reis was.

'Waar is hij naar toe?'

'Dat weten we niet,' antwoordde de meesterknecht. 'Pierre zei, dat hij den prior naar Aken moest brengen, en dat Nand Doveren met hem meeging.'

'Wanneer komen ze dan weer terug?' informeerde Baltus verder.

'Óók onbekend, jongen! Waarom moet je dat zo precies weten? Ben je bang alleen op je kamertje? Ze zullen je heus niet stelen, want, als ze merken, wat ze te pakken hebben, laten ze je gauw liggen, hoor!'

Baltus werd woedend, maar zweeg.

De volgende dag trof hij Most. Wacht, die kon wel eens meer weten. Hij maakte een praatje met den steenhouwer en vroeg zo terloops, waar zijn helper naar toe was.

'Die is naar Aken, jongen. Ik denk, naar het refugiehuis en het kan best zijn, dat hij daar een tijdje blijft.'

Baltus wist genoeg. Straks, als het werk klaar was, ging ie even naar huis. In anderhalf uur tijd kon hij weer terug zijn en niemand zou iets van zijn afwezigheid merken.

Na het avondeten verdween hij ongemerkt uit de abdij en haastte zich zo, dat hij ruim twintig minuten later bij zijn vader was. Omdat de jongen weinig tijd te verliezen had, lichtte hij zijn vader vlug in over de toestand en verzocht hem 's avonds met Peter in de kloostertuin te komen. Dat was goed. Om half tien zouden de mannen aanwezig zijn.

Baltus liep, zo vlug hij kon, terug naar het klooster en wist via de koestal weer ongemerkt binnen te komen. Men had hem blijkbaar nog niet gemist, want niemand vroeg of zei iets, dat op zijn afwezigheid duidde.

Op zijn kamertje gekomen, ging hij maar niet naar bed, maar bleef voor het raam staan en keek naar de duistere boom-kruinen op het plein voor de kerk.

Heel ver weg weerlichtte het. Één seconde lang vloog het felle licht langs de horizon en zette de wolken in een koude gloed.

Half tien!.... Zachtjes sloop Baltus de duistere trap af, de tuinpoort uit en begaf zich naar het prieeltje bij de fontein, waar vader en Peter reeds zaten te wachten.

'Dat is eens stipt op tijd zijn, Baltus,' bromde Peter. 'We zijn het niet gewend van je.'

Baltus snapte die toespeling maar al te goed, maar deed,

of hij 't niet hoorde. Hij schoof tussen de beide mannen op de bank en begon zachtjes te vertellen.

‘Ze hebben hem naar Aken gestuurd, naar het vluchthuis van het klooster. Daar moet hij nu te vinden zijn, tenminste dat veronderstellen ze hier. Niemand weet het precies.’

‘Wat moet hij daar doen, jongen?’

‘Dat weet ik ook niet, vader. Ik denk in huis allerlei werkjes opknappen en boodschappen doen.’

‘Als dat zo is, krijgen wij hem wel. Wij gaan naar Aken en bewaken heimelijk het huis. Verschijnt hij op straat, dan is ie er bij..... Maar zeg eens Baltus, kunnen we nu ook eens binnen kijken? Het was niet kwaad, als we wat pluimvee hadden om te verkopen op de Akense markt.’

‘Ik denk, dat het wel gaat, vader. Ik heb mijn handen vrij, nu die dwarskijker weg is. Hebben jullie zakken meegebracht?’

‘Die hebben wij altijd bij ons, want je kunt nooit weten, wat je onderweg zoal vindt.’

‘Kom, laten we gaan. We moeten de kippen vannacht ook nog plukken,’ zei Peter zich ongeduldig van zijn plaats verheffend.

‘Wacht even, Peter, niet zo gehaast. Ik moet eerst de grote waakhond in de schuur opsluiten. Hij zal jullie wel geen kwaad doen, als ik er bij ben, maar het is toch veiliger.’

Vlug verliet Baltus het priëeltje en begaf zich naar de boerderij, waar Castor dadelijk grommend op hem afkwam. Hij herkende Baltus en liet zich gewillig in de schuur brengen.

Geen vijf minuten later sloop het drietal over de hobbelige keien rond de mestfaalt naar het kippenhok.

Nadat de deur weer goed gesloten was, stak Peter de dievenlantaarn aan, waardoor de slapende dieren een beetje onrustig werden. Vader nam de jonge hanen, die in een hoek bij elkaar zaten, voor zijn rekening, terwijl Peter de beste soepkippen uitzocht.

Een grote haan vloog van de roest en veroorzaakte een hele opschudding onder de dieren.

De dieven moesten vooruit maken en hadden de zakken dan ook spoedig propvol.

Langs dezelfde weg bracht Baltus hen weer in de tuin terug, waar Peter hem nu werkelijk een daalder gaf.

Dwars door de velden liepen Ties en Peter naar huis. Een patrijs, die plotseling vlak voor hun voeten opvloog, deed hen even schrikken. In hun huisje, dat zij nog vóór middernacht bereikten, smeten zij de zakken met de spartelende kippen op de vloer. Eerst alles goed sluiten en nakijken, of er van buiten af niets te zien was. Een reet in de houten luiken stopten ze met lappen dicht.

Nu konden Ties en Peter aan hun werk beginnen. Stuk voor stuk kwamen de dieren onder het mes en al gauw lag de hele tafel vol. De mannen telden acht hanen en vijf vette kippen, een vangst, die beiden tevreden stelde.

Op de vloer lag een plas bloed. Dat was niet erg, want na het plukken konden ze dat wel opvegen.

IJverig werkten beiden verder en vóór het twee uur sloeg, waren de dieren klaar voor de markt....

De volgende morgen stapten de dieven, ieder met een groot pak onder de arm, naar de stad. Een voerman, dien ze onderweg aanklampten, liet hen meerijden tot bij de stadspoort.

Op het marktplein voor het raadhuis zochten zei een goede plaats tussen de boeren, die daar reeds met boter, eieren en pluimvee stonden.

Ties spreidde een groot grijs papier uit over de grond en legde daarop de koopwaar.

Al gauw daagden koopsters op. Peter prees zijn waren aan en nauwelijks een uur later waren zij uitverkocht. De handel had een aardig centje opgebracht, zodat ze het er nu eens van konden nemen.

In de grote herberg tegenover het raadhuis stapten Ties en Peter binnen en zij zochten achter in de gelagkamer een geschikt plaatsje. Zij bestelden een stevig ontbijt, smulden naar hartelust en dronken menig glas Akens bier, want zo'n goede dag hadden de mannen lang niet meer gehad.

Goed uitgerust en in opgewekte stemming door het heerlijk maal, verlieten zij de herberg, slenterden nog eens over de markt en kwamen bij de dom, waar zij de weg naar de Elfschoorsteenstraat vroegen aan een voorbijganger, die hun in onvervalst Akens dialect uitlegde, hoe zij lopen moesten.

Na veel vragen vonden ze de gezochte straat en een jongen wees hun het huis, waar de monniken van Kloosterrade woonden. Op een afstand bleef het tweetal staan en zij bekeken de gevel. Daar moest Nand dus zijn.

‘Weet je wat, Peter, jij gaat aan de andere kant van het huis staan, dan kan dat kereltje ons niet ontsnappen.’

Peter ging. Nu was het geduldig wachten. Ze liepen steeds op en neer, anders zou het opvallen, dat ze op wacht stonden.

Een uur verstreek, zonder dat iemand uit het huis kwam. Ook de ramen bleven gesloten.

Peter werd al ongeduldig, want hij kreeg slaap van al het bier en wilde reeds naar Ties toestappen, om hem voor te stellen op een andere dag terug te komen, toen de voordeur openging en een jongen naar buiten kwam, die een boodschappenmand droeg. Was hij dat? Ties keek.... Neen, dat was Nand niet.

De jongen kwam zijn kant uit. Ties hield hem staande en vroeg:

‘Zeg eens manneke, woon jij daar in dat huis?’

‘Zeg eens kerel, wat verbeeld jij je? Manneke?’

Ties moest geweldig lachen en zei tegen Peter, die er inmiddels ook bij gekomen was:

‘Nu kijk toch eens aan, Peter, dat jong is beledigd, omdat ik manneke tegen hem zei.’

En tot Johan, want die was het, zei hij geruststellend:

‘Zo was het niet bedoeld, jongen. Maar zeg, woon jij daar?’

‘Waarom wil je dat weten? Ik ken je niet. Wie ben je?

‘Je kunt ons gerust vertrouwen. We moeten een boodschap brengen aan een bewoner van het huis.’

‘Man, als je daar iemand spreken moet, klim de trappen op, bel en dan zul je wel terecht komen.’

Ties en Peter keken dat kordate kereltje eens aan. Nou, die was niet op de mond gevallen. Zij wilden echter weten, of Nand er was.

‘Is bij jullie in dat huis ook een zekere Nand Doveren?’

‘Neen, man, die is er niet!’

‘Is hij er dan geweest?’

‘Dat wel en als je hem spreken wilt, moet je hard lopen, anders haal je hem nooit in.’

‘Dus reeds vertrokken? Waarheen?’

‘Mens, je wil alles weten. Maar kom, je ziet er zo vriendelijk uit en daarom zal ik het je vertellen. Hij is vertrokken en waarheen? O, heel eenvoudig, de stadspoort uit.’

‘Lummel, hou ons niet voor de gek,’ bromde Peter.

‘Maak je niet dik, man, ik hou jullie niet voor de gek. Maar zeg, ik heb nu geen tijd meer. Het beste er mee, hoor, en als jullie Nand zien, doe hem de groeten van Johan uit Aken. Dat zal hem veel plezier doen.’

Johan liet de verblufte kerels staan. Deze scholden en vloekten, dat zo'n aap hen durfde te brutaliseren.

Was Nand nu werkelijk vertrokken, of had de jongen hun maar wat wijs gemaakt? Zij besloten in godsnaam maar weg te gaan.

Aan het eind van de straat ontmoetten zij een Koorheer, die naar het refugiehuis ging. Zij stapten naar hem toe en vroegen naar Nand Doveren, voor wien zij een boodschap hadden. Van den geestelijke hoorden zij, dat de gezochte voor enige maanden naar de Ahr was.

Het middaguur was reeds lang verstreken, toen de mannen er over dachten naar huis te gaan. Het was twee uur lopen en Ties hoopte maar, dat ze weer een boer aantroffen, die hen meenam. Peter voelde er ook niet veel voor de hele weg te voet af te leggen.

Door de Pontpoort verlieten Ties en Peter, een beetje onzeker

over de weg lopend, de rijksstad. Achter hen kwam een boerenkar met een witte huif.

‘Zeg, Peter, we klampen den koetsier aan. Onder dat doek is het best uit te houden.’

Ze gingen midden op de weg staan.

De man op de bok greep zijn zweep, want hij vertrouwde dat zaakje niet erg. Wat wilden die kerels? Hij hield zijn paard in.

‘Hé, voerman, goed volk! Mogen wij een eindje mee? Het is zo warm om te lopen. Je krijgt van ieder een schilling, als je het doet!’ sprak Ties.

‘Als je niks kwaads in de zin hebt, vooruit dan. Waar moeten jullie naar toe?

“Naar Bleyerheide, voerman. Als we maar een klein eindje mee kunnen, dat is al heel wat in deze hitte.”

“Stapt op! Ik moet naar Merkstein. Dus dat tref je. Kruip maar achter in de bak, daar kun je gemakkelijk zitten.”

Ties en Peter, die in een wip op de kar geklauterd waren, strekten zich behaaglijk uit in de lege wagen. Werkelijk, een reuzendag was het.

Het paard ging rustig zijn gang en de voerman dommelde een beetje, totdat Peter hem vroeg, of hij ook naar de markt geweest was.

“Neen man, ik heb vanmorgen enige zakken graan naar de stad gebracht.”

“Brengt het koren tegenwoordig nog al wat op?”

Ja, de prijs is goed, maar ik heb nog niets gebeurd, want de volgende week moet ik nog een vracht brengen en dan rekenen we pas af.’

Ties gaf een knipoogje aan Peter.

De voerman kon het gesprek niet meer voortzetten, omdat hij op het paard moest letten, want uit de tegenovergestelde richting kwamen enige rijtuigen.

Nadat die gepasseerd waren, hielden Ties en Peter zich slapende, maar piekerden er intussen over, op welke wijze zij dien sukkel de volgende week van zijn geld konden beroven. Van tijd tot tijd keken zij elkaar 'ns aan en loerden naar wat de voerman deed. Deze sliep. Daarom begonnen ze zachtjes een gesprek.

‘Hoe lang denk je, dat die Nand weg blijft, Ties?’

‘Ik weet het niet. Dat moet Baltus maar eens uitvissen. In elk geval, dat zeg ik je, Peter, aan Ties van Bleyerheide ontsnapt hij niet.’

De voerman, die heimelijk luisterde naar het gesprek, kreeg een schok, toen hij die naam hoorde.

Ties van Bleyerheide? Wacht eens, waar had hij die naam ook weer gehoord? O, ja, de vorige dag nog. Zijn broer, de schout

van Kerkrade, had het er over, dat die kerel onvindbaar was. Hij sprak ook van een zekeren Nand, die door dien schurk overvallen was. Dus zo'n schoelje zat achter hem in de wagen. Wacht, baas, nu hoefde de schout niet lang meer te zoeken. Hij zou die vagebonden zelf thuis brengen, dan wist ie meteen, waar zij woonden.

Kohlscheid waren ze voorbij en bij Pannesheide vroeg de voerman:

'Waar wonen jullie? Dan breng ik je meteen even thuis. Voor mij betekent dat niets en voor jullie is het misschien prettig'.

'O ja, graag man,' antwoordde Peter. 'Wacht, ik kom bij je zitten, dan wijs ik je de weg.'

Een kwartier later stonden zij voor het huis in Klein-Nulland.

Ties nodigde den man uit binnen te komen om een glaasje te drinken, waarvoor deze echter bedankte. Hij nam afscheid en zei:

'Als jullie weer in de stad komen, wacht maar op mij.'

'Wij komen er zowat elke dag. Wanneer kom jij weer en hoe laat vertrek je dan, anders konden we wel eens lang en bovendien vergeefs wachten.'

'De volgende week Donderdag en tegen dezelfde tijd. Dus om twee uur bij de Pontpoort.'

'Best, voerman. Tot ziens dan en wel bedankt voor je vriendelijkheid!'

Ties en Peter keken den man, die de volgende week zeker niet zo vrolijk fluitend naar huis zou rijden, grinnekend na.

'Vooruit, Peter, we gaan wat eten en een uurtje rusten. Dan wandelen we straks nog even naar Baltus.'

'Waarom dat, Ties?'

'Kijk eens, "kompel", ik had zo gedacht. Die Donderdag moet een goeie voor ons zijn en daarom is het nodig, dat we van te voren nog eens een nachtelijk bezoek aan het klooster brengen.'

'Wat wil je er halen?'

'Ik heb wel eens in de provisiekelder gekeken, als ik bij Baltus was, en in die ruimte zijn heel wat levensmiddelen, vooral boter en kaas, opgeborgen. Je hebt vanmorgen in Aken wel gezien, dat die artikelen een aardige winst opleveren.'

Peter vond het goed en tegen de avond wandelden beiden op hun gemak naar Kloosterrade, onderweg hier en daar een praatje makend met enkele bekenden. In de buurt van de abdij was nog een knecht op het land bezig. Ze stapten naar hem toe en vroegen, of hij nog lang werk had.

Neen, hij was zo klaar.

'Wil je aan Baltus vragen, of hij even bij zijn vader wil komen?'

‘Ja, dat is goed. Wacht maar even.’

Een kar, die een eind van hen verwijderd snel over de weg reed, trok de aandacht van de mannen. Zij herkenden den voerman.

‘Waar zou die de hele middag geweest zijn? Hij moest toch al lang in Merkstein zijn, is 't niet, Peter?’

‘Ja, dat snap ik ook niet.’

‘Die wagen zag ik zo straks voor het huis van den schout staan,’ mengde de knecht zich in het gesprek.

‘Was jij dan in Kerkrade?’

‘Ja, ik was bij schepen Kerkhofs, om een zakje klaverzaad te brengen.’

Ties en Peter keken elkaar aan. Wat had die vent bij den schout te doen? Allicht, dat hij van zijn reis naar Aken verteld had.

‘Vanmorgen was de schout ook in de abdij,’ ging de knecht verder.

‘Wat zocht hij dan bij de monniken?’ vroegen Ties en Peter tegelijk.

‘In de afgelopen nacht hebben dieven een bezoek aan ons kippenhok gebracht en meer dan een dozijn dieren gestolen. Hoe zij binnengekomen zijn, snapt niemand.’

‘En heeft de schout geen spoor van de daders kunnen ontdekken?’ vroeg Peter met een knipoogje naar Ties.

‘Neen, niets. 't Is gewoon een raadsel.’

‘Onbegrijpelijk. Ik meen toch wel eens 'n waakhond gezien te hebben. Was die er niet?’

‘Of die er was, maar dat is nu het geheimzinnigste aan het geval. De hond zat opgesloten in de schuur en wij weten zeker, dat ie over het erf rondliep, toen wij naar bed gingen. Hoe ze dat klaar gespeeld hebben, is gewoonweg niet te begrijpen.’

De twee rabauwen moesten hard lachen. Dat was een goeie mop, vonden ze.

Intussen was de knecht klaar gekomen met schoffelen en nu kuierde het drietal, druk pratend over de diefstal, naar het klooster.

Baltus, die spoedig present was, kreeg een pluimpje van vader en Peter. Zij spraken af, dat zij in de nacht van Woensdag op Donderdag weer kwamen om boter en kaas te stelen. Baltus moest alles goed voorbereiden. Zij beloofden hem een flinke beloning, als hij zorgde, dat het plan lukte, waar de jongen natuurlijk voor instond, omdat die Doveren hem niet meer in de weg was. Baltus vroeg, of ze wat van hem gehoord hadden.

‘Ja, jongen, maar we moeten geduld hebben. Hij is naar de Ahr. Waar dat is, weet ik niet. Naar men ons vertelde, zou hij daar een tijdje blijven.

‘Zoveel te beter, vader. We kunnen nu tenminste ongestoord onze gang gaan. Aan de wraak ontkomt hij toch niet, want oom Chris vergeten wij nooit!’

‘Neen, Baltus, dat doen we ook niet. O, ja, ik zou het haast vergeten. Je moet niet naar huis komen, als je vrij hebt, omdat wij een tijdje afwezig zullen zijn. De volgende week Woensdag vind je ons in het priëeltje. Dag, jongen! Goed uitkijken, hoor!’

Baltus keek vader en Peter, die de weg naar 's Hertogenrade insloegen, nog een tijdje na.

Daarna draaide hij zich om en ging al vast een kijkje nemen bij de ingang van de provisiekelder, waarvan de deur wijd open stond. Beneden zag hij een broeder bezig met de vaten en hij vroeg, of ie 'n handje helpen kon, welk aanbod met plezier aanvaard werd. Zo kreeg Baltus een goede gelegenheid om de situatie eens goed op te nemen.

Baltus had al gauw in de gaten, dat men van buitenaf niet in de kelder kon komen, omdat de deur met twee zware schuiven gesloten werd.

Waar die binnendeur uitkwam, was hem onbekend. Hij wist het zo in te pikken, dat hij langs die kant de kelder kon verlaten. Hij belandde in een smal gangetje, dat hij reeds vaak gezien had, zonder te weten, waar het naar toe leidde.

Ziezo, voorlopig wist Baltus voldoende. De volgende dagen had hij nog tijd genoeg om de inbraak verder voor te bereiden.

22 In de val

De schout van Kerkrade was erg in zijn sas met het nieuwtje, dat zijn broer hem zo onverwachts bracht. Dus Ties Langeveld was het, die zich Ties van Bleyerheide noemde. Dan hadden zij nog lang kunnen zoeken, maar nu was het een kleine moeite om hem in te rekenen. Tenminste zo dacht de schout, in werkelijkheid zou het anders zijn.

Ties had een fijne neus gehad, toen hij besloot naar 's Hertogenrade te gaan, om daar een paar dagen bij een kennis te blijven.

Al vroeg in de morgen verschenen de dienaars van het gerecht voor het huisje in Klein-Nulland en omsingelden het, om iedere poging tot ontvluchting te kunnen verijdelen.

De schout ging met een politieman naar de deur en draaide aan de klink.

Gesloten!

Op de deur bonzend, eiste hij in naam der wet toegang. Geen antwoord. De eis werd herhaald, maar er kwam geen leven in de woning.

De schout riep twee mannen en beval, de deur met geweld te openen, iets, wat niet veel inspanning kostte. De mannen lieten zich met hun volle gewicht tegen de deur vallen, die met een smak open vloog, zodat beiden in de donkere keuken rolden. Zij stieten de luiken open en de zon verlichtte het rommelige vertrek, waarin een bedompte lucht hing.

De weinige kamers waren spoedig doorsnuffeld. Niets vonden ze, behalve een zak kippenveren.

De schout ging een licht op. Misschien had die Ties ook wat met die inbraak in Kloosterrade te maken. De zak met inhoud moest mee en omdat er verder niets meer gevonden werd, sloot de schout, zo goed het ging, weer de huisdeur.

Bij de buren informeerde de politieman naar de bewoners, maar die konden hem niet veel vertellen, omrede zij weinig met die mannen in aanraking kwamen. Dagenlang zagen zij hen soms niet en waar ze nu verbleven, was hun onbekend.

De politie ging weer weg. Één man moest in de buurt blijven, om de omgeving in de gaten te houden. Alles te vergeefs, want geen levende ziel vertoonde zich en 's avonds werd die man afgelost door twee anderen, die gedurende de ganse nacht de wacht hielden en ook niemand zagen.

Ties en Peter verbleven te 's Hertogenrade en kwamen zo weinig mogelijk op straat.

Drie dagen later waagde Peter het eens poolshoogte te gaan nemen. Vermomd als marskramer slenterde hij langs de huizen van Klein-Nulland. Zodra hij aan de deur van Ties zijn huis

rammelde, schoot een politieagent op hem af en vroeg, wat ie daar doen moest.

‘Dat zie je toch wel, man. Ik verkoop allerlei snuisterijen. Heb je misschien ook iets nodig?’

‘Neen, dat niet. Maar hier is niemand thuis. Kom jij wel eens meer hier in de buurt?’

‘Zowat elke veertien dagen. Maar bij dit huis gebeurt het nog al 'n keer, dat niemand open doet.’

‘Weet je misschien waar die menschen naar toe zijn?’

‘Hoe kan ik dat nu weten? Twee keer opende een lange, magere man me de deur. Hij kocht echter niets. Kom, laat ik 'ns verder gaan, want ik heb vandaag nog haast niets verkocht.’

Peter, die nu genoeg wist, ging bedaard naar het volgende huis.

‘Laat ze maar waken,’ bromde hij, ‘wij komen voorlopig niet terug.’

Nu de nasporingen van den schout vruchteloos bleven, ging deze in Merkstein zijn broer Lennert 'ns opzoeken, om van hem nog eens een nauwkeurige beschrijving van de twee gauwdieven te krijgen. Toen hij zei, dat hij achter het net gevist had, sprong zijn broer op en riep:

‘Dat is niks, Willem! We krijgen ze. toch!’

‘Hoe dan, Lennert?’

Lennert vertelde nu, hoe zij overeengekomen waren, om de eerstvolgende Donderdag weer mee te rijden.

‘Ik heb die schavuiten in de gaten. Ik liet me ontvallen, dat ik dan geld zou beuren en nu durf ik er alles op te verwedden, dat zij het op mijn beurs gemunt hebben. Ik heb een plan! Let op, Willem!

Tegen twee uur staan ze bij de Pootpoort op mij te wachten. Ik laat ze opstappen. Een eind verder sta jij met je mannetjes. Je houdt mijn kar aan en eist een onderzoek. Dan heb je ze voor het grijpen, snap je?’

‘Top, jongen! Slim bedacht, hoor! Dat doen we. Een eind voor de poort stellen wij ons verdekt op. Ik blijft op straat op en neer lopen en als je me ziet, knal je met de zweep, het teken, dat ze in de wagen zijn.’

‘Afgesproken, broer! Tot Donderdag!’ - - -

* * *

Doordat Baltus alles fijn uitgespionneerd had, hadden vader en Peter een aardige hoeveelheid boter en enige kazen kunnen bemachtigen.

Nu waren ze op weg naar Aken en stapten moeizaam voort in de hitte. De hevige onweersbui, welke hen in de buurt van Richterich overviel, dwong de mannen ijlings een schuilplaats in een oude schuur te zoeken. De bliksemflitsen schoten onophoudelijk uit de donkere wolken, de donder ratelde onheilspellend en een dicht regengordijn hulde huizen en bomen in een waas.

Flits...., een hevig licht en vlak daarop een geweldige slag. Ties en Peter hielden de handen voor de ogen. Dat was raak geweest. Een vijftig meter verder zagen zij, dat de bast van een canada van de top tot de wortel opengescheurd was.

De storm, die nu losbrak, joeg de wolken met een geweldige vaart naar het Zuiden. De regen werd minder en na een kwartiertje scheen de zon weer.

Ties en Peter namen hun pakken wederom op en begaven zich dadelijk op weg. Zij kwamen nog tijdig op de Akense markt, waar zij niet lang op kopers hoefden te wachten, want zo gauw de mensen bemerkten, dat ze goede waren hadden, vloog alles weg.

In de grote herberg bleven ze plakken tot kwart voor twee. Het carillon speelde het derde kwartier, toen ze opstonden om zich naar de afgesproken plaats te begeven.

'Ziezo, Ties, deze dag wordt de beste, die we ooit gehad hebben. Vind je ook niet?'

'Nou en of. In het veld achter Richterich kunnen we het best de beurs opeisen. Geeft hij ze niet goedschiks, dan... je weet wel.'

Ze hadden nauwelijks een paar minuten bij de poort gewacht, toen de bekende huifkar verscheen.

De voerman wuifde en riep, dat zij buiten de stad mochten opstappen. Dat gebeurde. De mannen kropen achter in de wagen en gingen gemakkelijk liggen.

Gelukkig bemerkten ze de glimlach van den voerman niet, toen deze met een krachtig 'vooruit beestjes' de paarden aanzette.

Ties en Peter gaven elkaar een knipoogje en verkneukelden zich reeds bij voorbaat, dat zij op een gemakkelijke manier een aardig sommetje in handen kregen. Wat zou die sukkel een beteuterd gezicht trekken.

Ze hadden de Tiddarderberg bereik en stap voets trokken de paarden de wagen de helling op.

Lustig liet de boer de zweep knallen.

'Halt, voerman!' riep een stem.

Dadelijk stonden de dieren stil. Lennert deed, alsof hij zijn broer niet kende en riep verontwaardigd:

‘Wat moet dat betekenen? Wie ben je?’

‘Wij moeten weten, wat je vervoert!’

Op dat moment kwamen een tiental mannen uit de struiken langs de weg te voorschijn en vormden een kring rondom de kar.

‘Nou, bij mij is niks te vinden. Ik heb graan naar de stad gebracht. Hier achter me in de bak zitten twee mannen, die de Akense markt bezochten. Laat me dus in vrede verder rijden.’

‘Ho, manneke, wij willen dat eerst zien. Kom maar 'ns naar beneden en die twee personen in de wagen moeten ook uitstappen.’

Alle drie deden, wat hun bevolen werd.

Nauwelijks stonden Ties en Peter op de grond, of de politiemannen vielen over beiden heen en eer zij goed en wel van de schrik bekomen waren, lagen zij stevig geboeid op de straatkeien.

De schout wendde zich tot Ties:

‘Had je niet gedacht, hé Ties Langeveld, dat je reisje zo zou aflopen? Wat hebben jullie in Aken uitgevoerd?’

Geen antwoord, enkel een kort spotlachje.

‘Lach maar! Nu kun je het nog. Ju zult ook een keer anders piepen, Ties van Bleyerheide. Je kameraad zal misschien wel zo goed zijn ons te zeggen, wat jullie in de stad te doen hadden?’

Peter zweeg eveneens.

‘Kijk, die is ook stom van verbazing, dat hij opeens zoveel gezelschap heeft gekregen. Maar, niet erg hoor. We zullen nog wel tijd genoeg krijgen, om samen wat te keuvelen. Mannen, aanpakken!’

Naast de gevangenen, die zonder veel omslag in de wagen gehesen werden, namen op bevel van de schout vier dienaars plaats, om Ties en Peter te bewaken en te 's Hertogenrade op de burcht in te leveren.

Tot boven op de berg liepen de mannen, die geen dienst hadden, naast het voertuig. Daar zetten de paarden zich in een draf, zodat de begeleiders van zelf achterbleven.

* * *

Gedurende de tijd, dat Ties en Peter in voorarrest zaten, verzamelde de schout allerlei gegevens omtrent de gevangenen en zodra hij daarmee klaar was, begon het verhoor.

Eerst verscheen Ties voor den rechter. Als getuige zat Kaspar Hembeek naast den griffier. Op de vraag of hij dien man kende, antwoordde Kaspar, dat hij de persoon was, die Nand Doveren in de kelder bij baas Kreekmans gebracht had. Duidelijk had hij hem in het licht van het kelderraam gezien.

Ontkennen ging niet meer en daarom gaf Ties maar toe, dat hij in opdracht van een onbekende dien jongen naar dat huis gebracht had. Wie die opdrachtgever was, kon hij niet zeggen.

'Breng hem weg,' beval de rechter, 'en haal den andere.'

Peter stond zenuwachtig aan zijn jas te plukken, toen de rechter hem streng aankeek.

'Ben jij Peter Korten?'

'Ja, heer.'

'Zo net heeft je medeplichtige verklaard, dat jij de leiding had bij die roofoverval. Dat zal je duur komen te staan, Peter Korten. Vertel ons maar eens precies, waarom en hoe je dat gedaan hebt.'

Peter werd rood van kwaadheid. Nu wou die Ties hem voor alles laten opdraaien.

'Maar, Heer Rechter, wat een gemene leugenaar. Hij heeft de hele zaak op touw gezet, evenals die inbraak in Kloosterrade.'

'Zo, zo, zijn jullie daar ook schuldig aan? Kijk, kijk, dat wordt interessant.'

Peter, die in zijn woede onvoorzichtig geweest was, beet zich op de lip. Het was echter te laat en om het niet erger te maken, zei hij verder geen woord meer. Het verhoor werd gesloten.

De volgende dag maakten de gevangenen kennis met de folterkamer, maar ze bleven bij hun eerste verklaring, dat een onbekende hun tegen een goede beloning de opdracht gegeven had Nand Doveren te vangen.

Het vonnis luidde: geseling en enige jaren opsluiting op water en brood!

De beide inbraken werden apart behandeld.

Ties bleef bij hoog en laag beweren, dat hij daar niets mee te maken had.

Een grote zak werd binnengebracht en op de vloer leeggeschud.

Met verbazing keek Ties naar de hoop veren. Wat had dat te betekenen? Onwillekeurig moest Ties lachen en hij bromde:

'Dat is zeker voor mijn veren bed. In elk geval te verkiezen boven de hoop stroo, waar ik nu op slaap.'

Dadelijk schoot een stokbewaarder toe, die hem een paar flinke porren in de rug gaf en snauwde, dat hij zwijgen moest.

Ties Langeveld, vertel ons eens, hoe die veren in je huis gekomen zijn? Die zak vonden wij bij een huiszoeking.

Op het eerste moment wist de man geen antwoord te geven. Toen probeerde hij zich te redden met de uitvlucht, dat hij die veren gespaard had, om ze later te gebruiken.

'Probeer nu niet, ons wat wijs te maken, man, anders moeten we weer het bekende middel toepassen, waarvan je bij ervaring

weet, dat het een goede uitwerking heeft. Zeg, hoe zijn jullie binnen gekomen?'

Ties dacht aan de afspraak, dat zij Baltus nooit zouden verraden. Daarom zei hij maar gauw:

'Wij zijn met behulp van een ladder, welke wij in de kloostertuin vonden, op de binnenplaats gekomen.'

'Hebben jullie de waakhond in de schuur opgesloten? Leg eens uit, hoe je dat klaar gespeeld hebt?'

'Een waakhond?' vroeg Ties verwonderd. Die hebben wij niet gezien!'

'Hoeveel kippen waren het? Aan de veren te oordelen wel een vijftien stuks.'

'Zo ongeveer zal 't wel zijn. Precies weet ik het niet meer.'

De cipier bracht Ties weg en nu was Peter aan de beurt, die nagenoeg hetzelfde verklaarde als zijn kameraad. De rechter was tevreden.

Nu de tweede inbraak. Men had geen enkel bewijs, dat het tweetal daar schuldig aan was.

Maar Langeveld, hoe kwamen jullie aan al dat geld, dat je bij de gevangenneming op zak had? Het was nog al een groot bedrag voor jullie soort volk!'

Die vraag kwam vrij onverwachts en Ties raakte een ogenblik in de war. Hij herstelde zich weer gauw en antwoordde:

'Dat geld heb ik van een kennis in Aken teruggekregen, die het jaren geleden van mij geleend heeft.'

De rechter, die Ties naar de gevangenis terugstuurde, was nieuwsgierig naar de verklaring van Peter Korten.

Op de bewuste vraag wist deze ook geen antwoord en het verzinsel klopte in het geheel niet met de verklaring van Ties, zodat de rechter begreep, dat zij geen tijd meer gehad hadden, om een afspraak te maken over de herkomst van dat geld, ingeval zij gesnapt werden. Hij zag in, dat hij met doortrapte booswichten te doen had en veroordeelde ze dan ook tot gevoelige lichamelijke straffen.

* * *

Voor Baltus, die nu in angst en zenuwslopende spanning leefde, was het een ellendige tijd, want een onvoorzichtig woord kon hem in de grootste moeilijkheden brengen. Bij eenieder, die hij buiten de abdij ontmoette, informeerde hij voorzichtig naar de gevangenen, zorgvuldig verzwijgend, dat zijn vader er bij betrokken was. De gekste dingen werden hem verteld, zodat Baltus ten lange laatste niet meer wist, wat hij geloven kon. Als hem gevraagd werd, of die Langeveld familie was, dan maakte hij zich van die netelige vraag af door te zeggen, dat er wel meer Langevelden in Bleyerheide woonden.

Op zekere morgen moest Baltus bij den abt komen. Met kloppend hart verscheen hij in de werkkamer.

De abt vroeg hem, of hij wist, dat zijn vader Nand Doveren achtervolgde. Baltus ontkende het en beweerde uit angst voor het gerecht, niet te weten, waarom zijn vader Nand zo haatte.

De abt, die aan zijn onschuld geloofde, temeer, omdat de naam van den jongen geen enkele keer gedurende het proces genoemd was, gaf Baltus de raad de abdij zo weinig mogelijk te verlaten. Wel vond hij het goed, dat Baltus zijn vader eens ging bezoeken in de gevangenis en hij beloofde bij de heren van het gerecht de toestemming daarvoor te vragen.

Baltus was blij, toen hij weer in de gang stond.

De dagen, die nu volgden, waren voor hem allesbehalve prettig. Zich angstvallig zoveel mogelijk terughoudend, volgde hij met spanning de gesprekken en hij luisterde, of zijn naam niet genoemd werd in verband met het proces.

De veroordeling bracht in zoverre een verlichting, dat Baltus nu zekerheid had, dat vader en Peter hem gespaard hadden.

Zodra de jongen vrij was, begaf hij zich naar 's Hertogenrade, waar hij zonder veel moeilijkheden in de gevangenis toegelaten werd. Hij schrok, toen hij zijn vader zag.

Lange tijd zaten zij zwijgend tegenover elkaar, tot Baltus de hand van zijn vader greep en hem vertelde, wat een angst en verdriet hij geleden had.

‘Ja, beste jongen, dat begrijp ik wel. Maar we hebben je toch niet verraden. Zeg me eens, Baltus, had je geen moeilijkheden om binnen te komen?’

‘Dat ging nog al goed, vader, want de abt heeft een goed woordje voor mij gedaan. Kon ik nu maar wat voor je doen, dat je hier vandaan kwam.’

‘Dat kun je, Baltus,’ fluisterde Langeveld. ‘Als je weer komt, breng dan, verborgen onder je kleren, een vijl mee. Ik wil in elk geval een poging wagen om uit te breken.’

Baltus kon geen antwoord meer geven, want de cipier kwam de cel binnen en zei, dat de jongen vertrekken moest.

Van tijd tot tijd ging Baltus naar de gevangenis en wist twee vijlen naar binnen te smokkelen, die zijn vader zorgvuldig onder het stroo van de slaapplaats verborg.

23 Het spook van de ‘Bonte Koe’.

Nand voelde zich goed thuis in Ahrweiler en de zomer was voorbij, voor hij het wist. Door de week was het flink aanpakken, want de vergroting van de Roderhoeve moest voor de wijnoogst klaar zijn.

's Zondags maakte Nand met de andere knechts uitstapjes naar de verrukkelijke plekjes in het schone Ahrdal en naar de trotse burchten boven op de bergtoppen.

Ook de Saffenburg, die hem heel bijzonder interesseerde, bezocht hij verschillende keren. Daar immers woonden eeuwen geleden graaf Adelbert en graaf Adolf, die aan Ailbertus het land bij 's Hertogenrade, waar nu de abdij staat, schonken.

Pierre, de koetsier, was ook nog op de Roderhoeve. Kort na hun aankomst was hij ziek geworden, zodat de prior toen gedwongen was een anderen koetsier te huren, om terug te rijden naar Kloosterrade.

Na enige weken was Pierre weer zo ver hersteld, dat hij licht werk kon verrichten. Ook hier kwam hij met zijn bijgelovige praatjes voor de dag tot groot vermaak van de knechts. Met een ernstig gezicht stond hij tegen Nand te beweren, dat die heks op de weg naar Eupen hem die ziekte op 't lijf gejaagd had. Ze had vast en zeker in dat korte moment, waarin ze voorbijgereden waren, vat op hem gehad. Natuurlijk volgde op zijn redevoering een daverend gelach en Pierre ergerde zich geweldig over de ongelovigheid van zijn toehoorders.

Op een avond, dat de koetsier vroeg naar bed was, spraken de knechts onder elkaar af, hem voor zijn vertrek nog eens flink er tussen te nemen. Die pret wilden ze hebben.

Één van de jongens, een zekere Prik, die steeds vol grappen en streken zat, bood zich aan, om op een avond te gaan spoken en dan Pierre eens danig de schrik op het lijf te jagen.

Met gejuich werd dit voorstel aangenomen en Nand stelde voor er mee te wachten tot na de oogst. Dat werd goed gevonden. Prik had dan de tijd om zich voor te bereiden.

Goed half October werden de stellages en de overgebleven bouwmaterialen opgeruimd.

De week daarna begon het druivenplukken. Zingend trokken de plukkers met grote manden op de rug naar de wijnbergen. Overal langs de hellingen waren de mensen druk bezig en er heerste vreugde en bedrijvigheid in het hele dal. De volle korven werden naar beneden gedragen en daar op een lange ladderwagen geplaatst, welke ze naar de hoeve reed. Bij de wijnpers hadden de mannen hun handen vol. Voortdurend vloeide het diep-rode druivensap in de vaten. Als die vol waren, werden ze in de kelder gebracht, waar na enige tijd het sap begon te gisten.

Na die eerste gisting werden de vaten gesloten en gereed gemaakt voor het transport naar Kloosterrade. Daar liet men dan de jonge wijn nog een tweede keer gisten. De pluk werd besloten met een vrolijk druivenfeest.

Nand vond het een zalige tijd en zei, dat Vader Abt hem gerust ieder jaar naar Arhweller mocht sturen.

Nu was het geduldig wachten op de wagens uit Kloosterrade, die reeds onderweg waren. Omdat de mannen meer vrije tijd hadden, gingen zij nu ook al 'n keer in de week uit.

Het toeval wilde, dat een ruiter bij de hoeve afsteeg en vertelde, dat de voertuigen van Kloosterrade de volgende morgen zouden arriveren. Hij was ze gepasseerd en de leider van het transport, met wien hij een kort praatje gemaakt had, had hem verzocht die boodschap in Ahrweiler te willen afgeven.

'Dan is dit de laatste avond, Nand,' zei Prik. En fluisterend, opdat Pierre het niet horen zou:

'Vanavond ga ik spoken.'

'Hoe lap je hem dat?'

'Zul je nog wel zien. We gaan straks naar Dernau. Daar maken we de hele avond plezier en op de terugweg zie je het spook verschijnen. We hebben geluk, want het is volle maan.'

'Ik ben beslist nieuwsgierig, Prik. Misschien, dat die Pierre dan ook een keer genezen is van zijn domheid.'

'Ik hoop het voor hem, Nand.'

De hele dag door brachten de pachters van de hoeven, welke het eigendom van de abdij waren, hun wijntienden naar de Roderhoeve. Met wijn betaalden zij hun jaarlijkse pacht.

Tegen vier uur waren alle pachters er geweest en nu mochten de knechts hun voorgenomen afscheidsfeest in Dernau gaan vieren.

Het werd een erg leuke avond. Ieder moest iets grappigs voordragen.

Nand ging op een tafel staan en speelde 'De heks van Eupen' tot groot vermaak van de aanwezigen. Alleen Pierre keek met gefronste wenkbrauwen naar den grappenmaker.

Toen Nand weer ging zitten, bromde de koetsier:

'Je spot er maar mee, tot het te laat is.'

'Pierre, als jij je mond niet houdt over die onzin, dan klim ik weer op de tafel en speel ik 'De peettante van Fieke', dreigde Nand.

Om erger te voorkomen zweeg de koetsier maar gauw. Stel je voor, dat die vlegel hier in dit lokaal onder al die vreemde mensen die dingen ging vertellen. Hij was maar wat blij, dat ze weer gauw naar Kloosterrade teruggingen.

Tegen tien uur verlieten zij met veel lawaai het stille Dernau en zij volgden de weg, die vlak langs de Ahr liep.

Twee knechts zaten elkaar achterna, waarbij er één uitgleed en pardoes in het koude water viel.

Direct sprong Nand, die in de afgelopen zomer uitstekend had leren zwemmen, den jongen achterna en bracht hem met vrij veel moeite op het droge.

Bij een boerderij in de buurt, waar nog licht door de hartjes van de luiken scheen, vroegen zij om hulp.

Toen de bewoners hoorden, dat zij knechts van de Roderhoeve waren, mochten zij binnen komen en werd het tweetal dadelijk van droge kleren voorzien. De vrouw stookte het vuur op en hing het natte goed bij de schouw. De jongens, die bij echt gezellige mensen terecht gekomen waren, vertelden allerlei grappen. Zo werd het al gauw middernacht, wat niet erg was, want de poortwachter van Ahrweiler wist, dat zij pas na sluitingstijd zouden terugkomen.

De kleren waren droog. Ieder trok zijn eigen plunje aan. Luidruchtig bedankten zij den boer en de boerin voor de genoten gastvrijheid.

Prik was ongemerkt verdwenen, nadat hij de anderen had ingelicht. Allemaal waren zij benieuwd, naar wat er komen zou. Ze hielden Pierre al een beetje voor de gek, want het was middernacht en de spoken reden door de lucht.

Het dorpje Dernau lag al een eind achter hen en duidelijk konden de jongens de vooruitspringende

rots, die de ‘Bonte Koe’ genoemd wordt, onderscheiden in het heldere maanlicht.

Opeens grijpt Pierre de twee knechts, die naast hem liepen, vast en fluisterde met angstige stem:

‘Kijk, kijk, daarboven op de rots! Een spook! Zien jullie wel, dat er geesten in de nacht ronddwalen. Kijk, het spook kruipt op de rots en maakt allerlei gekke gebaren tegen ons!’

Het hele troepje stond met belangstelling naar boven te kijken. Daar schoof de witte gedaante op de voortuitstekende rotsblok. Echt wat van Prik. Eigenlijk waaghalzerij. Gleed hij uit op dat gladde gesteente, dan kostte het hem zijn leven.

Het spook maakte allerlei be-

wegingen en strekte de armen uit, alsof het de toeschouwers wilde uitnodigen naar boven te komen.

'Blijft stil staan, jongens!' riep de geschrokken Pierre. 'Als we aan die uitnodiging toegeven, gaan wij ons ongeluk tegemoet!'

Niemand lachte. Eigenlijk hadden ze maar half gehoord wat de man zei, omdat ze met gespannen aandacht naar Prik keken, die maar kalm verder spookte.

Ze zagen, dat het spook zich bukte, iets opraapte en er mee gooide. Een flinke kei rolde langs de rotsen naar beneden en viel met een plons in de snelstromende Ahr.

De witte gedaante, die langzaam weer terugknoop, ging nog één keer rechtopstaan, hief de armen omhoog, stiet een doordringende kreet uit en verdween met een sprong in het struikgewas.

Een ogenblikje stonden de jongens nog te kijken. Toen kwamen de tongen los.

Met een bleek gezicht stond Pierre heftig te redeneren en legde er vooral de nadruk op, dat hij toch gelijk had. Nu hadden ze het allemaal met eigen ogen gezien.

'Zeg, Pierre, kom mee. We klimmen naar boven en geven dat spook een flink pak slaag. Mijn handen jeuken al,' stelde er een voor.

'Ja, Pierre, dat doen we! Jij voorop! Of durf je soms niet?' riepen de anderen.

'Voor geen geld ter wereld bemoei ik mij met de geesten. Vader zei altijd: Laat ze met rust en er kan je niets gebeuren.'

De jongens hadden moeite genoeg om zich goed te houden. Die Prik had het keurig gedaan. Daar zouden zij nog lang van genieten.

Pierre spoorde zijn makkers aan, nu vlug door te stappen en vooral niet om te kijken, als zij aan de griezelige plek voorbijgingen.

'Volgt mij maar en houdt verder je mond, dan gebeurt er niets,' kommandeerde hij.

Hij ging verder en de anderen volgden, heimelijk lachend over den dapperen koetsier.

Zij kwamen bij de bocht, waar de vervaarlijke steenklomp een eind boven de weg uitstak. Op dat moment rolden enige losse stenen naar beneden. Schichtig keek Pierre, waar die vandaan kwamen.

O, hu...., daar zag hij de witte gedaante tussen de wijnstokken. Zij kwam naar beneden, stiet allerlei klanken uit en dreigde met de vuisten.

Pierre, die geweldig schrok, ging als een haas er vandoor en rende, wat ie maar kon. Het geroep van zijn kameraden hoorde hij niet.

Aan het plezier kwam geen einde. Sjonge, sjonge, wat een grap. Ze stonden rondom Prik, die er potsierlijk uitzag in het witte laken, en zij vonden allemaal, dat hij zijn rol uitstekend gespeeld had.

De torenklok van Dernau waarschuwde de jongens, dat ze voort moesten maken, want ze waren reeds lang over tijd. Vrolijk pratend stapten ze nu vlug op huis aan met het spook in hun midden.

In de uitbundige pret hadden zij niet bemerkt, dat er enige karren achterop kwamen, totdat het knallen van een zweep hen deed omkijken. Wie konden dat nog zijn? Nand dacht onwillekeurig aan de wagens uit Kloosterrade. Maar dat was onmogelijk, want die kwamen pas de volgende morgen, had de ruiter gezegd. In het licht van de maan zagen zij, dat het twee lange voertuigen waren, en daarom werd besloten te wachten. Misschien konden ze wel meerijden.

De eerste wagen hield stil en de man, die het voorste paard bij de kop vasthield, vroeg, of het nog ver was naar Ahrweiler.

‘Neen, man. Een half uurtje nog,’ antwoordde Nand. ‘Is U niet de pachter van de Vroenhof?’

‘Ja, dat ben ik. We moeten naar de Roderhoeve om de wijn te halen. Wie ben jij, dat je me zo goed kent?’

‘Wat een bof! Ik ben Nand Doveren. Die jongens hier werken allemaal op de Roderhoeve. Maar we hebben jullie niet vóór morgenvroeg verwacht.’

De Kloosterraders waren zichtbaar verheugd, nu zij een bekende troffen in het vreemde land.

Na de eerste kennismaking werd de reis voortgezet.

Nand liep naast den pachter, terwijl de anderen op de karren klommen.

Pachter Belten vroeg, hoe het kwam, dat zij nog zo laat onderweg waren. Nand vertelde hem van hun afscheidsfeest.

‘Waarom bleef je niet ergens overnachten, Belten?’

‘Ja, Nand, dat zal ik je eens gauw zeggen. We hebben 'ns precies gevraagd, hoe ver het nog was, en hebben toen maar besloten door te gaan, want voor ons is het reizen in dit land niet zo prettig. De lui spreken zo'n eigenaardig taaltje.’

‘Dat is zo. Maar vertel eens, heb je niets van mijn ouders gehoord? Hoe gaat het in de abdij?’

‘Voorgisteren was je vader nog bij me. Thuis maken ze het nog best. Ik moest je veel groeten doen en van je vader kreeg ik een pakje voor jou. Straks krijg je het, want 't ligt in de andere wagen, waar Baltus het opgeborgen heeft.’

‘Hé, is die ook meegekomen? Dat vind ik leuk!’

‘Er is heel wat gebeurd, jongen, gedurende je afwezigheid. Dien Ties van Bleyerheide hebben ze ook te pakken gekregen.

Hij en zijn maat, een zekere Peter Korten, zijn zwaar gestraft.'

Nand, die bij dit nieuws grote ogen opzette, vroeg nieuwsgierig:

'Wie was dat dan, die Ties?'

'Een zekere Langeveld! Baltus heet ook zo, maar ik geloof, dat hij er niets mee te maken heeft. Ties van Bleyerheide probeerde uit de gevangenis te ontvluchten en is daarbij verongelukt. Met een vijl had hij 's nachts op een gunstig ogenblik de deur van zijn cel weten te openen. Hij bereikte de buitenmuur, gleed uit en stortte naar beneden. Men vond hem de volgende dag aan de voet van de muur dood in de brandnetels liggen.

'Is het niet uitgekomen, waarom zij mij vervolgden?'

'Zover als ik weet, niet. Voor het gerecht hebben ze verklaard, dat zij de opdracht van een onbekende hadden ontvangen, om jou te grijpen en bij een zekeren baas Kreekmans te brengen. Meer hebben zij niet losgelaten, ook niet op de pijnbank. Ook moeten zij nog twee inbraken in de abdij gepleegd hebben. Het gekke daarbij is, dat zij de waakhond, je weet wel, Castor, waar heus niet mee te spotten valt, in de schuur hebben opgesloten.'

'Dat is zeker heel eigenaardig, Belten. Maar wie zou dan toch die onbekende zijn, die iets tegen mij heeft?'

'Ik snap er ook niets van, Nand. In elk geval is het toch een hele geruststelling voor je, dat die twee je geen kwaad meer kunnen doen. Nu iets anders. Wie is die vent in dat laken. Hoor eens, wat ze daarachter pret hebben.'

'Moet je horen, Belten. We hebben Pierre 'ns laten schrikken. Je weet wel, dien gebochelden paardenknecht van de abdij. Die heeft het toch altijd zo druk over geesten en spoken en nu heeft een van de jongens voor spook gespeeld. We hebben ons krom gelachen. Toen het spook naar beneden kwam, ging Pierre er vandoor. Hij vloog over de weg en zal zeker wel al lang thuis zijn.' - - -

Op de Roderhoeve gaf de aankomst van de Kloosterraders een hele drukte. De meeste bewoners, die reeds een tijdje naar bed waren, stonden haastig op, om pachter Belten en zijn mannen nog een handje te helpen.

In de grote keuken, waar gelukkig het vuur nog brandde, zaten Pierre en een oude knecht, die samen zwaarwichtig redeneerden over het spook, dat langs de kale rotsen van de 'Bonte Koe' ronddoolde. Het was de eerste keer, dat de oude man daarvan hoorde, en hij kon het haast niet geloven. Maar nu Pierre het met eigen ogen gezien had, was er geen twijfel aan. Zij moesten hun gesprek onderbreken, want de keuken raakte vol volk.

Pierre sprong op van blijdschap, toen hij den pachter van de Vroenhof zag. Zó blij was hij, dat zijn landgenoten gekomen

waren. Maar opeens stond het witte spook voor den verbaasden man en bracht hem de groeten van de ‘Bonte Koe’.

Aan het lachen kwam geen einde en Pierre maakte, dat hij weg kwam.

Nand, die met het pakje van zijn ouders in de hand bij Baltus stond, vroeg naar allerlei bijzonderheden, waarbij hij goed liet merken, hoe blij hij was, dat zij die kerels gesnapt hadden.

Baltus zei niet veel en deed erg terughoudend. Om van Nand af te komen, zei hij maar, dat hij de paarden nog moest verzorgen.

Nand keek den jongen na en wist niet, wat hij er van denken moest. Wat zou er toch aan mankeren? Er zat geen fut meer in Baltus.

Nand, die maar eens gauw het pak openmaakte, was wat blij met die lekkere honingkoeken, welke moeder voor hem meegegeven had.

Tegen het aanbreken van de dag kwam er eindelijk voor korte tijd rust op de Roderhoeve. Buiten kraaiden reeds de hanen, toen de laatsten naar bed gingen.

24 Terug naar Kloosterrade

Drie dagen konden de Kloosterraders uitrusten. De knechts van de Roderhoeve hadden intussen ruim de tijd, om de wagens behoorlijk te laden. Menig vat jonge wijn werd uit de kelders naar boven gesjouwd.

De vierde dag na hun aankomst woonden Belten en zijn knechts de Heilige Mis bij in de eeuwenoude kerk van Ahrweiler, om van Onzen Lieven Heer de bescherming over die lange tocht, welke zeker niet zonder gevaren was, af te smeken.

Na de mis gebruikten zij samen met het gehele personeel van de Roderhoeve het ontbijt. Na dit vrolijk afscheidsmaal werden de paarden ingespannen en vertrok het transport onder luid gejuich van de achterblijvenden.

De terugreis viel niet mee, wat het weer betrof. De koude herfstregens doorweekten hun kleren, zodat zij 's avonds verkleumd van kou in de herberg, waar zij overnachtten, rondom het vlammend haardvuur kropen.

Op de tweede dag beleefden zij hun eerste avontuur.

Pachter Belten, Nand en twee knechts zaten op de voorste, Pierre, de beide andere knechts en Baltus, bevonden zich op de achterste wagen.

Het was reeds avond geworden en tot de volgende pleisterplaats was nog een goed uur rijden. In het vage schijnsel van de bengelende lantaarn stapten de paarden rustig voort over de eenzame, donkere weg door dichte dennenbossen.

Geheel onverwachts struikelde het voorste paard. Doordat de twee volgende niet direct stilstonden, trapten zij op het gevallen paard, dat geweldig te keer ging, waardoor de strengen in de war raakten.

De beide knechts van Belten sprongen dadelijk naar beneden, om de dieren te bevrijden. Door ervaring wisten zij, hoe ze zo'n karweitje moesten aanpakken, om te voorkomen, dat er ongelukken gebeurden.

Voordat Pierre bij hen was, waren ze al klaar. Zij wilden nog even kijken, of het tuig niets geleden had, toen opeens drie mannen, in lompen gekleed, uit de duisternis te voorschijn traden en dreigend hun vuurnoren op de geschrokken reizigers richtten. Ze eisten geld en onderzoek naar de lading en dreigden te zullen schieten, als Belten niet onmiddellijk aan hun verlangen voldeed.

Nand liet zich vlug naar beneden glijden, wat hij in de duisternis ongemerkt kon doen. Hij liep naar de helpers van Pierre en maakte met hen achter de wagen vliegensvlug een krijgsplan.

De bandieten waren slechts met hun drieën. Zij hadden één man meer en wilden proberen de aanvallers te overrompelen.

Twee aan twee slopen de jongens links en rechts het bos in

en liepen in een boog tussen de stammen door, tot zij een eindje vóór de wagens weer op de bosweg kwamen. Het geluid van krakende takjes onder hun voeten ging verloren in het gedruis van de wind.

Een ogenblik nog en de drie rovers, die een goeie en gemakkelijke vangst meenden te hebben, werden door vier potige knechts besprongen.

De musketten gingen af, gelukkig zonder iemand te raken. Een korte worsteling en de rovers lagen op de grond, stevig vastgehouden door de hijgende Kloosterraders.

Met sterke touwen werden de bandieten gebonden, daarna moesten zij hun voet op de naaf van het voorwiel zetten en zelf naar boven klimmen. Op die vaten was het wel niet gemakkelijk om te liggen, maar daar was niets aan te veranderen. Voor de voorzichtigheid bond Belten ook nog hun voeten.

Nand sprong weer op de weg, want hij wilde weten, hoe dat paard gevallen was. Aan een voorpoot ontdekte hij een snee in de huid en dadelijk rees bij hem de vraag, op welke wijze het dier die wonde opgelopen had. De jongen pakte een lantaarn en zocht, of er misschien een scherp voorwerp op de weg lag. Niets te zien. Hé, wat is dat? Een eind touw! Nand trok er aan en merkte, dat het vast zat. Bij nader onderzoek bleek, dat die kerels een touw over de weg gespannen hadden.

Nadat de poot zo goed mogelijk verbonden was, werd de reis voortgezet.

In het stadje, waar ze de nacht wilden doorbrengen, gaf hun aankomst een hele opschudding. De gelagkamer van de uitspanning liep in een oogwenk leeg, want ieder wilde de gevangen gauwdieven zien.

Het edele drietal stond met de handen op de rug gebonden langs de muur en keek de nieuwsgierige mensen brutaal aan.

De schout, die inmiddels gewaarschuwd was, kwam haastig aan en monsterde de gevangenen. Bij den derde hief hij de lantaarn in de hoogte, om beter het gezicht te kunnen zien.

‘Hé, manneke, jou kennen we! Wat een vangst, mensen!’

Hij liet Belten, die binnen alles met de waard regelde, roepen en zei opgewonden:

‘Die daar,’ hij wees naar een kleinen gedrongen man, met een woest uiterlijk, ‘is een gevaarlijke bandiet, dien wij al lang zoeken. Verschillende jaren zwerft hij plunderend rond. Één keer hadden wij hem te pakken, maar hij wist te ontkomen. Er is een som geld uitgeloofd, voor wie hem vangt. Die heb jij verdiend, voerman. Kom morgen in de voormiddag, dan zal ik zorgen, dat je dat geld uitbetaald wordt.’

Nu drongen de mensen nog meer op, want allemaal wilden ze dat gevaarlijk heerschap 'ns goed bekijken.

Binnen in de herberg werd een hoera uitgebracht op de kranige Kloosterraders.

De volgende dag nam Belten de uitgeloofde som in ontvangst. Ieder kreeg zijn deel en daarna werd de reis onmiddellijk voortgezet.

In vier dagen tijd waren zij een flink eind opgeschoten. Belten was blij, dat alles zonder al te grote moeilijkheden verliep, en hij had goede hoop behouden thuis te komen.

Verschillende keren moesten zij dwars door een riviertje en dat eiste soms heel wat stuurmanskunst, nu deze door de vele regens zo gezwollen waren.

Weer kwamen zij bij een snel stromende rivier, wier vuilgrijs water woest door de bedding rolde. Belten, die dadelijk zijn paarden inhield, sprong van de wagen, liep naar de oever en keek met een bedenkelijk gezicht naar het water. Het zag er nog al gevaarlijk uit en Nand, die naast hem stond, begreep ook, dat ze hier een moeilijke overtocht kregen.

In de buurt lag een boerderij, waar Belten eens wilde informeren, of het in de gegeven omstandigheden wel mogelijk was, een overtocht te wagen.

Spoedig was Nand terug met den boer zelf. Deze vertelde, dat dit de enige doorwaadbare plaats was. Hij was van mening, dat het met zulke paarden wel zou gaan.

Kuilen waren niet in de bedding, verzekerde hij. Met een flinke vaart er door, dat was het beste.

Afgesproken werd, dat Pierre zou wachten met vertrekken, tot Belten hem van de andere kant een teken gaf.

Hierna ging ieder naar zijn eigen wagen, terwijl de boer aan de oever bleef staan en nog enige aanwijzingen gaf.

De paarden trokken aan en Belten dreef ze voort. Met een flink gangetje ging het de korte helling af. De wielen zakten diep in de modder en de paarden spanden zich in tot het uiterste. Schuimend spoelde het water tussen de vaten door. Maar de dieren hielden zich goed en zonder ook maar een seconde te haperen, trokken zij hun last op de andere oever omhoog.

Dat was prachtig gelukt. Belten reed nog een goede honderd meter verder, waar de paarden even mochten uitrusten.

De pachter liep met Nand naar de rivier terug, om, zo nodig, behulpzaam te zijn bij de overtocht van de tweede wagen.

Pierre was gereed en wachtte slechts op het teken van Belten. Baltus, die naast den koetsier zat, keek nog altijd even nors. Gedurende de hele reis had hij weinig gezegd en op alle vragen zo kort mogelijk geantwoord, zodat de anderen hem een beetje links lieten liggen en hij meestal op zijn eentje liep.

Nand had ook een paar keer geprobeerd een praatje met hem te maken, iets, waar hij gauw van afgezien had, want Baltus

toonde helemaal geen belangstelling voor zijn woorden en floot gewoonlijk een deuntje tussen zijn tanden.

Belten stak zijn hand omhoog.

De zweep knalde en met een vaartje ging het naar de rivier toe. Daar plonsden de zware paarden de poten in de stroom, het voertuig volgde en schuimend spatte het water tussen de lading omhoog. Het ging goed tot ongeveer in het midden, waar plotseling de wagen aan de rechterkant enige decimeters dieper inzakte. Een vat, dat bovenop lag, rolde weg, viel in het water en was in een ommezien afgedreven. Dat was verloren. Over en weer werd er geschreeuwd en gekommandeerd van geweld. Pierre rukte aan de teugels, de paarden trokken, wat zij konden, maar zonder gevolg.

Baltus, wit van drift, greep plotseling de zweep, griste Pierre de teugels uit de hand en rukte zo hard aan de gebitten, dat de dieren de koppen omhoog wierpen en hinnikten van pijn. De

zweep striemde hun ruggen en met een schok sprongen ze vooruit. Door die uiterste inspanning kwam er onverwachts beweging in het voertuig, waardoor Baltus zijn evenwicht verloor.

Voordat iemand hem grijpen kon, tuimelde hij naar beneden en viel tussen de stampende paardenpoten in het ijskoude water. Hij verdween onmiddellijk in de diepte. De anderen stonden sprakeloos te kijken, tot een plons hen weer tot bezinning bracht.

Nand was te water gesprongen en zwom naar de plek, waar Baltus verdwenen was.

Pierre en zijn helpers, die niet wisten, wat te beginnen, keken met grote angstogen naar het water, dat onverstoorbaar verder stroomde.

Op de oever liep Belten opgewonden heen en weer. De twee knechts, die bij den wagen gebleven waren, om op de paarden te letten, waren ook toegeschoten. Machteloos en zenuwachtig stonden ze bij elkaar en volgden gespannen de bewegingen van Nand, die met de stroom worstelde.

De jongen had de wagen bereikt en zich aan een wiel vastgrijpend, beval hij Pierre de paarden te kalmeren.

Nand dook, maar kwam weer gauw boven.

Zou Baltus afgedreven zijn? Dan was alle inspanning vergeefs geweest. Zou hij zich een eind laten meedrijven en verderop nog eens duiken? Die gedachten vlogen Nand door het hoofd.

‘Wacht, hij is tussen de paarden gevallen. Ik waag een duik

zo kort mogelijk bij het paard aan deze kant,' dacht Nand

De toeschouwers op de oevers en op de wagen zagen hem weer onder water verdwijnen. Belten, die niet wist, of Nand gedoken had, of tengevolge van kramp in de diepte verdwenen was, maakte zich uiterst ongerust. Wat moest hij beginnen, als dit laatste eens het geval was? De seconden leken wel eeuwigheden. Strak keken de mannen op het water, of zij ergens een hoofd zagen bovenkomen.

Ha, gelukkig, daar verscheen Nand aan de oppervlakte. Hij schreeuwde iets, maar niemand verstond hem.

Om even op adem te komen, greep de jongen zich met zijn linkerhand aan een voorwiel vast, terwijl hij met zijn rechter iets vasthield, dat nog onder water lag.

Pierre en de beide knechts van Belten lagen over de rand en staken de handen uit om te helpen.

Nand riep:

'Ik heb hem, Pierre! Hou jij de paarden in bedwang, dan kan een van je helpers op de naaf van dit wiel gaan staan, om Baltus te pakken. Samen zullen wij proberen hem boven te krijgen!'

Zo gezegd, zo gedaan.

Met bovenmenselijke inspanning gelukte het den bewustelozen jongen omhoog te hijsen en op de vaten neer te leggen Een knecht trok zijn jas uit, om die onder het hoofd van Baltus te schuiven.

Nand, die bleek en rillend naast Pierre stond, nam de teugels op en wist door zijn kalmte en vastberadenheid de wagen op het droge te brengen.

Belten drukte den dapperen jongen zwijgend de hand, want hij kon geen woorden vinden om hem voor zijn moedig optreden te bedanken.

Lang praten gaf hier ook geen pas, want Nand en Baltus moesten dadelijk verzorgd worden, omdat zij anders gevaar liepen door kouvatten ernstig ziek te worden.

De bewoners van een hoeve, welke een klein eind verder het land in lag, waren te hulp gekomen en nodigden Belten uit onmiddellijk naar hun huis te komen, waar mensen en dieren behoorlijk verzorgd konden worden. Dankbaar werd dit aanbod aanvaard.

De boerin had al gezorgd, dat in het vertrek, waar ze Baltus op een bed neerlegden, een flink houtvuur brandde. In een grote leunstoel naast het ledikant zat Nand. Hij droeg kleren van den boer en was in een warme deken gehuld. De hete melk, welke de boerin Nand liet drinken, deed hem goed.

Bezorgd keek Nand naar den nog steeds bewustelozen jongen. Het leek hem, dat deze er ernstiger aan toe was, dan ze wel dachten.

De drenkeling slaakte een zucht en sloeg de ogen op. Zodra hij Nand zag, gleed een flauwe glimlach over zijn wit gezicht.

Nand liet hem warme melk drinken. Steunend van pijn, zakte Baltus, die zich even opgericht had, terug op het kussen.

Enige ogenblikken later pakte hij Nand z'n hand en fluisterde:

'Nand, jongen, heb jij me uit het water gehaald? Jij was de enige, die zwemmen kon!

'Praat daar maar niet over. Jij bent gelukkig gered en ik hoop maar, dat je er weer gauw bovenop bent.'

'Neen, Nand, deze keer is het mis. Ik heb een trap van 'n paard tegen mijn borst gehad. Hoe heb je me gevonden? Was ik al ver afgedreven?'

'Goddank niet, Baltus. Je hing met je buis aan een kettinghaak vast, zodat ik je gauw te pakken had.'

'Ik schaam me voor je, Nand. Van jou heb ik niets dan goeds ondervonden en ik heb niks onbeproefd gelaten, om je in moeilijkheden te brengen.'

'Hoe dat dan, Baltus? Wat ik voor je gedaan heb, zou jij in dezelfde omstandigheden ook voor mij gedaan hebben. Dus dat is niets bijzonders. Jij deed wel 'n keer erg vreemd, zodat ik soms niet wist, hoe ik het had. Dan dacht ik maar altijd, dat jij onder dwang stond en niet anders handelen kon.'

'Zwijg, Nand. Zo was het niet. Ik durf je niet te vertellen, wat ik allemaal gedaan heb.'

'Baltus, hou je kalm en wind je niet onnodig op. Ik geloof, dat je nu alles erger maakt, dan het in werkelijkheid is. Rust nu wat, dat is beter voor je.'

'Zwijgen kan ik niet. Luister Nand en onderbreek me niet. Het zal voor mij een hele verlichting zijn, als je alles weet. Als je weer in Kloosterrade terug bent, zul je van je vijanden geen last meer hebben, omdat zij niet meer tot de levenden behoren.'

Nu verhaalde Baltus, hoe hij Nand gehaat had, omdat oom Chris door zijn toedoen aan de galg gekomen was en hoe zijn vader hem steeds achtervolgd had om den Kromme te wreken. Ook, dat hij 's nachts de touwen van de stellage in de kerk gedeeltelijk had doorgesneden.

Met stijgende verbazing luisterde Nand naar den zieke, want nu werden hem ineens heel wat raadselachtige dingen duidelijk en kon hij zich verklaren, waardoor Ties van Bleyerheide van zijn doen en laten zo goed op de hoogte was geweest. Gemeen was het wel van Baltus, zijn kamergenoot zo te behandelen, temeer, omdat deze het steeds zo goed met hem gemeend had.

Baltus, die zich meer had ingespannen, dan goed voor hem was, lag hijgend naar het plafond te staren, terwijl tranen van berouw in zijn ogen blonken.

'Nand!'

‘Ja, wat is er, Baltus?’

‘Kun je me dat vergeven?’

‘Ik heb niet meer dan mijn plicht gedaan, Baltus. Ik kan wel begrijpen, dat het een zware slag voor je was, toen een van je familieleden zo zwaar gestraft werd. Maar daar kon ik toch niets aan doen. Kom, wat gebeurd is, daar praten wij niet meer over. Dat is vergeven en vergeten. Wees gerust, Baltus. Hier, mijn hand er op.’

Baltus omklemde met al de kracht, welke hij nog bezat, de toegestoken hand.

‘Nu ben ik gerust, jongen. Hebben jullie een geestelijke laten roepen. Voor mij zal wel geen nieuwe dag meer aanbreken.’

‘De pastoor zal zo komen. Hou je maar flink, dan kom jij er wel bovenop. Wij zullen goede vrienden blijven, Baltus, dat beloof ik je.’

De zieke verloor weer zijn bewustzijn.

Op dat ogenblik trad een geestelijke binnen, die den drenkeling het H. Oliesel toediende, terwijl alle bewoners van de hoeve neerknielden en met den priester meebaden.

Of Baltus, die weliswaar een krachtig gestel had, er nog bovenop zou komen, kon niemand met zekerheid zeggen.

Gedurende de eerste nacht, waakte de boer zelf bij den jongen en hij gaf zich alle moeite, om het den zieke zo gemakkelijk mogelijk te maken.

De volgende morgen beraadslaagde Belten lange tijd met den boer en de boerin. Zij besloten, dat Nand en Baltus op de hoeve verpleegd zouden worden, totdat beiden weer geheel hersteld waren. De Abt van Kloosterrade zou vanzelfsprekend alles vergoeden.

Met Nand zou het wel loslopen, maar voor Baltus zag het er bedenkelijk uit. De boer gaf Belten de verzekering, dat zij geen moeite zouden sparen om de jongens er weer bovenop te helpen.

De tweede dag na het ongeluk maakten de Kloosterraders zich gereed, om te vertrekken. Belten stond lang aan het ziekbed en trachtte Baltus zoveel mogelijk op te beuren.

Nadat zij afscheid genomen en de jongens goede beterschap gewenst hadden, vertrokken de mannen in de richting van 's Hertogenrade. - - -

Ruim vijf weken later was Baltus weer zover, dat hij, dank zijn krachtig gestel, mocht opstaan. Gedurende de vele dagen, welke Nand aan het ziekbed had doorgebracht, hadden de beide jongens veel samen gepraat en voor goed vriendschap gesloten.

Het had Nand, die medelijden met zijn ongelukkigen kameraad had, omdat deze nu geheel alleen op de wereld stond, heel wat moeite gekost, om Baltus te overtuigen, dat hij hem zijn

slechte daden vergaf en gaarne zijn vriend wilde worden.

Het vooruitzicht een beter leven te kunnen beginnen en daarbij geholpen te worden door een vriend, als Nand, bespoedigde ook het herstel van Baltus.

Prior Fabritius kwam op bezoek en toen hij zag, dat Nand en Baltus zover waren, dat zij reizen konden, nam hij hen mee terug naar Kloosterrade.

In het klooster aangekomen, moesten beiden dadelijk bij den abt komen, die zichtbaar verheugd was, toen de jongens hem de hand drukten.

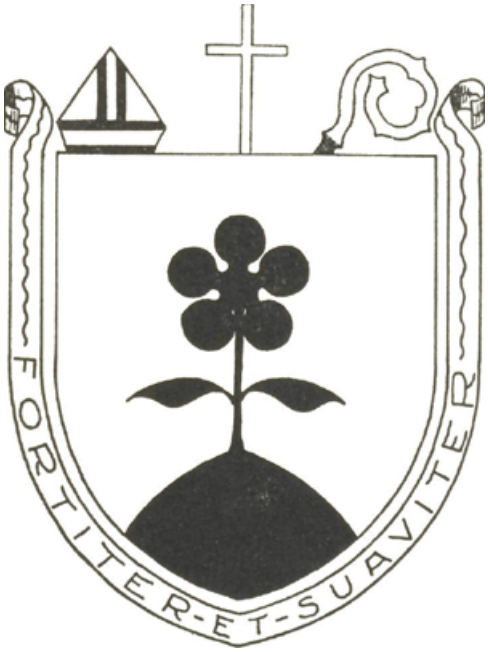

Wapen van Abt Heyendael

Nand behoefde niets te zeggen, want Belten had den abt reeds van het gebeurde op de hoogte gebracht. Om verder op te knappen kregen de jongens nog een week vrij. Nand, die naar zijn ouders mocht gaan, vroeg aan Vader Abt, of Baltus, nu hij geen thuis meer had, met hem mee mocht. De abt knikte en Baltus keek met tranen in de ogen naar zijn vriend.

‘Maar nu heb ik nog een verrassing voor je, Nand. Vanaf vandaag ben je jager van de abdij Kloostergade.’

‘Ik dank U, Vader Abt, voor deze heerlijke beloning. Ik zal steeds mijn plicht nauwgezet vervullen. Mag ik U nog een gunst vragen?’

‘Spreek, jongen.’

‘Als er weer een plaats vrijkomt bij de jagers, Vader Abt, zou U dan eens aan mijn vriend Baltus willen denken? Ik zou het prachtig vinden, als wij samen konden werken.’

Verrast keek Abt Heyendael den vrager een ogenblik aan en na enig nadenken zei hij:

‘Omdat jij het vraagt, Nand, wil ik gaarne aan dat verzoek voldoen en nog wel terstond. Nelis heeft enige weken geleden een ongeluk gehad, waardoor hij niet meer mee kan. Je vriend Baltus zal zijn plaats innemen.’

Opgetogen verlieten de jongens den abt en begaven zich, vergezeld van den prior, naar de gereedstaande koets, welke hen in ruim twintig minuten naar de hoeve ‘Zur Wentzelen’ reed.